

N:o 79.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning angående försäljning af brännvin; gifven Kristiania slott den 6 mars 1905.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kungl. nåd och ynnest städse väl bevägen.

Under Hans Maj:ts
Min Allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Ernst Meyer.

Förslag

till

Förordning angående försäljning af brännvin.

I. Allmänna bestämmelser.

§ 1.

1. Försäljning af brännvin delas i partihandel och detaljhandel; detaljhandel må äga rum antingen till afhämtning (utminuterung) eller till förtäring på stället (utskänkning).

2. Med brännvin afses i denna förordning utom egentligt brännvin äfven

andra brända in- eller utländska alkoholhaltiga drycker samt sprit; med bränd, alkoholhaltig vätska tillagade drycker, hvarvid dock såsom tillagning icke skall anses så kallad förskäring af viner;

så ock i allmänhet alla drycker, hvilka hålla en högre alkoholhalt än 25 procent.

Föreskriften i § 2 mom. 1 afser dock endast egentligt brännvin.

3. Utöfver de i denna förordning meddelade föreskrifter gäller för försäljning af punsch hvad därom är eller varder särskildt stadgadt.

4. Angående villkoren för försäljning af denaturerad brännvin meddelas särskilda bestämmelser af Kungl. Maj:t.

§ 2.

1. Brännvin, som icke är renadt eller hvars styrka ej uppgår till minst 35 procent, får vid detaljhandel ej hållas till salu.

2. Ej heller får vid detaljhandel hållas till salu brännvin, som är försatt med något för hälsan skadligt ämne.

§ 3.

Vid partihandel vare minsta tillåtna försäljningsbeloppet 250 liter samt vid utminutering en half liter, och får hvad såldt blifvit icke i mindre belopp än det minsta, som i hvarterdera fallet må säljas, utlämnas eller mellan flera köpare fördelas; ej heller får något af det sålda förtäras på försäljningsstället.

§ 4.

Vid utskänkning må brännvin försäljas till huru ringa belopp som helst, dock endast till förtäring på stället.

§ 5.

1. Ej må någon tillhandagå allmänheten med anskaffande af brännvin i mindre belopp än han själf äger försälja. Då brännvin tillhandahålles inom klubb eller annan förening, anses medlemmar af sådan såsom allmänhet enligt detta mom.

2. Innehafvare af rättighet till försäljning af brännvin må ej å annan ort än den, där han utöfvar sin försäljningsrättighet,

mot efterkraf för köpeskillingen eller genom ombud till köpare utlämna brännvin i mindre belopp än 250 liter eller

vid personligt besök eller genom ombud hos annan än innehafvare af dylik försäljningsrättighet till salu utbjuda brännvin eller upptaga beställningar därå i mindre belopp än nyss är nämndt.

§ 6.

1. Rättighet till detaljhandel med brännvin må ej tilldelas eller öfverlätas å annan än den, som har medborgerligt förtroende, gjort sig känd för ordentlighet, kan försvarligt skrifva och räkna, råder öfver sig och sitt gods samt pröfvas i öfrigt vara lämplig till rörelsens utöfvande.

2. Vid utskänkning af brännvin må mat och andra drycker än brännvin tillhandahållas för förtäring på stället. Utminutering af brännvin må, med undantag för försäljning till afhämtning af vin eller malt-drycker, icke vara förenad med annan handel, till hvars drifvande särskild anmälan fordras.

3. Rättighet till detaljhandel med brännvin må ej tilldelas öfverståthållare, underståthållare, landshöfding, landssekreterare, landskamrerare,

kronofogde, länsman, lands- eller stadsfiskal, polistjänsteman, domare på landet, borgmästare eller annan magistratsperson i stad, ecklesiastik ämbets- eller tjänsteman, kyrkobetjänt, folkskollärare, i tjänst varande läkare, brännerikontrollör eller tillsyningsman vid brännvinsnederlag, eller i allmänhet ämbets- eller tjänsteman, som till följd af sin befattning kan komma att deltaga i beslut om brännvins försäljning eller kontroll därå; dock må kyrkobetjänt, lärare och i tjänst varande läkare kunna vara delägare eller styrelseledamot i bolag, hvarom i §§ 12 och 14 förmäles.

4. Apotekare må ej heller annorledes än som delägare eller styrelseledamot i bolag, som nyss är nämndt, tilldelas rättighet till detaljhandel med brännvin. Sådant må dock å apotek säljas för medicinskt ändamål på behörig läkares recept, hvilket bör kvarlämnas och förvaras å apoteket; och gäller hvad medicinalförfattningarna föreskrifva i afseende å försäljning af sådana läkemedel, som innehålla brännvin.

§ 7.

Byteshandel med brännvin vare lika med brännvinsförsäljning ansedd.

§ 8.

Därest vid något tillfälle brännvin blifvit utborgadt till mindre belopp än femtio liter, må betalning därför ej kunna utsökas.

II. Försäljningsrättigheter.

§ 9.

Har i stad på grund af burskap eller särskildt privilegium, tillkommet innan kungl. förordningen den 18 januari 1855 angående försäljning af brännvin blef gällande till efterlefnad, utskänkningsrörelse efter nämnda tid utöfvats och sedermera ej upphört, må sådan utskänkning, så länge den ej uppsäges eller förverkas, fortfarande äga rum, dock endast i det omfång, denna förordning bestämmer.

§ 10.

1. Har för gästgifveri å landet vid den tid, då kungl. förordningen den 18 januari 1855 angående försäljning af brännvin blef gällande till efterlefnad, utskänkningsrättighet utöfvats och sedermera icke upphört;

då må samma handel, såframt rättigheten därtill icke varder uppsagd eller förverkad, fortfarande tillgodonjutas, dock blott i det omfång denna förordning bestämmer och endast af den, som, då kungl. förordningen den 26 augusti 1873 angående försäljning af brännvin blef gällande till efterlefnad, var ägare till sådant gästgifveri, och af hans hustru, så länge någon af dem lefver och gästgifverihållningen vid samma gästgifveri själf eller genom annan behörig person besörjer.

2. Där gästgifverihållning är fördelad mellan flera åbor, må utskänkingsrättighet af dem icke samtidigt utöfvas utan af hvardera endast under den tid, han besörjer gästgifverihållningen. Den, som vill uppsäga sin andel i utskänkingsrättigheten, vare därtill berättigad, där uppsägning sker inom den tid, som i § 19 mom. 3 bestämmes.

§ 11.

Om annan detaljhandel med brännvin än den, som kan äga rum jämlikt § 9 här ofvan, anses böra i stad idkas, må förslag därom väckas hos stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, hos allmän rådstuga. Stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan fatte därefter för sin del beslut i ärendet; börande beslutet, därest rätt till detaljhandel med brännvin anses böra medgifvas, innehålla antal försäljningsställen dels för utminutering och dels för utskänkning äfvensom, där så anses nödigt, i hvilken trakt af staden hvarje försäljningsställe må finnas.

Innefattar beslutet upplåtande af rätt till detaljhandel med brännvin, skall magistraten med eget utlåtande i ärendet underställa detsamma Kungl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning. Medgifver Kungl. Maj:ts befallningshafvande upplåtande af rätt till detaljhandel med brännvin, må försäljningsställes antal ej sättas högre än det af stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan beslutade, och skall Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut innehålla bestämmelse om tiden för beviljade rättigheters upplåtande, hvilken tid må utgöra högst tre år.

Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut i ämnet skall delgifvas magistraten och kungöras i den tidning i länets residensstad, där allmänna påbud för staden vanligen meddelas, och räknas tiden för anförande af besvär öfver beslutet från dagen för kungörandet.

§ 12.

De i § 11 omförmälda försäljningsrättigheter må upplåtas endast åt särskildt, uteslutande för detaljhandel med brännvin bildadt bolag och må

icke mellan flera bolag fördelas. Magistraten skall genom minst en månad förut utfärdad offentlig kungörelse inom viss utsatt tid infordra skriftliga anbud å öfvertagande under den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämde tid af ifrågavarande rättigheter. Inkomna anbud, som böra åtföljas af bolagets stadgar, granskas af magistraten, hvilken, efter det stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga hörts, insänder handlingarna jämte eget utlåtande till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som med afseende å bolagens lämplighet äger antaga eller förkasta anbuden. Finner Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke skäl antaga något af de gjorda anbuden, eller har inom den utsatta tiden något anbud ej inkommit, skall ny kungörelse med infordrande af anbud utfärdas. Föranleder ej heller denna kungörelse, att anbud inkommer, som finnes antagligt, vare Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut om försäljningsrättigheters upplåtande förfallet.

§ 13.

Vill någon väcka förslag, att annan detaljhandel med brännvin än den utskänkning, som kan tillkomma innehafvare af gästgifveri, må i socken å landet idkas, göre därom framställning hos kommunalnämndens ordförande inom första hälften af mars månad året innan försäljningen skall börja. Kommunalnämnden skall före slutet af samma månad däröfver afgifva yttrande och däri, om detaljhandel tillstyrkes, föreslå antal försäljningsställen dels för utminutering och dels för utskänkning afvensom i hvilken trakt af socknen hvarje försäljningsställe må finnas. Yttrandet öfverlämnas till ordföranden i kommunalstämman, hvilken före april månads utgång på kommunalstämma, som blifvit två söndagar å rad pålyst, inhämtar socknemännens utlåtande i ämnet. Varder framställningen af kommunalstämman ogillad, förfalle frågan. Har åter kommunalstämman tillstyrkt inrättande af detaljhandel, insände, inom tre veckor från det kommunalstämman blifvit hållen, ordföranden kommunalstämmoprotokollet och kommunalnämndens yttrande jämte eget utlåtande i ämnet till Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Varder framställningen icke genast af Kungl. Maj:ts befallningshafvande afslagen, låte Kungl. Maj:ts befallningshafvande, därest trakt inom kommunen, hvarest detaljhandel skulle utöfvas, är så belägen, att rörelsen kan vålla olägenhet för annan kommun, i kyrkan inom denna kommun kungöra, att sådan framställning blifvit väckt, med föreläggande för kommunen att, därest den har något att erinra mot bifall till framställningen, inom viss bestämd tid och vid förlust af rättigheten att i frågan vidare höras, till Kungl. Maj:ts befallningshafvande inkomma med yttrande.

Medgifver Kungl. Maj:ts befallningshafvande upplåtande af rätt till detaljhandel med brännvin, må försäljningsställes antal ej sättas högre än det, som kommunalstämman förordat; och skall Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut innehålla bestämmelse om tiden för beviljade rättigheters upplåtande, hvilken tid må utgöra högst tre år.

Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut skall delgifvas länsmanen i orten och kommunalnämnden i den kommun, där fråga om detaljhandel blifvit väckt, äfvensom kungöras i den tidning i länets residensstad, där allmänna påbud för staden vanligen meddelas, och räknas tiden för anförande af besvär öfver beslutet från dagen för kungörandet.

§ 14.

1. Därest Kungl. Maj:ts befallningshafvande enligt nästföregående § medgifvit upplåtande inom socken af rättighet till utminuterung af brännvin eller till såväl utminuterung som utskänkning af brännvin, må de beviljade försäljningsrättigheterna upplåtas endast till särskildt, uteslutande för detaljhandel med brännvin bildadt bolag och icke mellan flera bolag fördelas. Kommunalnämnden skall genom minst en månad förut utfärdad offentlig kungörelse, som bör upplåsas i socknens kyrka minst två söndagar och införas i någon af ortens tidningar, inom viss utsatt tid infordra skriftliga anbud å öfvertagande af ifrågavarande rättigheter under den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämda tid. Inkomna anbud, som böra åtföljas af bolagets stadgar, granskas af kommunalnämnden, hvilken, efter det kommunalstämman blifvit hörd, insänder handlingarna jämte eget utlåtande till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som med afseende å bolagens lämplighet äger antaga eller förkasta anbuden. Finner Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke skäl antaga något af de gjorda anbuden, eller har inom den utsatta tiden något anbud ej inkommit, skall ny kungörelse med infordrande af anbud utfärdas. Föranleder ej heller denna kungörelse, att anbud inkommer, som finnes antagligt, vare Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut om försäljningsrättigheters upplåtande förfallet.

2. Därest Kungl. Maj:ts befallningshafvande enligt nästföregående § medgifvit upplåtande inom socken af rättighet endast till utskänkning af brännvin och förslag, hvarom kommunalnämnden erhållit meddelande, blifvit väckt inom socknen att öfverlåta densamma till särskildt, uteslutande för detaljhandel med brännvin bildadt bolag, skola bestämmelserna i nästföregående mom. i fråga om sådan öfverlåtelse tillämpas, dock att, om antagligt anbud ej afgifves inom den i kungörelsen utsatta tid, ny kungörelse ej skall utfärdas, utan skola i sådant fall äfvensom då fråga

om rättigheternas öfverlåtande till särskildt bolag icke uppstått inom socknen, samma rättigheter inom augusti månads utgång af länsmannen på offentlig auktion, som minst 14 dagar förut skall vara genom kungörelse i socknens kyrka tillkännagifven, utbudas för den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämda tid åt den eller dem, som åtaga sig afgift för högsta litertal, och må härvid allenast en rättighet i sänder utbudas. Länsmannen insände därefter utan dröjsmål det vid auktionen förda protokoll till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som äger att efter kommunalnämndens hörande pröfva de gjorda anbuden och dem, med afseende ej mindre å de bjudandes behörighet och lämplighet än äfven å den erbjudna afgiftens belopp, antaga eller förkasta.

3. Beträffande försäljningsrättigheters meddelande inom köping, som utgör egen kommun, gälle i tillämpliga delar hvad som härutinnan stadgas om stad.

§ 15.

1. Bolag, som i §§ 12 och 14 omförmäles, skall hafva till ändamål endast att i sedlighetens intresse ordna och handhafva detaljhandel med brännvin och må icke afse att bereda vare sig delägarne vinning utöfver årlig ränta med högst fem procent å de af delägarne tillskjutna kontanta medel eller kommun någon ekonomisk fördel utöfver den vinst, som enligt denna förordning kan tillkomma densamma.

2. Bolag må icke inköpa fastighet eller inom redan förvärfvad fastighet vidtaga annan mera omfattande förändring än den, som påkallas af fastighetens underhåll eller rörelsens behöriga utöfvande, utan samtycke, i Stockholm af stadsfullmäktige, i annan stad, som icke deltagar i landsting, af stadsfullmäktige och hushållningssällskapets förvaltningsutskott och i öfriga städer af stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga, hushållningssällskapets förvaltningsutskott och landstinget i länet samt å landet af kommunalstämman, hushållningssällskapets förvaltningsutskott och landstinget i länet; icke förhyra andra lägenheter än dem, hvilka äro behöfliga för den rörelse, som bolaget själf utöfvar; icke ingå hyres- eller andra affärsafstal med enskilda styrelseledamöter i bolaget, ej heller låta afföningen vare sig till styrelsen eller till de hos bolaget anställda personer vara beroende på omsättningen af brännvin, vin eller maltdrycker eller utgå med viss del af vinsten.

3. Bolags räkenskaper skola föras enligt föreskrifter och formulär, som utfärdas af chefen för kungl. finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå.

4. Bolags delägare skola vara minst nio, af hvilka åtminstone fem böra vara boende å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Bolags styrelse skall bestå af fem ledamöter, af hvilka tre utses af delägarne i bolaget och en af Kungl. Maj:ts befallningshafvande; skolande den femte ledamoten väljas i Stockholm af stadsfullmäktige, i annan stad, som icke deltager i landsting, af hushållningssällskapets förvaltningsutskott samt i öfriga städer äfvensom landskommuner af landstinget.

Styrelseledamot, som utses af hushållningssällskapets förvaltningsutskott, stadsfullmäktige, landstinget eller Kungl. Maj:ts befallningshafvande, må icke vara delägare i bolaget.

5. Granskning af bolags förvaltning och räkenskaper skall hvarje år i mars eller april månad å dag, som af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämmes, ske för näst föregående försäljningsår af fem revisorer, af hvilka två utses, i stad af stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga och å landsbygden af kommunalstämman, en af landstinget, en af hushållningssällskapets förvaltningsutskott samt en af Kungl. Maj:ts befallningshafvande. I stad, som icke deltager i landsting, utse stadsfullmäktige jämväl den revisor, som eljest skulle af landstinget väljas. I Stockholm utses tre revisorer af stadsfullmäktige och två af öfverståhållareämbetet. Revisorerna skola antingen ibland eller utom sig utse två personer att å deras vägnar deltaga i inventering af bolagets tillgångar vid löpande försäljningsårets slut. Öfver revisionen afgifva revisorerna berättelse, hvilken, utom redogörelse för bolagets ekonomiska ställning och förvaltning samt hvad öfrigt revisorerna kunna finna skäl omnämna, skall innehålla dels yttrande, huruvida bolaget förvaltats i öfverensstämmelse med det i mom. 1 här ofvan angifna syfte, dels till- eller afstyrkande af ansvarsfrihet. Af revisionsberättelsen, vid hvilkens affattande de föreskrifter skola iakttagas, som meddelas af chefen för kontroll- och justeringsbyrån, skola, sedan bolagets styrelse lämnats tillfälle att förklara sig öfver i berättelsen möjligen gjorda anmärkningar, före maj månads utgång revisorerna öfversända exemplar till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, landstinget, hushållningssällskapets förvaltningsutskott, stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan eller kommunalstämman samt nyssnämnda byrå, och skall inom samma tid revisionsberättelsen jämte af bolagets styrelse möjligen afgifven förklaring på bolagets bekostnad offentliggöras i någon af ortens tidningar. Bolagets styrelse må äfven till nämnda myndigheter insända sin förklaring.

Granskning af bolags förvaltning och räkenskaper må äfven när som helst företagas af chefen för kontroll- och justeringsbyrån eller af person, som chefen för finansdepartementet för ändamålet förordnat.

6. Revisorerna samt deras här ofvan nämnda ombud äga att af bolaget åtnjuta ersättning efter tredje klassen i gällande resereglemente. Enahanda ersättning utgår för resor till styrelsens sammanträden till styrelseledamot, som icke har sin hemvist å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte.

7. Om ansvarsfrihet för bolag besluta: i Stockholm stadsfullmäktige; i annan stad, som icke deltagar i landsting, stadsfullmäktige och hushållningssällskapets förvaltningsutskott; i stad, som deltagar i landsting, stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan, hushållningssällskapets förvaltningsutskott och landstinget; samt i landskommun kommunalstämman, hushållningssällskapets förvaltningsutskott och landstinget. Vägrar någon af dessa ansvarsfrihet, skola skälen därför uppgifvas och ärendet hänskjutas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken däri fatte beslut.

8. Bolag vare pliktigt ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, Kungl. Maj:ts befallningshafvande kan meddela, vare sig med anledning af vägrad ansvarsfrihet, gjord revisionsanmärkning eller framställning från chefen för kontroll- och justeringsbyrån, den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnade ledamoten af bolagets styrelse eller någon af de i nästföregående mom. nämnda myndigheter. Tredskas bolaget fullgöra sålunda gifna föreskrifter, äger Kungl. Maj:ts befallningshafvande förelägga lämpligt vite eller återkalla bolagets rättighet till detaljhandel med brännvin att upphöra med löpande försäljningsårs utgång.

9. Om bolag utöfvar verksamhet i flera kommuner, skall för hvarje kommun särskild förvaltning äga rum och särskilda räkenskaper föras. De ledamöter af styrelsen, som icke utses af bolagets delägare eller Kungl. Maj:ts befallningshafvande, väljas af den myndighet, som enligt mom. 4 varit därtill behörig, om bolaget utöfvat verksamhet endast i den kommun, där dess styrelse har sitt säte. Revisorer utses särskildt för hvarje kommun.

§ 16.

1. Klubb eller annan förening må uppå ansökning kunna af Kungl. Maj:ts befallningshafvande tilldelas rätt under högst ett år i sänder att utskänka brännvin åt sina medlemmar och inbjudna gäster.

2. Vid hälsobrunn, badort eller annan kurort å landet, där särskild läkare finnes anställd, må på därom gjord ansökning Kungl. Maj:ts befallningshafvande, sedan vederbörande kommunalstyrelse lämnats tillfälle att yttra sig, meddela rättighet till brännvinsutskänkning för kortare tid än år.

3. Rättighet till utskänkning å passagerarefartyg må på ansökning kunna medgifvas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i det län, hvarest

fartygets rederi har sitt säte. Sådan utskänkning må endast äga rum till förtäring ombord å fartyget och må, under det fartyget ligger i hamn eller vid land, allenast ske till besättningen och till dem, som i fartygets restaurationslokal intaga måltid; ägande Kungl. Maj:ts befallningshafvande att jämväl i öfrigt beträffande utskänkningen föreskrifva de inskränkningar, som kunna finnas nödiga.

4. Där i annat fall än förut i denna § är sagdt värdshusrörelse för någon del af året tillfälligtvis kan vara af omständigheterna påkallad, dock ej vid läger eller där trupp eljest är för flera dagar sammandragen, må för kortare tid än år rättighet till brännvinsutskänkning på därom af vederbörande gjord ansökning meddelas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

§ 17.

1. På auktion enligt § 14 mom. 2 inropad rättighet till utskänkning af brännvin må ej på annan person öfverlätas, utan att denne efter kommunalnämnds hörande af Kungl. Maj:ts befallningshafvande pröfvas lämplig och i öfrigt behörig.

2. Bolag må ej till annan öfverlåta all utminuterung eller all utskänkning af brännvin inom kommun, men skulle bolag vilja mot bestämd afgift åt annan öfverlåta rättighet till utminuterung eller utskänkning, göre bolaget därom framställning hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som äger efter magistratens eller kommunalnämndens hörande att med afseende såväl å skälen och villkoren för öfverlåtelsen samt lämpligheten och behörigheten hos den person, å hvilken öfverlåtelsen ifrågasättes, som ock å afgiftens förhållande till det litertal brännvin, som anses kunna komma att afyttras, bifalla eller afslå framställningen.

3. Öfverlåtelse af annan rättighet till detaljhandel med brännvin vare ej medgifven.

4. Afider den, som på annan grund än burskap eller sådant medgifvande, hvarom sägs i § 16, innehar rättighet till detaljhandel med brännvin, må rörelsen för stärbhusdelägarnes räkning icke fortsättas längre än till slutet af löpande försäljningsår och endast under villkor, att sådant behörigen anmäles samt att rörelsen förestås af person, som efter magistrats eller kommunalnämnds hörande af Kungl. Maj:ts befallningshafvande pröfvas behörig och lämplig.

5. Afider den, som på grund af § 16 mom. 2, 3 eller 4 innehar rättighet till brännvinsutskänkning, må rörelsen för stärbhusets räkning fortsättas till utgången af den tid, för hvilken rättigheten blifvit medgifven,

med villkor att sådant behörigen anmäles och att för rörelsens utöfvande ställes person, som af Kungl. Maj:ts befallningshafvande pröfvas behörig och lämplig.

§ 18.

Kalenderår utgör försäljningsår.

III. Afgifter.

§ 19.

1. För hvarje sådan näringsidkare, hvarom förmäles i § 9, skall årligen, så länge hans rättighet fortfar, vederbörande taxeringsnämnd beräkna det litertal brännvin, som må anses komma att af honom under det nästföljande försäljningsåret i staden föryttras, ifall han sin rätt till brännvinsförsäljning då fortfarande utöfvar.

2. Hvarje år, så länge sådan rättighet till brännvinsutskänkning, hvarom förmäles i § 10, tillkommer innehafvare af gästgifveri å landet, skall, innan bevillningstaxeringsnämnden för socknen sammanträder, kommunalnämnden beräkna det litertal brännvin, som må anses komma att under det nästföljande försäljningsåret å gästgifveriet försäljas, ifall rättigheten där fortfarande utöfvas. Taxeringsnämnden pröfve beräkningen och bestämme det litertal, för hvilket afgift skall erläggas.

3. I denna § omnämnda näringsidkare och gästgifvare, hvilka icke inom en månad från det taxeringsnämndens förrättning blifvit afslutad hos vederbörande magistrat eller kronofogde uppsagt sin rätt till detaljhandel med brännvin, vare underkastade den afgift, som bör under det nästföljande försäljningsåret utgå för det litertal, hvilket i nu stadgad ordning blifvit bestämdt.

§ 20.

1. Vid den beräkning, som i nästföregående § föreskrifves, må litertalet för hvarje rättighet till detaljhandel med brännvin i stad ej sättas under 1,500. Auktionsanbud, som enligt § 14 antages, får ej understiga 1,500 liter.

2. För sådan rättighet till detaljhandel med brännvin, som i § 9 eller § 10 omförmäles, äfvensom för de genom inrop å auktionen enligt § 14 förvärfvade utskänkingsrättigheter erlägges afgift med 15 öre för hvarje liter af det brännvin, som enligt § 19 blifvit beräknadt eller hvarför afgift åtagen är.

3. Bolag, som jämlikt § 12 eller § 14 fått öfvertaga all detaljhandel med brännvin inom kommun, skall för hvarje sålunda öfvertagen rättighet erlägga årlig afgift för 1,500 liter med 225 kronor.

4. Brännvin, som denatureras under de villkor och den kontroll, hvarom särskildt är föreskrifvet, är ej underkastadt försäljningsavgift.

§ 21.

Bolag, som jämlikt § 12 eller § 14 fått öfvertaga all detaljhandel med brännvin inom kommun, skall till fördelning enligt de i § 25 angifna grunder afstå förutom den försäljningsavgift, som enligt § 20 åligger bolaget, dels utan afdrag de avgifter, hvilka bolaget uppburit på grund af öfverlåtelse af försäljningsrättighet enligt § 17 mom. 2, dels ock hela den nettovinst, som uppkommit af all den rörelse, bolaget idkat. Bolaget åligger att inom februari månads utgång efter försäljningsårets slut hafva till vederbörande aflämnat nyssnämnda avgifter för öfverlättna rättigheter samt nettovinsten; skolande de andelar däraf, som icke tillkomma den kommun, där bolagets styrelse har sitt säte, aflämnas i Stockholm till statskontoret och i länen till Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Då bolag upplöses, skall, där ej annorledes i laga ordning bestämts, jämväl det öfverskott af bolagets tillgångar, som kan uppstå sedan bolagets samtliga skulder blifvit guldna samt de af delägarne tillskjutna medel återbetalats, fördelas på sätt är stadgadt i § 25.

§ 22.

Årsavgift för rättighet till detaljhandel med brännvin skall för hvarje halfår förskottsvis erläggas och inbetalas till vederbörande uppbördsmän.

§ 23.

1. Då rättighet till brännvinsutskänkning meddelas enligt § 16, underrätte Kungl. Maj:ts befallningshafvande därom vederbörande för den åtgärd, som ankommer på taxeringsmyndigheterna.

2. Afgiften för dylik utskänkning bestämmes af den för bevillningstaxering näst därefter sammanträdande nämnd, men får ej understiga det belopp, som för den ifrågavarande tiden svarar mot den afgift, hvilken enligt de i § 20 stadgade beräkningsgrunder för år minst bör utgå. Skulle tiden ej uppgå till 14 dagar, må dock afgiften ej för kortare tid beräknas. Innan utskänkningen må företagas, skall nyssnämnda belopp erläggas förskottsvis till vederbörande uppbördsman.

3. Afgiften för rätt till utskänkning å passagerarefartyg skall uppbäras i den kommun, där rederiet har sitt säte.

§ 24.

1. Öfver beslut, som taxeringsnämnd, jämlikt § 19 mom. 1 eller 2, meddelar i fråga om beräkning af det litertal brännvin, för hvilket försäljningsavgift skall erläggas, eller jämlikt § 23 rörande bestämmandet af sådan afgift, äger såväl den skattskyldige som vederbörande landsting, hushållningssällskaps förvaltningsutskott, stadsfullmäktige eller i stad, där sådana ej finnas, allmän rådstuga samt kommunalstämma att hos pröfningsnämnd anföra besvär inom den tid och i den ordning, som för öfverklagande af taxeringsnämndens beslut i allmänhet äro bestämda; äfvensom pröfningsnämnd tillkommer att, ehvad dylikt beslut blifvit öfverklagadt eller ej, däri vidtaga förändringar, som finnas skälige; och må vidare klagan öfver pröfningsnämnds beslut, i den ordning förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst i allmänhet bestämmer, fullföljas af dem, hvilka, enligt hvad nyss är sagdt, äga anföra besvär öfver taxeringsnämnds beslut.

2. Utan hinder af förd klagan skall försäljningsavgiften utgå efter det af pröfningsnämnd bestämda litertal, intill dess förändring däri blifvit vidtagen genom beslut, som vunnit laga kraft.

§ 25.

De afgifter, som enligt denna förordning inflyta för rättigheterna till detaljhandel med brännvin, äfvensom den nettovinst af rörelsen, som bolag enligt § 21 skall afstå, skola på följande sätt fördelas:

för stad, som ej deltagar i landsting:

sju tiondedelar, dock ej mer än hvad i den vid denna förordning fogade bilaga angifves såsom högsta andel för hvarje stad, tillfalla staden; återstoden insättes i statskontoret;

för stad, som deltagar i landsting:

fem tiondedelar, dock ej mer än hvad i nämnda bilaga angifves såsom högsta andel för hvarje stad, tillfalla staden;

återstoden insättes i statskontoret;

för landsbygdskommunerna:

hela beloppet insättes i statskontoret.

Af de andelar, hvilka sålunda ingå till statskontoret, skall statskontoret utdela:

till landstingen:

fyra tiondedelar och

till hushållningssällskapen:

tre tiondedelar,

dock att dessas andelar sammanlagdt må utgöra, landstingens högst två millioner kronor och hushållningssällskapens högst en million fem hundra tusen kronor.

Till grund för fördelningen mellan hushållningssällskapen skall läggas deras områdens folkmängd. Till grund för fördelningen mellan landstingen skall läggas landstingsområdenas folkmängd med iakttagande att folkmängden för hvarje landstingsområde, inom hvilket ligger stad, som ej deltagar i landsting, minskas med samma stads folkmängd.

Återstående medel fördelas af statskontoret efter folkmängden mellan landsbygdskommunerna och de städer, där rättighet enligt § 11 icke blifvit upplåten.

IV. Ordningsföreskrifter.

§ 26.

1. Försäljningsställe skall vara beläget vid öppen gata, väg eller torg.

2. De rum, som nyttjas för utskänkningsrörelse, skola vara ljusa och luftiga, hafva en i förhållande till rörelsens omfattning tillräcklig storlek samt hållas i ordentligt skick.

§ 27.

Försäljningen må ej börjas förr, än besiktning å den lägenhet, där rörelsen skall drifvas, hållits i stad af stadsfiskal och på landet af kronobetjänt jämte två personer utsedda af magistrat eller kommunalnämnd samt besiktningsmännen utfärdat bevis därom, att föreskrifterna i näst föregående § blifvit uppfyllda. Hvad här är sagdt gälle ock då försäljningsställe ombytes.

§ 28.

1. Å landet vare detaljhandel med brännvin förbjuden på eller inom 0,2 mil från ställe, där auktion, marknad, torgdag, uppbördsstämma eller inskrifningsförrättning eller mönstring med värnpliktige hålles.

2. Vid annan till större folksamling ledande förrättning å landet eller där i stad vid tillfälle, som i nästföregående eller detta mom. omförmäles, anledning förekommer till enahanda förbud, äge för landet Kungl. Maj:ts befallningshafvande och i stad vederbörande polismyndighet att därom meddela föreskrift.

3. Vid offentlig föreställning, såsom skådespel, lindansning, konst-ridning, förevisning af djur, konststycken eller annat dylikt, eller, med undantag af konsert, vid hvilken uteslutande utföres instrumentalmusik, hvarje annan föreställning af hvad beskaffenhet som helst, hvilken genom allmän tidning, anslag eller annorledes kungöres, eller hvartill inträdeskort försäljas, eller afgift på ett eller annat sätt från allmänheten fordras, begäres eller mottages, eller till hvilken allmänheten eljest har tillträde, må utskänkning af brännvin icke äga rum i lokal eller å plats, därifrån är utsikt till skådebanan eller annan plats, där föreställningen gifves; dock må Kungl. Maj:ts befallningshafvande för särskildt tillfälle medgifva undantag från det sålunda meddelade förbud.

§ 29.

1. Utminutering af brännvin må äga rum endast söcknedagar från klockan 9 förmiddagen och skall sluta å dagar före sön- eller helgdag senast klockan 5 eftermiddagen samt öfriga dagar senast klockan 7 eftermiddagen.

2. Utskänkning af brännvin må begynna tidigast klockan 9 förmiddagen och i stad eller köping i allmänhet ej fortfara längre än till klockan 10 och å landet till klockan 8 på aftonen.

3. Under sön- och helgdagar vare i allmänhet utskänkning af brännvin tillåten endast vid måltider åt spisande gäster.

4. Där särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, äger Kungl. Maj:ts befallningshafvande att på framställning af kommunalstyrelse samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande därom förordna.

5. Under gudstjänst skall utskänkingsställe alltid vara tillstängdt.

§ 30.

1. Vid tider, då brännvinshandel enligt nästföregående § ej är tillåten, vare allt utlämnande af brännvin från försäljningsställe förbjudet.

2. Det vare ock förbjudet att, då utskänkning ej är medgifven, låta brännvin å utskänkingsställe förtäras.

§ 31.

1. Vid utskänkning skall lagad mat alltid vara att tillgå.

2. Brännvin må å försäljningsställe icke utlämnas till den, som är rusig, ej heller till minderårig.

3. Öfverlastad person får ej utdrifvas från utskänkingsställe, där han förtärt starka drycker, eller lämnas utan vård.

§ 32.

Under det detaljhandel med brännvin pågår, får dörren till försäljningsrummet ej vara läst.

§ 33.

1. Där detaljhandel med brännvin idkas, skall vara anbragt skylt, som utvisar rörelsen.

2. I försäljningsrummet skall ett exemplar af denna förordning vara anslaget.

3. Å gästgifveri, där rörelsen är mellan flera åbor fördelad, skall en af kronobetjänt påtecknad uppgift om den tid, hvardera åbon är till brännvinsutskänkning berättigad, vara anslagen i försäljningsrummet hos den, som för tillfället utöfvar rättigheten.

§ 34.

I öppen salubod för handel med andra varor än brännvin äfvensom i de för rörelsen använda lägenheter, vid torghandel och auktioner samt vid handel med lappbefolkningen vare brännvinsutdelning äfven utan betalning förbjuden.

§ 35.

1. Polismyndighet i stad samt kronobetjänt och kommunalnämnd å landet åligge tillse, att å ställe, där detaljhandel med brännvin idkas, ordning samt de i denna författning meddelade föreskrifter noga iakttagas; och äga dessa myndigheter anbefalla stängning af lokalen och rörelsens inställande, när störande oordning förekommer eller anledning finnes att befara sådan.

2. Förekomma å gästgifveri eller å annat ställe, där detaljhandel med brännvin utöfvas, vid särskilda tillfällen oordningar af den art, att innehafvaren af rättigheten icke kan anses fortfarande lämplig att utöfva densamma, eller har någon af de enligt § 16 meddelade utskänkningsrättigheter visat sig föranleda störande oordningar, må Kungl. Maj:ts befallningshafvande, på anmälan i stad af magistraten eller stadsfullmäktige eller, där stadsfullmäktige ej finnas, allmänna rådstugan och på landet af kronobetjänt eller socknens eller angränsande sockens kommunalnämnd, efter vederbörlig undersökning äga att inskränka eller indraga förenämnda rättighet eller ock därifrån skilja innehafvaren; dock äge innehafvare af rättigheten i sådant fall att af redan erlagd försäljningsafgift återfå så stor del, som motsvarar den tid, hvarunder rättigheten ej utöfvats.

V. Ansvarsbestämmelser.

§ 36.

1. Den, som genom detaljhandel afytttrar brännvin utan att i stadgad ordning hafva förvärfvat rättighet därtill eller som, på sätt i § 3 sägs, fördelar brännvin mellan flera köpare eller, mot föreskriften i § 5 mom. 1, tillhandagår med anskaffande af brännvin, böte första gången från och med 30 till och med 60 kronor och andra gången från 60 till och med 120 kronor. Den, som tredje gången eller oftare beträdes med sådan förbrytelse, dömes till böter från 120 till och med 600 kronor eller till fängelse i högst ett år.

2. Bedrifves olofflig detaljhandel yrkesmässigt, må, där till böter dömes, straffet ökas med böter från och med 60 till och med 600 kronor; och må redan för andra gången föröfvad sådan förbrytelse, som afses i detta moment, kunna dömas till fängelse i högst 6 månader.

3. Dessutom vare det i försäljningsrummet befintliga eller eljest uppenbarligen för försäljning afsedda brännvin till och med 150 liter och,

då till ansvar för yrkesmässigt bedrifven olofflig detaljhandel dömes, till och med 300 liter tillika med kärl, som äro tjänliga för deras afhämtning, underkastade beslag och förbrutna.

4. Förbrytaren varde därjämte dömd att, då olofflig detaljhandel ägt rum, utgifva försäljningsavgift för det litertal, som, efter hvad utredas kan, blifvit oloffligen förytttradt, dock ej under det belopp, som svarar mot en fjärdedel af hvad, enligt den i § 20 stadgade grund, för år minst bör utgå; skolande, där den, som idkar utminutering, gör sig skyldig till olofflig utskänkning, eller den, som idkar utskänkning, gör sig skyldig till olofflig utminutering, den här stadgade påföljd ådömas oberoende af den försäljningsavgift, som erlägges för den rättighet, den skyldige innehar.

5. Har förbrytelse, hvarom i denna § sägs, skett å sön- eller helgdag, vare den omständighet såsom försvärande ansedd.

§ 37.

Om den, som är berättigad till utminutering af brännvin, andra gången beträdes med olofflig utskänkning, vare han tillika förlustig sin utminuteringsrättighet. Om den, som är berättigad till utskänkning af brännvin, andra gången beträdes med olofflig utminutering, vare han likaledes förlustig sin utskänkingsrättighet.

§ 38.

Öfverskrides den i § 6 mom. 4 stadgade rättighet till brännvinsförsäljning i visst fall å apotek, gälle hvad i § 36 är stadgad.

§ 39.

1. Underlåter den, som erhållit rättighet till detaljhandel med brännvin, att inom föreskrifven tid erlägga avgift därför, varde avgiften genast utmätt. Vid sådan underlåtenhet andra gången vare rättigheten förverkad, och varde försäljningen genast inställd, i stad af magistraten och å landet af kronofogden; men näringsidkaren vare ändock pliktig att under försäljningsåret fortfarande utgöra avgiften.

2. Den, som idkar detaljhandel med brännvin under tid, hvarför avgift icke är erlagd i föreskrifven ordning, böte första gången från

och med 15 till och med 30 och andra gången från 30 till och med 60 kronor.

3. Underlåter bolag att inom den i § 21 föreskrifna tid aflämna till vederbörande där omnämnda afgifter för öfverlättna rättigheter och vinstmedel, varde afgifterna genast utmätta.

§ 40.

Idkar någon detaljhandel med brännvin vid tillfälle, då försäljningsrätten ej får utöfvas, eller å annat ställe, än därtill uppgifvet är,

eller förbryter sig någon mot hvad i § 5 mom. 2 är stadgadt om brännvins utlämnande eller utbudande till salu eller om upptagande af beställningar därå,

eller tillåter den, som icke är berättigad till utskänkning, att, då han i parti eller genom utminutering säljer brännvin, något af det sålda på försäljningsstället förtäres eller afhämtas i mindre belopp, än han är berättigad föryttra,

eller förbryter sig den, som till detaljhandel med brännvin berättigad är, mot § 29 mom. 3 eller 5 eller mot § 30,

böte första gången från och med 30 till och med 60 kronor samt andra gången från 60 till och med 120 kronor och vare dessutom andra gången sin rätt till detaljhandel förlustig.

Utöfvar den, som erhållit rättighet till utskänkning å passagerarefartyg, densamma annorledes än i § 16 mom. 3 är medgifvet eller utan att iakttaga de inskränkingar därvid, som i öfrigt jämlikt samma lagrum kunna hafva blifvit föreskrifna af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, vare underkastad enahanda ansvar, som nyss är sagdt.

§ 41.

Förbrytelse mot § 34 straffes enligt § 40.

§ 42.

1. Förbrytelse mot §§ 2, 27, 31, 32 eller 33 straffes med böter från och med 10 till och med 50 kronor.

2. Då förbrytelse skett mot § 2, vare tillika det till salu hållna brännvin underkastadt beslag och förbrutet.

§ 43.

Skulle den, som är pliktig att åtala förbrytelser mot denna förordning, själf beträdas med olofflig brännvinsförsäljning, vare han förfallen till dubbla böter och miste tjänsten.

§ 44.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förbrytelse mot förordningen, fortsätter samma förbrytelse, skall, när han varder lagligen förvunnen härtill, för hvarje gång stämning därför utfärdats och delgifvits, fällas till de böter eller det fängelsestraff, som äro stadgade för sådan förbrytelse; dock må fängelsestraffet icke öfverstiga ett år.

§ 45.

Husbonde ansvarar för förbrytelse, som med hans vetskap begås mot denna förordning af hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förbrytelsen gjord af husbonden själf.

§ 46.

Böter, som äro ådömda efter denna förordning, skola, om tillgång till deras gäldande brister, förvandlas enligt allmän strafflag.

§ 47.

Då försäljningsafgift jämte böter blifvit ådömda enligt denna förordning, må, där tillgång saknas till afgiften eller någon del däraf, böterna ej kunna gäldas med penningar, utan skall den sakfälde i stället undergå motsvarande förvandlingsstraff.

§ 48.

Af böter, så ock af försäljningsafgift, som enligt denna förordning ådömas, samt värde af brännvin, som anses förbrutet, tillfalle två tredjedelar åklagaren och en tredjedel den stads eller sockens fattigkassa, där

den åtalade förbrytelsen är begången. Finnes särskild angifvare, tage han hälften af åklagarens andel.

§ 49.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande hålle allvarlig hand öfver iakttagande af hvad i denna förordning är stadgadt.

§ 50.

1. Lands- och stadsfiskaler, kronobetjante samt de personer, hvilka särskildt antagas att vaka öfver förordningens efterlefnad, åligge att åtala förbrytelser mot densamma.

2. I öfrigt äge enhvar rättighet att för sådana förbrytelser anställa åtal, dock ej barn mot föräldrar eller tjänstehjon, så länge de äro i tjänsten, mot husbondefolk.

3. Då åtal anställas af annan än den, som är nämnd i mom. 1 af denna §, gifve han sin talan allmän åklagare till känna så tidigt, att denne må kunna öfvervara målets utförande.

§ 51.

1. Å landet bör kommunalnämnd och i stad vederbörande kommunalmyndighet ägna synnerlig uppmärksamhet däråt, att förbrytelser mot denna förordning varda angifna till åtal.

2. Rättighet att verkställa beslag tillkomme de i § 50 mom. 1 omförmälda allmänna åklagare. Beslag skall göras i två vittnens närvaro.

§ 52.

Ej vare någon jäfvig att bära vittne angående olofflig brännvinsförsäljning endast på den grund, att han därvid tillhandlat sig eller förtärt brännvin.

§ 53.

Förbrytelser mot denna förordning böra åtalas och af dömas vid allmän domstol, dock att åtal för olofflig brännvinsförsäljning i stad, där poliskammare finnes, skall behandlas i hittills vanlig ordning.

Öfvergångsstadganden.

Denna förordning träder i kraft, i fråga om stad den 1 oktober 1907 samt beträffande landsbygden den 1 november 1907.

Bolags nettovinst för försäljningsåret från och med den 1 oktober 1906 till den 1 oktober 1907 fördelas enligt föreskrifterna i kungl. förordningen den 24 maj 1895 angående försäljning af brännvin.

Det försäljningsår, som börjar i stad den 1 oktober 1907 samt å landet den 1 november 1907, skall anses sluta med den 31 december 1908.

För tiden till och med år 1925 skola med afseende å inkomst af brännvinsförsäljningsmedlen till städerna räknas de köpingar, i hvilka under försäljningsåret 1904—1905 minuthandel med och utskänkning af brännvin varit jämlikt § 11 mom. 2 i kungl. förordningen den 24 maj 1895 öfverlättna åt bolag.

Till konditorn Johan Åkerlund i Sundsvall och änkan Gustava Sundin i Östersund skall, under villkor att de afstå från dem tillkommande utskänkingsrättigheter, utbetalas godtgörelse, till Åkerlund med 5,500 kronor och till änkan Sundin med 5,000 kronor om året, räknadt från och med den 1 oktober 1907 till och med de kvartal, under hvilka de med döden afgå. Dessa belopp utgå af de medel, som jämlikt § 25 i denna förordning skola insättas i statskontoret, hvarefter stadgad fördelning af dessa medel äger rum.

Bilaga.

Städer och vissa köpingar tillkommande högsta andelar af brännvinsförsäljningsmedlen.

	Kronor.		Kronor.
Stockholm	2,107,000	Vaxjö	61,000
Sigtuna	6,000	Ljungby	8,000
Öregrund	4,000	Kalmar	98,000
Södertälje	45,000	Västervik	23,000
Norrtälje	15,000	Vimmerby	14,000
Östhammar	6,000	Borgholm	10,000
Vaxholm	20,000	Oskarshamn	38,000
Sundbyberg	17,000	Mönsterås	13,000
Uppsala	95,000	Nybro	17,000
Enköping	28,000	Mörbylånga	7,000
Nyköping	46,000	Visby	38,000
Eskilstuna	82,000	Karlskrona	94,000
Strängnäs	17,000	Karlshamn	35,000
Torshälla	8,000	Sölvesborg	14,000
Mariefred	9,000	Ronneby	18,000
Trosa	9,000	Kristianstad	57,000
Malmköping	20,000	Ängelholm	21,000
Linköping	115,000	Simrishamn	6,000
Norrköping	225,000	Båstad	6,000
Söderköping	10,000	Hessleholm	18,000
Vadstena	11,000	Malmö	253,000
Skeninge	7,000	Landskrona	39,000
Motala	13,000	Ystad	33,000
Jönköping	75,000	Lund	65,000
Eksjö	22,000	Helsingborg	123,000
Grenna	3,000	Skanör och Falsterbo	1,000

	Kronor.		Kronor.
Trelleborg	22,000	Kristinehamn	49,000
Eslöf	24,000	Filipstad	35,000
Hörby	10,000	Arvika	35,000
Halmstad	49,000	Seffe	15,000
Varberg	35,000	Örebro	138,000
Laholm	12,000	Askersund	17,000
Falkenberg	21,000	Nora	11,000
Kungsbacka	21,000	Linde	17,000
Göteborg	671,000	Västerås	73,000
Uddevalla	58,000	Arboga	22,000
Marstrand	9,000	Köping	25,000
Kungälf	18,000	Sala	54,000
Strömstad	26,000	Falun	75,000
Lysekil	33,000	Hedemora	10,000
Vänersborg	33,000	Säter	4,000
Borås	70,000	Gäfle	153,000
Ulricehamn	14,000	Hudiksvall	55,000
Alingsås	21,000	Söderhamn	48,000
Åmål	17,000	Hernösand	59,000
Trollhättan	26,000	Sundsvall	100,000
Mariestad	38,000	Örnsköldsvik	33,000
Lidköping	37,000	Sollefteå	29,000
Skara	35,000	Östersund	63,000
Hjo	9,000	Umeå	49,000
Skövde	42,000	Skellefteå	26,000
Falköping	36,000	Luleå	48,000
Vara	22,000	Piteå	17,000
Karlstad	84,000	Haparanda	17,000

Om ny stad tillkommer, skall dess högsta andel af brännvinsförsäljningsmedlen utgöra det belopp, som motsvarar fem kronor för hvarje invånare i staden vid utgången af första året, hvarunder stadsrättigheter åtnjutits. Om stadskommuns andel af brännvinsförsäljningsmedlen för något år kommer att understiga hvad samma kommun skolat erhålla, om den icke haft stadsrättigheter, skall staden äga att af de medel, som statskontoret fördelar, bekomma skillnaden. För stad, som utträder ur landsting, ökas dess i denna tabell angifna högsta andel af brännvinsförsäljningsmedlen med två femtedelar af samma andel; för stad, hvars invånareantal minskats under det, som berättigat staden till utträde ur landsting, minskas densamma tillkommande högsta andel af brännvinsförsäljningsmedlen med två sjundedelar.

Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen Regenten i statsrådet å Kristiania slott den 6 mars 1905.

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Grefve GYLDENSTOLPE,
Statsråden: RAMSTEDT,
BERGER och
MEYER.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Meyer anförde i underdånighet:

I skrifvelse den 12 maj 1902 har Riksdagen anhållit, det täcktes Kungl. Maj:t *dels* låta utreda, i hvad mån och på hvad sätt en ändring i gällande bestämmelser om beskattning af tillverkning och försäljning af brännvin kunde vidtagas i syfte att brännvinsbeskattningen, hvad anginge den del af berörda skatt, hvilken nu utgår såsom försäljningsafgift, måtte varda mera effektiv än hittills, samt därefter låta utarbета och för Riksdagen framlägga de förslag, som för vinnande af nämnda syftemål kunde anses lämpliga, *dels ock* låta uppgöra och för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser, hvarigenom, därest brännvinsbeskattningen fortfarande såsom hittills ansåges böra uppdelas i tillverkningskatt och försäljningsafgift, en med billighet och rättvisa öfverensstämmande fördelning af försäljningsafgifterna skulle kunna åvägbringas.

Sedermera har Riksdagen uti skrifvelse den 17 maj 1904 anmält, att Riksdagen för sin del beslutit att § 18 mom. 3 och § 33 i gällande brännvinsförsäljningsförordning skulle erhålla viss ändrad lydelse.

Vidare hafva svenska nykterhetsällskapet i underdånig skrifvelse den 20 december 1901 och utskänkningsbolagens förtroendenämnd i underdånig skrifvelse den 26 september 1903 framställt vissa önskningsmål beträffande ordnandet af brännvinshandeln.

Öfver Riksdagens sistberörda skrifvelse äfvensom förenämnda af svenska nykterhetssällskapet och utskänkningsbolagens förtroendenämnd aflåtna underdåniga skrivelser hafva infordrade yttranden afgifvits af Kungl. Maj:ts samtliga befallningshafvande, hvarefter under sistlidna års höst inom finansdepartementet utarbetats förslag till ny brännvinsförsäljningsförrättning. Öfver detta förslag hafva äfvenledes samtliga Kungl. Maj:ts befallningshafvande inkommit med egna underdåniga utlåtanden jämte yttranden af åtskilliga enskilde, utskänkningsbolag, kronofogdar, magistrater, hushållningssällskap med flera, hvarefter förslaget i vissa delar omarbetats. Jag anhåller nu att få redogöra för grunderna till detta förslag äfvensom i sammanhang därmed för det väsentliga af innehållet i ofvannämnda i ärendet afgifna yttranden, i den mån desamma synas för bedömande af föreliggande frågor vara förtjänta af beaktande.

Då Riksdagen i sin ofvanberörda skrifvelse den 12 maj 1902 ifrågasatt möjligheten däraf, att den nuvarande uppdelningen af brännvinsbeskattningen i tillverkningskatt och försäljningsavgift borde bortfalla, vill jag redan här förutskicka, att jag icke funnit tillräcklig anledning föreligga att framlägga något förslag i sådan riktning. Det förslag, jag ärnar framlägga, är därför byggdt på den hittills gällande åtskillnaden mellan beskattningen af tillverkning och beskattningen af försäljning af brännvin.

Finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå har i sina underdåniga berättelser för tillverkningsåren från och med 1898—1899 till och med 1902—1903 uppgifvit inom landet såld spirituosa till följande belopp:

Å r.	L i t e r		I procent af hela försäljningen	
	af bolagen.	af andra.	af bolagen.	af andra.
1898—1899	26,198,577	17,144,617	60	40
1899—1900	27,649,963	16,865,415	62	38
1900—1901	28,241,318	16,297,587	63	37
1901—1902	25,394,698	15,225,031	62	38
1902—1903	23,220,971	15,684,008	60	40

Af den till försäljning disponibla kvantiteten hafva således bolagen sålt omkring tre femtedelar och andra omkring två femtedelar. Härvid är att märka, att under de sista åren en förskjutning ägt rum, så att

bolagens andel af försäljningen sjunkit men öfriga försäljares i proportion stigit. En dylik förskjutning är, om ock ringa, icke utan betydelse. Den inkomst, som tillflyter det allmänna af bolagens brännvinshandel, är nämligen proportionsvis betydligt större än den, som härflyter af denna rörelse i öfrigt. Det visar sig sålunda, att den andel af brännvinsförsäljningsmedlen, som under ofvannämnda fem år härstammat från bolagen, belöpt sig till i medeltal 40,2 öre för hvarje såld liter, medan försäljningsafgiften för det brännvin, som annorledes försålts, lämnat en afkastning af allenast 7,7 öre per liter.

Med hänsyn till berörda förhållanden synes det vara uppenbart, att, om man önskar ernå större effektivitet i beskattningen af brännvinsförsäljningen, en synnerligen verksam åtgärd måste vara att söka ordna lagstiftningen så, att så stor del af brännvinshandeln som möjligt kommer att utöfvas af bolag.

Den ofvannämnda stora olikheten beror gifvetvis förnämligast däraf, att bolagen äro skyldiga att, jämte erläggande af försäljningsafgifter, till det allmänna afstå nettovinsten af sin rörelse.

Delvis har berörda olikhet afven sin grund däri, att det brännvin, som icke säljes genom bolag, på grund af det sätt, hvarpå försäljningsafgiften bestämmes, i själfva verket till stor del undandrager sig den beskattning, som med försäljningsafgiften är afsedd.

De former af brännvinsförsäljningen, som för närvarande i större eller mindre mån undandraga sig försäljningsafgift, äro:

- 1) den som utöfvas i stad på grund af burskap eller privilegium,
- 2) vissa gästgifvares,
- 3) försäljning på grund af rättighet, inropad å auktion,
- 4) försäljning på grund af öfverlåtelse från bolag, och
- 5) försäljning till enskilda i myckenhet af minst 250 liter.

Visserligen är i nu gällande förordning åsyftadt, att den under 1)–4) upptagna försäljning skall äga rum mot försäljningsafgift, motsvarande det litertal brännvin, som afyttras, men, på sätt erfarenheten gifvit vid handen och jag afven senare får anledning närmare omförmåla, beräknas ifrågavarande litertal ofta alldeles för lågt.

*Förtroende-
nämndens
skrifvelse.*

I ofvan omförmålda skrifvelse af utskänkningsbolagens förtroendenumnd hemställer nämnden, bland annat, att de på §§ 6 och 7 i gällande brännvinsförsäljningsförordning grundade rättigheter måtte indragas eller, om detta ej kunde ske, att i lag måtte bestämmas, det utskänkningsrättighet endast finge användas för försäljning till förtäring på stället.

Till stöd för denna hemställan anför nämnden, att hinder i flera viktiga hänseenden mötte för bolagen att gå tillräckligt långt i tillämpning af det system, hvarefter de arbetade, och att framgången af deras sträfvanden i mån häraf motverkades.

Styrkan i detta system — det s. k. göteborgssystemet — låge i förutsättningen, att bolagen icke allenast ställde sig till efterrättelse hvad lag föreskrefve beträffande handeln med spritdrycker, utan äfven vidtog de åtgärder därutöfver, som kunde befinnas ägnade att hålla dessas förbrukning inom måttlighetens ramar. Men bolagen, på hvilkas fullständiga oberoende af ekonomisk vinning berörda förutsättning hvilade, vore långt ifrån de enda, som drefve spirituosa-handel. Bolagen hade nämligen att kämpa mot en stark konkurrens, däri allenast vinningslystnad utgjorde driffjädern, och som därför ingalunda vore hugad att bringa några större offer åt det allmänna bästa, än dem lagen bestämdt kräfde. Under sådana omständigheter kunde bolagen svårigen göra några öfverloppsgärningar med stort annan verkan, än att konkurrenternas kundkrets ökades.

Denna konkurrensens förlamande inverkan på bolagsarbetet framträdde klart i redogörelsen för det möte, där förtroendenämnden blifvit utsedd. Denna redogörelse visade, hurusom t. ex. bolagsstyrelsernas ombud vore ense om nyttan ur sedlighetens synpunkt af ett gemensamt minimipris och en gemensam maximistyrka å vissa slag af spritdrycker samt ett allmänt förbud för innehafvare af rättighet till försäljning af sådana varor att å annan ort än där rättigheten utöfvades, låta genom ombud eller kringresande agenter utbjuda dem till salu eller därå upptaga beställning i små poster, men å andra sidan ansåge, att bolagen ej kunde, i hvad på dem berodde, genomföra dessa viktiga reformer i någon nämnvärd utsträckning, emedan följderna däraf endast skulle blifva, att en stor del af den spirituosa-handel, som nu låge i bolagens egen hand eller kunde af dem genom öfverlåtelsekontrakt regelbindas, skulle öfvergå till de gentemot bolagen själfständiga innehafvarne af försäljningsrätt.

Med daglig erfarenhet om den nu antyddas konkurrensens förmåga att paralysera gagnet af bolagens i sedligt syfte redan utförda reformarbete och i betraktande af den hämsko, densamma äfven lade på en framtida utveckling i denna riktning, hyste bolagen en liflig önskan att blifva kvitt åtminstone de privilegierade försäljningsrättigheterna, och bolagens styrelseombud hade fördenskull uppdragit åt förtroendenämnden att i främsta rummet söka utverka privilegiernas afskaffande. Men då denna fråga redan tagits under ompröfning vid införandet af nu gällande brännvinslagstiftning och privilegiernas fortvaro intill viss tid därvid blifvit en gång för alla fastställd, hade ombuden gjort sig föga förhoppning om

någon ändring härutinnan och därför velat alternativt frambära ett annat önskningsmål, hvars uppfyllande skulle i väsentlig mån förringa skadan af den spirituosa försäljning, som icke utöfvades eller behärskades af bolagen. Den sålunda tilltänkta reformen, nämligen förbud för utskänkare att afyttra spirituosa annorledes än till förtäring på försäljningsstället, skulle visserligen äfven den innebära en inskränkning i den privilegierade försäljningsrätten, men det vore en förändring, som ansåges gagnelig i och för sig och därför skulle drabba samtliga rättighetsinnehafvare, bolagen själfva ej undantagna. Det vore således icke meningen att söka på en omväg rubba privilegieställningen; det skydd, denna åtnjöte, hade aldrig varit så starkt, att det ansetts innefatta hinder för sådana lagstiftningsåtgärder, som, oafsedt deras inflytelse på privilegierna, pröfvats vara nödvändiga eller eljest lämpliga.

Det syntes äfven förtroendenämnden ligga en uppenbar inkonsekvens däri, att lagen, på samma gång den bestämde, att lagad mat alltid borde finnas att tillgå vid utskänkning, likväl i denna rörelsegren inrymde rättighet att sälja till afhämtning. Det förra stadgandet visade klart, att lagstiftaren helst såge, att de spritdrycker, som afyttrades på ett utskänkingsställe, därstädes intoges gemensamt med mat, på det att denna måtte i någon mån motverka deras rusgifvande eller hälsofientliga inflytande. Men så länge hinder eller svårighet icke mötte för gästerna att från utskänkingsstället hämta eller medföra rusdrycker och sedermera hvar som helst förtära dem enbart, syntes nämnda önskningsmål ej kunna i någon afsevärd grad vinnas. Utskänkingsbolagen ansåge det emellertid vara ytterst viktigt, att, då begäret efter starka drycker ej kunde helt och hållet undertryckas, arbetarbefolkningen åtminstone vandes så mycket som möjligt vid att, i likhet med de i förmögenhet och bildning högre ställda samhällsklasserna, betrakta brännvinet icke såsom en läskedryck utan såsom en krydda till maten, och på grund af denna uppfattning hade bolagen numera allmänt inrättat sina utskänkingsställen till hufvudsakligen matanstalter, hvarest brännvinsförsäljningen, så långt omständigheterna medgäfvade, vore inskränkt till servering vid måltider åt spisande gäster. Att ett sådant system emellertid icke kunde nöjaktigt upprätthållas och utvecklas, där brännvin tillhandahölles jämväl för afhämtning, syntes vara tydligt.

Atskilliga utskänkingsbolag hade därför redan upphört med afhämningsförsäljningen å sina utskänkingsställen, och denna åtgärd skulle säkerligen vidtagits af dem alla, om den därmed åsyftade fördelen kunnat ernås under nu rådande förhållanden. Men då bland innehafvarne af privilegierade eller på auktion inropade rättigheter ej färre än 131 vore för-

sedda med utskänkingsrättighet, som af flertalet användes till försäljning afhämtningsvis, mångenstädes i mycket stor skala, insåges lätt, att nämnda anordning icke förmådde åstadkomma någon synnerligt framgångsrik verkan, utan snarare, särskildt i de delar af landet, hvarest de ifrågavarande rättighetsinnehafvarne vore mera talrikt eller tätt etablerade, såsom i Malmöhus, Hallands, Kristianstads och Älfsborgs m. fl. län, kunde medföra skada än gagn genom att till förfång för den strängt reglerade bolagsrörelsen gifva ökad styrka åt den dragningskraft, som dessa medtäflares handtering utöfvade på allmänheten.

Då rättigheten för utskänkare att sälja till afhämtning sålunda åstadkomme, att rusdrycker i små partier ohejdadt kunde spridas öfver hela landet och därigenom med största lätthet införas äfven i den mindre bemedlade befolkningens förbrukning, utan att det stode i utskänkingsbolagens makt att medelst de restriktioner, de vidtagit i sin egen rörelse, hindra eller i afsevärd måtto minska det onda, funnes, så ville det förefalla förtroendenämnden, tillräckligt skäl för omförmälda rättighets snara upphäfvande.

De myndigheter, som hörts i frågan, och de enskilda, som däri yttrat sig, hafva nästan utan undantag afstyrkt förslaget om *indragning* af de privilegierade rättigheterna.

Öfverståthållareämbetet samt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands, Kronobergs, Kalmar och Hallands län äfvensom de innehafvare af privilegierade eller på auktion inropade rättigheter, som yttrat sig öfver förtroendenämndens framställning, hafva äfven afstyrkt nämndens förslag att, om de privilegierade rättigheterna ej kunde blifva indragna, bestämmelse måtte i lag införas därom, att utskänkingsrättighet endast finge användas för förtäring på stället; dock hafva Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs och Kalmar län förmäلت sig icke hafva något att erinra mot den föreslagna begränsningen, därest den komme att afse endast de rättigheter, länsstyrelserna äga meddela.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län har uttalat farhåga, att gästgifverierna, om deras innehafvare ginge i mistning af rätten till utminuteri, skulle i långt högre grad än nu vore fallet, förvandlas till krogar och att förbudet mot utminuteri komme att kringgå på det sätt, att de krogbesökande i medhafda kärl bortförde rekvireradt brännvin.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län har anmärkt, att, ehuru den af förtroendenämnden föreslagna bestämmelsen skulle gälla samtliga innehafvare af utskänkingsrättigheter, densamma i verkligheten skulle afsevärdt drabba endast de privilegierade rättigheterna. Med en

Yttranden rörande indragning eller inskränkning af s. k. privilegierade rättigheter.

sådan bestämmelse skulle nämligen dessa blifva för framtiden förhindrade att sälja spirituosa i minut; och då denna försäljning i allmänhet torde vara den betydligaste och mest vinstgifvande för rättigheternas innehafvare, skulle en dylik bestämmelse, ehuru på en omväg, faktiskt verka nästan detsamma som en indragning af rättigheterna.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län har uttalat tvifvelsmål om nyttan af den föreslagna bestämmelsen och erinrat, att de privilegierade rättigheterna, hvilkas antal år från år alltmera minskades, snart nog komme att upphöra.

Öfverståthållareämbetets afstyrkande af framställningen grundar sig därpå, att af densamma oförtäckt framginge, hurusom afsikten med den ifrågavarande lagändringen skulle vara att förhindra eller inskränka de privilegierade näringsidkarnes konkurrens med bolagen. Att sålunda ur konkurrenssynpunkt företaga en lagstiftningsåtgärd till förfång för vissa näringsidkare, de där i gällande lag fått sig tillförsäkradt att utöfva sin näring oförkränkt, syntes, äfven om eljest skäl för åtgärden skulle förefinnas, innebära en rättskränkning. Ämbetet har dessutom såsom sin mening framhållit, att den föreslagna åtgärden icke skulle verka till nykterhetens främjande, enär dess genomförande skulle alstra ökade krogbesök och nödvändiggöra inrättande af nya utminuteringsställen, hvarjämte det för utskänkningsidkaren blefve omöjligt att bedöma, huruvida något af det vid utskänkning inköpta brännvinet bortfördes af köparen.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län anser, att en lagstiftning i antydd riktning visserligen skulle medföra inskränkning i konsumtionen och därigenom gagna i sedlighetens och ordningens intresse, men att den å andra sidan skulle innebära en kränkning af vederbörandes en gång tillförsäkrade och lagenligt utöfvade rättigheter. Att utan vederlag indraga dessa rättigheter syntes Kungl. Maj:ts befallningshafvande således icke billigtvis böra ifrågakomma. Af samma orsak syntes rätten till försäljning afhämningsvis icke böra dem beröfvas utan motsvarande vederlag. Om en lagstiftning sådan förtroendenämnden åstundade, likväl skulle finnas nödvändig, borde sådana bestämmelser meddelas, att den enskildes på privilegier grundade och lagligen utöfvade rätt icke därigenom förnärmades.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län har väl funnit lämpligt, att å utskänkningsställe icke finge försäljas annat eller mera än som där förtärdes under iakttagande af härför stadgade ordningsregler. Rätten att vid utskänkning sälja äfven till afhämtning hade dock hittills varit af förhållandena påkallad, enär annars vid handel af spritvaror hvarje konsument vore nödsakad att hvarje gång till afhämtning köpa minst en

liter, hvilket utan tvifvel skulle för många kännas betungande och med all säkerhet icke skulle främja nykterhet. Kungl. Maj:ts befallningshafvande kunde således icke förorda bifall till förslaget om upphäfvande af medgifvandet att vid utskänkning försälja äfven till afhämtning, med mindre än att i sammanhang därmed det nu stadgade minimibeloppet vid minuthandel sänktes så, att detsamma motsvarade minsta rymdmåttet för de i handeln förekommande mindre kärl, hvarå särskildt finare spritvaror plägade försäljas.

Till förtroendenämndens framställning att vid utskänkning af spritdrycker försäljning till afhämtning icke måtte tillåtas har bifall utan villkor eller förbehåll tillstyrkts af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Gottlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län; och har, sedan det remitterade förslaget upptagit bestämmelse i berörda hänseende, densamma lämnats utan erinran af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus, Älfsborgs, Örebro, Västmanlands, Gäfleborgs och Västerbottens län.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län har därvid anført, att de privilegierade rättigheterna, åtminstone där de åtföljde gästgifverihållning, från början ej torde varit grundade å annat än en skyldighet och sedermera rätt att tillhandahålla vägfarande brännvin mot betalning, hvilket emellertid urartade till kroghållning och utminuteri, den senare på sista tiden bedrifven i sådan utsträckning genom försäljning till personer å annan ort, att den ej kunnat undgå att i hög grad menligt inverka på nykterheten. Vid sådant förhållande och då berörda gästgifveriinnehafvare i allt fall skulle få behålla, utöfver deras ursprungliga utskänkingsrätt till vägfarande, äfven kroghållningen för ortens befolkning, syntes Kungl. Maj:ts befallningshafvande förtroendenämndens framställning böra vinna nådigt afseende.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län har efter en historisk redogörelse för bestämmelserna om gästgifveriernas rätt till försäljning af brännvin anført i hufvudsak detsamma som Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län och tillagt, att särskildt under de senaste tjugu eller trettio åren de privilegierade gästgifverierna faktiskt bedrifvit en allt mera växande försäljning till afhämtning, hvarigenom det missförhållandet uppkommit, att försäljningen å sådant gästgifveri, hvilken genom den inskränkta skjutstrafiken i allmänhet aftagit såsom utskänkning för de resandes behof, numera allt oftare hufvudsakligen utöfvades sålunda, att från gästgifveriet i större eller mindre kärl till närmare eller fjärrare orter expedierades rekvirerade poster af spirituosa, understigande det för

partihandel bestämda mått, hvarvid expeditionen lämnades i händer på för gästgifverihållningen främmande personer, hvilka genom kringresande, med hvarje år allt talrikare uppträdande agenter befrämjade afsättningen af brännvin oftast till pris, som understege de af brännvinsbolagen i städerna och köpingarna satta pris, och med en starkare alkoholhalt hos varan än den af bolagen i allmänhet bestämda. Med hänsyn till den utveckling, kommunikationerna vunnit, och möjligheten att i köpingar inrätta brännvinsförsäljningsbolag förefunnes icke heller något behof att bibehålla den af gästgifverierna idkade brännvinsförsäljningen i minut.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län har ur erfarenheten från länet framhållit, att, därest ett utskänkningsställe på landsbygden funnes vålla olägenheter i ordnings- och sedlighetsafseende, det hufvudsakligen vore den där bedrifna afhämtningsrörelsen, som därtill vore vållande. Den förtäring af spritdrycker, som ägde rum på utskänkningsstället, vore i viss mån begränsad genom det gällande förbudet mot utlämnande af spritdrycker till den, som vore rusig, och till minderårig. Men någon begränsning gäfves ej beträffande de spritvaror, som å utskänkningsställe köptes till afhämtning, och denna rörelse vore desto mera fördärfbringande som genom densamma spritdrycker spredes i små partier och alltså gjordes åtkomliga för ringa penningbelopp, hvarförutom vid dylik afhämtning ofta användes minderåriga, hvilka berusade sig af de drycker, de skickats att inköpa, fränsedt att dessa minderårigas besök på kroglokaler i dylika ärenden ej kunde vara för deras sedlighet gynnsamma. Innehafvare af privilegierade försäljningsrättigheter torde dessutom i likhet med andra rättighetsinnehafvare vara underkastade de förändringar i lagstiftningen, som funnes nödiga till främjande af ordning och sedlighet, äfven om dessa förändringar innebure inskränkning i försäljningsrätten.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Värmlands län, som likaledes tillstyrkt framställningen i den del, hvarom här är fråga, har ansett ett förbud för innehafvare af utskänkningsrättighet att försälja brännvin till afhämtning i och för sig lämpligt. Att detta förbud komme att drabba jämväl privilegierade utskänkningsrättigheter syntes icke vara stridande mot den rätt till utskänkning, som vore dessa rättigheters innehafvare tillförsäkrad. Att ett dylikt förbud skulle vålla en minskad inkomst för de enskilda brännvinsrättigheternas innehafvare och ur konkurrenssynpunkt vara till gagn för de legaliserade bolagen kunde icke utgöra något skäl mot det ifrågasatta förbudet. För brännvinshandelns lämpliga ordnande och superiets motarbetande vore det tvifvelsutan af nytta, om de privilegierade rättigheterna kunde utan vidare indragas; men då så icke

ansetts kunna ske, skulle den inskränkning i rörelsen, som förtroende-nämnden begärde, verka gagneligt mot den osunda brännvinsförsäljning, som understundom syntes idkas af de privilegierade brännvinsrättigheternas innehafvare.

För bedömande af frågan, huruvida de rättigheter till försäljning af brännvin, som grunda sig på 6 eller 7 § i gällande brännvinsförsäljningsförordning, må kunna indragas eller inskränkas, torde det vara nödvändigt att utreda, huru dessa rättigheter tillkommit och hvad de må anses innebära.

Kungl. gästgifvareordningen den 12 december 1734 innehåller i § *Gästgifvares rättigheter.* 10, att gästgifvare skola till de *resandes* behof vara försedda med mat, enkelt och dubbelt brännvin, öl och svagöl, samt i § 31, att gästgifvare å landet hafva frihet att till sina gäster sälja brännvin, hvarjämte i § 32 stadgas, att ingen på landet vare tillåtet på 2 mil när gästgifvaregården att för de resande och för dem, som med skjuts fara, sälja öl, vin och brännvin, utan stånde det gästgifvaren allena fritt; dock ägde ridderskapet och adeln enligt deras privilegier frihet på $\frac{1}{2}$ mil nära gästgifvaregården att bygga och hålla krogar på deras frälseägor, hvilken rätt sedermera upphäfdes genom kungl. kungörelsen den 22 augusti 1834.

1736 års lag, som i 28 kap. byggningsbalken upptager gästgifvares skyldigheter, innehåller — i olikhet med 1734 års gästgifvareordning — icke något åliggande för gästgifvare att tillhandahålla brännvin utan omförmåler endast i 4 §, att gästgifvare *må* sälja vin och öl kanne- och stoptals. »Husmanskost och dricka, säng, ljus, ved och hästfoder *skall* han alltid för vägfärande i förråd hafva.»

Genom kungl. kungörelsen den 26 november 1756 förbjöds all brännvinsförsäljning på källare, krogar och gästgifvaregårdar vid vite af 10 daler silfvermynt samt varans och gästgifverinäringens förlust. Detta förbud utfärdades i sammanhang med ett allmänt förbud öfver hela riket mot brännvinsbränning, hvilket förbud, sedan brännvinsbränning och försäljning åter tillåtits, därefter förnyades medelst kungl. kungörelsen den 11 september 1772.

Af kungl. kungörelsen den 28 november 1785 inhämtas, att från den 1 januari 1786 brännvin tills vidare icke fick till salu hållas annorledes än uti kronans egna lagerkällare och på de ställen, hvilka med den 10 år förut tillsatta direktionens öfver regale brännvinsbränningen tillstånd därtill vore försedda, i följd hvaraf all slags försäljning af brännvin på gästgifvaregårdar blef förbjuden. Detta förbud förnyades genom

kungl. brefvet den 2 december 1786 och gällde till den 3 maj 1787, då det till all verkan upphörde.

I kungl. förordningen den 15 juni 1800, § 7, föreskrefs, att å gästgifvaregårdar brännvin icke finge säljas i minut till andra än resande, och kungl. förordningen den 4 november 1812 stadgade i § 2 mom. 3 straff för gästgifvare, som dristade försälja brännvin i minut till andra än resande eller då mat icke tillika njötes.

Vidare innehåller kungl. kungörelsen den 19 maj 1824, 5 art. 1 §, att försäljning af brännvin i allmänhet icke var lofgifven under en kannas belopp å andra ställen å landet än å gästgifvaregårdarna, dock att jordbrukare fingo till underhafvande och sådana personer, som hos dem förrättade arbete, försälja ett ringare kvantum men ej under $\frac{1}{4}$ kannas åt enhvar. Enahanda stadgande med det sistnämnda innefattas äfven uti kungl. förordningarna den 19 juni 1835, den 6 augusti 1841 och den 10 oktober 1851, dock med uttryckligt villkor uti de två sist återopade förordningarna, att å gästgifvaregårdarna mat alltid därjämte måste vara att tillgå.

Den 18 januari 1855 utfärdades nya författningar dels om villkoren för tillverkning och dels om villkoren för försäljning af brännvin. Genom den förra afskaffades rättigheten till s. k. husbehofsbränning och i sammanhang därmed stående rätt till försäljning af brännvin. I den senare förekomma rörande brännvinsförsäljning å gästgifveri utom vissa detaljföreskrifter följande bestämmelser: »Gästgifvare vare ej pliktig att brännvin till utskänkning hålla» och »Gästgifveri å landet, för hvilket, vid den tid då denna författning blifvit till efterlefnad gällande, utskänkingsrättighet utöfvas, varde vid rättigheten fortfarande bibehållet, intill dess densamma upphör genom uppsägning eller förverkas», hvarjämte gästgifvare var underkastad de för öfriga innehafvare af utskänkingsrätt gällande ordningsstadganden, däribland att å utskänkingsställe mat alltid skulle vara att tillgå.

Enahanda bestämmelser innehållas uti kungl. förordningarna om villkoren för försäljning af brännvin den 27 november 1857, den 7 december 1860, den 18 december 1863, den 26 oktober 1866 och den 21 maj 1869.

I senare förordningar härom, nämligen af den 26 augusti 1873, den 18 september 1874, den 24 augusti 1877, den 29 maj 1885 och den 31 december 1891 samt i den nu gällande af den 24 maj 1895, är den förändring vidtagen, att den vissa gästgifverier tillförsäkrade utskänkingsrättighet finge tillgodonjutas endast af den, som, då förordningen den 26 augusti 1873 blef gällande, d. v. s. den 1 januari 1874, var ägare till

sådant gästgifveri och af hans hustru, så länge någon af dem lefver och gästgifverihållningen vid samma gästgifveri själf eller genom annan behörig person besörjer.

Af den sålunda lämnade redogörelsen torde få anses framgå, att gästgifvares rätt till försäljning af brännvin icke någonsin ansetts som ett dem tillkommande privilegium. Tid efter annan har denna rättighet utvidgats eller inskränkts, och tidtals har den varit gästgifvarne fräntagen.

Vid den tid, då 1855 års förordning blef gällande, hade gästgifverierna visserligen rätt att sälja äfven till afhämtning och till andra än resande, men denna rätt skilde sig föga från den rätt, som tillkom jordbrukare i allmänhet; handel med brännvin till belopp af en kanna och däröfver var då fri, hvarförutom, såsom förut blifvit nämndt, jordbrukare ägde att till sina arbetare och underhafvande afyttra ända ned till $\frac{1}{4}$ kanna.

Den rätt till brännvinsförsäljning, som ansågs i viss mån böra tillförsäkras innehafvare af de gästgifverier, där utskänkingsrätt utöfvades, då 1855 års förordning blef till efterlefnad gällande, torde emellertid i själfva verket icke hafva varit någon annan än den, som gästgifverierna såsom sådana redan tidigare under vissa perioder ansetts böra åtnjuta: att åt resande i sammanhang med mathållning tillhandahålla brännvin.

Den har icke heller ansetts som en förmån för gästgifvaren, honom medgifven till lättnad i skjutsningsbesväret. I sådant hänseende ha gästgifverierna blifvit förunnade något litet hemman eller något ängstycke, hage eller torp i kronans utmark eller allmänning utan afgift äfvensom frihet för rotering och skjutsfärdspenningar samt för utskrifning uppå sig själf och fyra drängar m. m., på sätt 35 och 36 punkterna i 1664 års krögar- och gästgifvarordning innehålla. Vissa gästgifverier hade och hafva ännu hemmansräntor sig anslagna, och de, som voro vid stora stråkvägar belägna, åtnjöto enligt kungl. brefvet den 9 september 1690 frihet jämväl från utgörande af dagsverkspenningar.

Om dessa förmåner sägs i kungl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878, 8 § 1 mom., att »innehafvare af nu varande gästgifveri, vare sig att det såsom sådant bibehålles eller till skjutsstation inskränkes, äge att fortfarande tillgodonjuta de friheter, räntor och andra dylika förmåner, som blifvit detsamma i laga ordning tillerkända». Där emot heter det i 3 mom. af samma §: »Är rättighet till utskänkning af brännvin med gästgifveri förenad, lände i afseende å utöfning af sådan rättighet till efterrättelse hvad i gällande förordning angående villkoren för brännvins försäljning därom finnes stadgadt.»

Skjutsstadgan gör sålunda en bestämd skillnad mellan den utskänkingsrätt, som tillkom vissa gästgifverier, och öfriga dem tillkommande

förmåner eller rättigheter; de senare kvarstå oförändrade, äfven om gästgifveri inskränkes till skjutsstation, men den förra underkastas hvad som därom stadgas i brännvinsförsäljningsförordningen. Då efter denna stadgas trädande i tillämpning åtskilliga gästgifverier inskränktes till skjutsstationer, fortforo icke dess mindre flera af de förutvarande gästgifvarne såsom skjutsstationsföreståndare med sin utskänkning. I särskilda mål, däri talan om ansvar för oloflig utskänkning mot sådana personer väckts, har emellertid högsta domstolen förklarats, att, då vederbörandes utskänkingsrättighet varit beroende af hans skyldighet att såsom gästgifvare lämna resande härbärke och förplägning, skjutsstationsföreståndare, hvilka en dylik skyldighet icke åläge, icke heller vore till utskänkning berättigade.

Att genom en ny lagstiftning upphäfva den vissa gästgifvare tillkommande rättigheten att åt resande utskänka brännvin torde icke vara lämpligt, helst, äfven om en sådan åtgärd eljest kunde finnas önskvärd, innehafvarne af ännu befintliga gästgifverier med utskänkingsrätt i allmänhet torde hafva hunnit en ålder, som gör antagligt, att utskänkingsrätten vid samma gästgifverier inom en icke alltför aflägsen framtid kommer att upphöra. Med hänsyn därtill och till svårigheten att öfvervaka, till hvilka personer utskänkning äger rum, synes ej heller böra ifrågasättas förbud för de nuvarande innehafvarne af dessa rättigheter att utskänka brännvin till andra än vägfärande.

Om däremot det anses lämpligt och förmånligt att från utskänkning skilja rättigheten att sälja till afhämtning, kan, på sätt af det föregående framgår, den vissa gästgifverier förbehållna utskänkingsrätt svårigen anses utgöra något hinder därför.

Ej heller kan ur billighetens synpunkt någon invändning med fog resas mot den inskränkning i dessa gästgifveriers rätt, som häraf blir följden. Genom borttagande af den allmänna rätten att sälja brännvin till belopp af minst en kanna och jordbrukares än vidsträcktare rätt i detta hänseende, genom en del gästgifveriers inskränkning till skjutsstationer och genom den efter hand skedda betydliga minskning af brännvinsförsäljningsställen å landsbygden, eller från 472 ständiga rättigheter år 1872—1873 till 135 dylika år 1902—1903, hafva innehafvarne af de numera till ett antal af 77 återstående gästgifverier, där utskänkingsrätt på grund af § 7 i gällande brännvinsförsäljningsförordning utöfvas, under de senaste årtiondena skördat en högst betydande inkomst af sina gästgifverier, så stor att dessas inköpspris säkerligen i de flesta fall en eller måhända flera gånger erhållits tillbaka. Beaktas bör äfven att, på sätt i åtskilliga fall kommit i dagen, det litertal brännvin, för hvilket de uppskattats, långt understigit det i verkligheten försålda litertalet. I sistnämnda

hänseende anser jag mig böra i detta sammanhang närmare omförmåla hvad Kristianstads läns hushållningssällskap därutinnan anför i underdånig skrifvelse den 25 augusti 1902. Pröfningsnämnden i berörda län hade i september 1901 nedsatt den beräknade myckenheten af vid Bjernums gästgifveri såldt brännvin från det af taxeringsnämnden uppskattade belopp 12,000 liter till 8,000 liter. Sedan Norra Åkarps sockens kommunalstämma öfver detta beslut anført besvär, hade hushållningssällskapets förvaltningsutskott, hvars yttrande i ärendet infordrats, genom uppgift från vederbörande järnvägsstationsföreståndare erhållit kännedom därom, att till Bjernums gästgifvaregård förts på järnväg, under försäljningsåret 1 november 1899—1 november 1900 47,005 kg., motvarande 43,518 liter brännvin, samt under tiden från den 1 november 1901 till den 1 mars 1902, d. v. s. ett tredjedels år, 20,894 kg., eller 19,716 liter brännvin. Hushållningssällskapet ansåg det vara otvifvelaktigt, att å andra liknande utskänknings- och utminuteringsställen förhållandet mellan den myckenhet brännvin, som verkligen försålts, och den myckenhet, för hvilken skatt erlagts, vore ungefär detsamma som på Bjernums gästgifvaregård.

Hvad beträffar de s. k. privilegierade rättigheterna i *städerna*, är till en början att märka, att vissa af dem, såsom grundade på äldre gästgifverirättigheter, i förevarande afseende äro helt och hållet att likställa med gästgifverierna å landet. Så är förhållandet med de rättigheter, som förekomma, en i Ronneby och en i Ystad och tillhöra, den förra änkan Louise Kindblad och den senare änkan Henriette Lindgren. Utom dessa funnos, såvidt genom gjorda efterforskningar kunnat utrönas, vid 1904 års början endast fem ytterligare så kallade privilegierade rättigheter i stad, tillkommande, en frimuraresamhället i Göteborg, en änkan Edla Lagerblom i Gäfle, en änkan Emma Simen i Göteborg, en konditorn Johan Akerlund i Sundsvall och en änkan Gustafva Sundin i Östersund.

Privilegierade rättigheter i stad.

Beträffande den första af dessa, hvilken af ålder utöfvats, har genom upplysningar från ortsmyndigheterna inhämtats, att någon till grund för densamma liggande handling icke kunnat påträffas samt att den användes endast för försäljning till förtäring på stället.

Änkan Lagerblom, hvars afidne man sockerbagaren Carl Erik Lagerblom den 29 november 1847 tillerkänts rätt att »tillverka och försälja likörer med hvad därtill hörer», har, enligt hvad Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gäfleborgs län upplyst, under år 1904 upphört med ifrågasvarande rörelse. Då den bedrefs, användes rättigheten endast för försäljning till förtäring på stället.

Änkan Simen, hvars afidne man Johan Niklas Simen den 28 maj 1852 vann burskap såsom sockerbakare och schweizerbakare i Göteborg,

har den 29 mars 1899 slutat aftal med Göteborgs utskänkningsaktiebolag, hvarigenom hon mot viss årlig ersättning till bolaget för sin återstående lifstid öfverlätit alla de rättigheter, som voro med hennes ifrågavarande schweizerirörelse förenade.

Konditorn Åkerlund har genom kontrakt den 29 september 1877 emot en årlig ersättning af 5,500 kronor förbundet sig att under sin återstående lifstid från och med den 1 oktober 1877 hvarken själf eller genom andra utöfva sin i Sundsvalls stad innehafvande schweizerirörelse med densamma åtföljande rätt till utskänkning af spirituösa drycker, utan öfverlätit samma rättighet åt Sundsvalls utskänkningsbolag. Skulle rättigheten genom förändrad lagstiftning inskränkas, har bolaget betingat sig rätt att annullera kontraktet efter 3 månaders förut skedd uppsägning.

Med änkan Sundin, som är född den 17 september 1826, har utskänkningsbolaget i Östersund för hvarje treårsperiod träffat aftal rörande öfverlåtande å bolaget af hennes rätt, för hvilken öfverlåtelse bolaget betalat ett årligt belopp af 5,000 kronor. Änkan Sundin har emellertid, enligt hvad jag inhämtat, uttryckligen förklarat sig villig att under sin återstående lifstid mot en årlig godtgörelse af femtusen kronor, afstå från den henne tillkommande utskänkingsrättighet.

Då de så kallade privilegierade rättigheterna i städerna enligt nu gällande brännvinsförsäljningsförordning tillförsäkrats fortvaro endast i den utsträckning, hvari desamma vid förordningens tillkomst varit gällande, och de två förstnämnda af ofvanberörda fem rättigheter uppenbarligen endast varit afsedda eller i hvarje fall endast utöfvats i form af försäljning till förtäring på stället, torde man, om man vill inslå på en lagstiftning, åsyftande att åtskilja utminuterings- och utskänkningen, så att den senare endast kommer att omfatta försäljning för förtäring på stället, endast behöfva hysa någon betänklighet i fråga om de änkan Simen, Åkerlund och änkan Sundin tillhöriga rättigheter. Änkan Simen har emellertid öfverlätit sin rätt å utskänkningsbolaget i Göteborg, hvilket själf tillämpar principen om utminuterings- och utskänkings fullständiga särskiljande. Då vidare svårighet icke lär möta för att genom öfverenskommelse emellan dels Åkerlund och dels änkan Sundin, å ena, samt kronan, å andra sidan, åstadkomma en uppgörelse, hvarigenom sistbemälda personer afstå sina ifrågavarande rättigheter mot undfående hvardera af en årlig ersättning under deras återstående lifstid, motsvarande den, som, enligt hvad jag förut nämnt, på grund af omförmälda aftal af dem nu åtnjutes, synes genom en sådan åtgärd äfven dessa hinder kunna undanröjas, så att för städerna liksom beträffande landsbygden må kunna meddelas en allmän föreskrift, hvarigenom utskänkningen inskränkes till att afse allenast försälj-

ning till förtäring på stället. Därest denna min uppfattning gillas, läser det emellertid blifva nödvändigt att, på sätt jag nyss nämnt, tillförsäkra innehafvarne af ofvan omförmälda i Sundsvall och Östersund förekommande rättighetsinnehafvare en årlig ersättning under deras återstående lifstid för mistningen af berörda dem tillkommande rättigheter, hvilken ersättning lämpligen synes böra utgå af brännvinsförsäljningsmedlen och utbetalas af statskontoret. Någon minskning af de belopp, som tillkomma landsting, landsbygdkommuner m. fl., skulle härigenom icke komma att äga rum; då utskänkningsbolagen i Sundsvall och Östersund icke vidare skulle utbetala ifrågavarande ersättningsbelopp, komme de af dessa bolag redovisade vinstandelar att i motsvarande mån ökas.

På de skäl, som af utskänkningsbolagens förtroendenämnd äfvensom af åtskilliga myndigheter, hvilka yttrat sig i frågan anförts, synes det mig vara uppenbart, att en bestämmelse, hvarigenom utskänkningen inskränkes att omfatta allenast rätt till försäljning för förtäring på stället, skulle vara ägnad att i afsevärd mån främja nykterhet och sedlighet samt möjliggöra brännvinsförsäljningens reglerande på ett sundare och bättre sätt än med den nu rådande ordningen flerstädes kan ske; och anser jag mig därför böra tillstyrka en sådan åtgärd. I flera städer, såsom Stockholm, Göteborg och Karlskrona, har förbud mot försäljning till afhämtning å utskänkningsställe utfärdats af de bolag, till hvilka brännvinsförsäljningsrättigheterna öfverlåtits, och läser erfarenheten hafva visat, att en dylik anordning icke varit utan inflytande på det uppväxande släktets nykterhet.

I de åtgärder för ordnande af brännvinshandeln, som före år 1855 vidtogos, finner man i allmänhet föga spår af någon sträfvan att inskränka förbrukningen och minska de fördärflika följder, som kunna uppstå af den lagligen tillåtna brännvinsförsäljningen. Undantag gåfvos dock. År 1850 bildades i Falun ett utskänkningsbolag utan beräkning på enskild vinst och med syfte att verka för arbetarnes i koppargrufvorna bästa. I liknande sedligt syfte stiftades år 1852 i Jönköping ett utskänkningsbolag för inrättande af spiskvarter under behörig tillsyn. Likaså bildades under de närmast följande åren i några andra städer bolag, som fingo öfvertaga brännvinsdetaljhandeln för att, såsom orden lydde, göra denna rörelse mindre skadlig. I Riksdagen upplystes, att detta äfven för nämnda bolag lyckats, och detta gaf anledning till, att i den för vår nyare brännvinslagstiftning grundläggande förordningen af år 1855 upptogs idén om bolag med rätt att »för befrämjande af allmänt väl», såsom det hette i förhandlingarna, öfvertaga all den minuthandel med och utskänkning af brännvin i stad, som eljest skolat å auktion utbjudas. Denna bolagsidé sattes i

Auktionsrättigheter.

system och fick sitt namn genom uppkomsten år 1865 af Göteborgs utskänkningsaktiebolog, som, »stiftadt icke för vinnings skull utan af välvilja för den arbetande klassen», förklarade sitt ändamål vara att genom ett förbättradt utskänkningsväsende minska brännvinsbruket.

Tid efter annan hafva allt flera städer öfvergått till bolagssystemet, och för närvarande finnas blott 6 städer — Östhammar, Söderköping, Skanör med Falsterbo, Hjo, Nora och Lindesberg — där under det sista försäljningsåret brännvinsförsäljningsrättigheter utbjudits å auktion. Ehuru mot vissa bolags sätt att handhafva brännvinsförsäljningen ingalunda obefogade anmärkningar blifvit framställda — hvarom jag får tillfälle att senare närmare yttra mig — torde det dock få anses gifvet, att i nykterhetens intresse en anordning med försäljningsbolag är vida att föredraga framför öfverlåtelse medelst auktion af försäljningsrättigheter. I senare fallet blir rättighetsinnehafvarens enda intresse att så långt möjligt är uppdrifva brännvinsförsäljningen; i det förra läser däremot med den utveckling af intresset för sedlighet och ordning, som i allmänhet utmärkt bolagen, ett arbete för inskränkning inom måttlighetens gränser af rusdryckskonsumtionen kunna förväntas.

Å landsbygden finnas för närvarande bolag för detaljhandel med brännvin inrättade i 12 köpingar och, på grund af Kungl. Maj:ts särskilda medgifvande enligt kungl. bref den 18 december 1863, i en landskommun, Trollhättan. Dessutom funnos under försäljningsåret 1902—1903 å landsbygden inalles 20 rättigheter till minuthandel med brännvin, hvilka inropats å auktion. Af dessa voro 8 förlagda i Kristianstads län, 3 i hvartera af Gottlands och Malmöhus län, 2 i hvartera af Älfsborgs och Norrbottens län samt 1 i hvartera af Kalmar och Skaraborgs län. Då med nutidens utvecklade kommunikationer utminuterung af brännvin äfven efter indragning af vissa gästgifveriers rätt att sälja till afhämtning endast undantagsvis läser finnas erforderlig å landsbygden och i sådant fall blott å tätt bebyggda orter, synes någon svårighet att inordna äfven landsbygdens brännvinsminuterung under bolagsinstitutionen icke förefinnas. Däremot torde sådant icke lämpligen kunna äga rum i socken, där endast utskänkningsrätt upplåtes. I det förslag till förändrad lagstiftning i ämnet, jag ärnar framlägga, har därför under bolagens verksamhetsfält inrymts *all detaljhandel med brännvin i stad samt all detaljhandel med brännvin i landtkommun, där vare sig endast utminuterung eller såväl utminuterung som utskänkning äger rum.*

Riksdagens önskemål om större effektivitet af den i form af brännvinsförsäljningsafgift utgående beskattning torde härigenom och genom indragning af vissa gästgifveriers samt burskaps- och privilegieinnehafvares

rätt att sälja till afhämtning blifva i icke oväsentlig mån vunnem. Genom nämnda åtgärder torde visserligen en minskning af brännvinskonsumtionen vara att förvänta. Men å andra sidan lærer den del af konsumtionen, hvars tillgodoseende öfvergår från andra rättighetsinnehafvare till bolagen, blifva så pass betydande, att bolagens vinstmedel därigenom komma att ej oväsentligt stiga samt i följd däraf och med hänsyn till den mångdubbelt större afkastning, det allmänna åtnjuter af bolagens försäljning, jämförd med andra rättighetsinnehafvares, det allmännas behållning af brännvinsförsäljningen i afsevärd mån ökas. *

På sätt jag vid § 5 i förslaget till förordning närmare kommer att omförmåla, innehåller samma § dels en bestämmelse afsedd att inskränka salningen af brännvin, dels ett förbud för innehafvare af rättighet till försäljning af brännvin att å annat ställe än det, där han utöfvar sin försäljningsrättighet, vid personligt besök eller genom ombud hos annan än innehafvare af dylik försäljningsrättighet till salu utbjuda eller upptaga beställningar i mindre belopp än 250 liter. Äfven dessa stadganden torde i viss mån verka till höjning af brännvinsförsäljningsafgiftens effektivitet.

Det andra af de önskningsmål, som framlades i 1902 års ofvanberörda riksdagsskrifvelse, var en med rättvisa och billighet mer öfverensstämmande fördelning af brännvinsförsäljningsmedlen. Härom innehåller förslaget bestämmelser i § 25; och torde det tillåtas mig att senare få närmare redogöra för de grunder, som i sådant afseende blifvit följda.

Brännvinsförsäljningsmedlen.

Då jag nu öfvergår till en närmare redogörelse för förslagets särskilda delar, skall jag ock tillåta mig att på sina ställen något vidröra äfven ett och annat af de i vederbörandes yttranden gjorda ändringsyrkanden, som, utan att nu hafva vunnit afseende, likväl synt vara af beskaffenhet att icke böra förbigås, hvaremot jag torde få lämna åsido alla öfriga sådana yrkanden, då nämligen en granskning af dessa — i anseende till deras betydliga mängd — skulle föra alldeles för långt.

Nu gällande brännvinsförsäljningsförordnings titel: Förordning angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, torde kunna utbytas mot den kortare titeln: Förordning angående försäljning af brännvin. Under benämningen brännvin skulle då, på sätt jag strax skall omförmåla, innefattas, utom brännvin i egentlig mening, äfven vissa andra alkoholhaltiga vätskor.

Speciell motivering.

För öfversiktlighetens skull har i förslaget förordningen indelats i fem hufvudafdelningar. Den första, *Allmänna bestämmelser*, skulle då inrymma stadganden, motsvarande dem, som nu innehållas i §§ 1—5, 32—34 och 36.

§ 1.

Denna § i förslaget motsvarar nuvarande § 1 samt § 36 mom. 2.

För att erhålla en gemensam benämning å minuthandel och utskänkning och därigenom undvika den i nu gällande förordning alltsomoftast förekommande upprepning af båda dessa uttryck hafva i förslaget omförmälda grenar af försäljning sammanfattats under benämningen detaljhandel.

1895 års förordning stadgar, att å spirituösa drycker i allmänhet skall tillämpas hvad i förordningen är föreskrifvet om brännvin, dock med undantag af den i § 33 meddelade föreskrift om brännvins beskaffenhet och styrka. Med afseende å brännvins beskaffenhet stadgar sistnämnda § bland annat, att brännvin, som är försatt med något för hälsan skadligt ämne, icke får hållas till salu vid minuthandel eller utskänkning. Då denna bestämmelse lämpligen bör gälla äfven för andra alkoholhaltiga drycker, har § 2 i förslaget, som motsvarar nuvarande § 33, i nämnda syfte omredigerats.

Uttrycket »brända eller destillerade in- eller utländska spirituösa drycker» är utbytt mot orden »brända in- eller utländska alkoholhaltiga drycker». Anledningen till borttagande af orden »eller destillerade» är att dessa ord, onödiga såsom förklaring af det tydliga ordet »brända», möjligen kunna föranleda missstyding; destillerad dryck har nämligen en dubbel bemärkelse, dels af bränd dryck och dels af renad eller rektificerad sådan. Ordet »spirituösa» har ersatts af det såväl i tekniskt som vanligt språkbruk numera allmänt använda ordet »alkoholhaltiga».

Drycker, tillagade med brännvin, sprit eller andra spirituösa drycker, skola enligt gällande brännvinsförsäljningsförordning i regel behandlas såsom brännvin. En sträng tillämpning häraf skulle medföra, att såsom brännvin måste räknas alla viner, till hvilka för hållbarhetens eller smakens skull tillsatts en obetydlig myckenhet alkoholhaltig vätska. Så har emellertid denna bestämmelse icke tillämpats; den har icke ansetts utgöra något hinder för s. k. förskäring af viner.

Dylik förskäring, d. v. s. tillsättning af brännvin (sprit, konjak, likör), äger rum för att öka naturliga viners alkoholhalt. Det kan nämligen hända, att drufvorna ett år ej hålla tillräckligt mycket socker för att vid

jäsningen lämna ett vin med den vanliga alkoholhalten; i sådant fall har man två utvägar att öka denna, tillsättning af socker till drufsaften eller tillsättning af brännvin till vinet. Naturviner med låg alkoholhalt, såsom bordeaux- och rhenviner, blifva under ogynnsamma år, då drufvorna ej blifva tillräckligt söta, förbättrade på det först omnämnda sättet eller genom tillsättning af socker till drufsaften. En tillsättning af brännvin till dylika viner skulle menligt inverka på deras smak. Viner från sydliga länder däremot, t. ex. italienska och spanska, få redan genom naturlig jäsning en mycket hög alkoholhalt, ända till 16 à 17 volymprocent, och då i dessa viner stor alkoholhalt är det förhärskande momentet, ändras just intet i deras karaktär eller smak genom en brännvinstillsats, som för vinproducenterna medför den dubbla fördelen att betydligt öka mängden af vinet och samtidigt göra det mera hållbart och lämpligt för längre transporter. Förskäring af detta slag verkställes såväl på produktions- som på destinationsorten, och det anses till och med i sin ordning, att sherry- och portviner hålla ända till 21 volymprocent alkohol, ehuru det enligt hittills vunnen erfarenhet ej är möjligt att genom direkt jäsning uppnå mer än 17 à 18 volymprocent alkohol. Förskäring af bär- och fruktviner sker vanligen genom tillsättning af brännvin.

Om emellertid viner, sålunda förskurna, icke må med afseende å detaljhandel likställas med brännvin, så följer däraf icke, att andra drycker än vin, såsom drycker beredda af saft eller sirup och försatta med brännvin, må fritt säljas. Då handeln med dylika drycker, i Norge kallade »laddeviner», synes böra vara underkastad enahanda kontroll som handeln med brännvin, är det i förslaget på grund af förskäring gjorda undantaget begränsadt till viner.

§ 2.

Enligt Riksdagens af mig förut omförmälda skrifvelse den 17 maj 1904 har Riksdagen för sin del beslutit, att den tillåtna minimistyrkan hos brännvin skulle sänkas till 35 procent. Mot denna sänkning har det stora flertalet af dem, som i frågan yttrat sig, ej haft något att erinra. Med hänsyn härtill har jag i förslaget låtit införa en dylik bestämmelse.

§ 3.

För närvarande är vid minuthandel af brännvin det minsta tillåtna försäljningsbeloppet en liter, men vid utskänkning må hur ringa belopp som

helst försäljas, vare sig till förtäring på stället eller till afhämtning. Allmänheten är sålunda, utom å ett fåtal orter, där utskänkningsbolagen förbjudit innehafvarne af utskänkningsrättigheter att sälja till afhämtning, i tillfälle att inköpa och från försäljningsstället medföra brännvin, i myckenhet vida understigande en liter. Om, på sätt i § 4 af förslaget blifvit ifrågasatt, innehafvare af utskänkningsrättighet icke vidare skulle få sälja till afhämtning, blefve vid alla dylika inköp minsta kvantiteten en liter. En sådan anordning skulle i många fall säkerligen medföra en ökad förtäring af spritdrycker och äfven leda till salning. Till förekommande häraf sattes i det reinitterade förslagets § 3, motsvarande § 2 i nu gällande förordning, minsta tillåtna försäljningsbeloppet till en half liter.

Denna nedsättning har blifvit afstyrkt af bland andra Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands, Jönköpings, Värmlands, Västernorrlands och Västerbottens län, hvarjämte öfverståthållarämbetet förklarar sig anse densamma icke hafva något värde ur nykterhetens eller ordningens synpunkt.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län har anfört, att såsom regel torde gälla, att ju mindre besvär det fordrades för att hopbringa de för inköp af brännvin nödiga medlen, dess mera köptes det af allmänheten; det vore därför snarare att antaga att en nedsättning af minimibeloppet skulle leda till ökad konsumtion. En del brännvinsbolag hade vidtagit den åtgärden att förbjuda föreståndare eller innehafvare af utskänkningsställen att sälja brännvin till afhämtning. Det hade emellertid, åtminstone vore erfarenheten sådan inom Södermanlands län, icke visat sig att, fastän minsta utminuteringsbeloppet samtidigt varit bestämdt till en liter, ökadt superi eller andra menliga verkningar härigenom uppstått, utan hade ett motsatt förhållande ägt rum. Det vore därför att befara, att den föreslagna nedsättningen skulle i afsevärd mån omintetgöra de gagneliga verkningar, hvilka man ville vinna genom skiljande af utminutering och utskänkning samt inskränkingen af den gästgifvare på landet tillkommande försäljningsrätt med flera åtgärder, som i nykterhetens och ordningens intresse föreslagits, och borde på grund däraf den nu stadgade minimikvantiteten, en liter, bibehållas.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län, som jämväl hemställt, att en liter måtte bibehållas såsom minsta tillåtna försäljningsbelopp vid utminutering, har till stöd för denna hemställan anfört, att till följd af högre priser å utskänkningsställena och särskilda föreskrifter, som brännvinsförsäljningsbolagen i allmänhet meddelat, så godt som all försäljning i städerna af brännvin till afhämtning ägde rum å utminuteringsställena, d. v. s. till belopp af minst en liter, och syntes erfarenheten hafva ådaga-

lagt, att däraf hvarken superiet ökats eller salning tilltagit. Om en liter fortfarande blefve det minsta försäljningsbeloppet för afhämtning, kunde det väl någon gång hända, att en konsument nödgades köpa större kvantitet än han för tillfället ville hafva, och detta innebure ju alltid något för känslan motbjudande, men ett dylikt stadgande torde stå i full öfverensstämmelse med principen att försvåra åtkomsten af brännvin, hvilken princip redan länge tillämpats inom brännvinslagstiftningen och i stort sedt syntes vara välgörande. För att i någon mån minska faran för salning borde enligt Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening § 3 inrymma stadgande därom, att vid utminuterung brännvin icke finge utlämnas på flaskor eller kärl, som rymde mindre belopp än en liter.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Värmlands län anser det vara möjligt, att försäljningskvantitetens nedsättning till en half liter skulle kunna verka till minskning af det ofog, som nu bedrefves i form af så kallad salning, men det vore ock möjligt, att en dylik sänkning icke komme att hämma eller inskränka brännvinssalningen. En nedsättning skulle i allt fall åstadkomma en ökad lätthet att anskaffa brännvin; och det hade väl i allmänhet visat sig, att den försvårade åtkomsten af brännvin liksom dettas fördyrande varit vapen i hand mot superiet. Med hänsyn till dryckenskapens motarbetande borde således snarare ifrågakomma en höjning af minuthandelskvantiteten än tvärtom. En sänkning af denna kvantitet syntes ock stå i strid mot det man afsåge att vinna genom bestämelsen, att utskänkning af brännvin allenast finge ske till förtäring på stället. Att i så stor utsträckning som möjligt förlägga brännvinsförtäringen till utskänkingsställena, där man alltmer sträfvade efter att inskränka antalet »supar» åt hvarje person och att så mycket som möjligt minska »disksupandet» och servera brännvin allenast till mat, måste ur nykterhetssynpunkt vara af betydelse, medan däremot ökad lätthet att afhämta brännvin å utminuteringsställen torde leda till ökad supning i hemmen, å gator och allmänna platser och således föra med sig ökad dryckenskap. Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställer i följd af hvad sålunda anförts, att minsta tillåtna beloppet vid utminuterung icke måtte sänkas utan åtminstone förblifva vid nuvarande myckenheten, en liter.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västernorrlands och Västerbottens län hafva mot förslaget i förevarande del invändt, den förre, att försäljningsbeloppets nedsättning helt visst icke skulle minska salning utan snarare verka i motsatt riktning, och den senare, att i frågan meningarna vore delade bland nykterhetsvännerna i länet.

Utskänkingsbolaget i Stockholm har ställt sig tveksamt gent emot den föreslagna nedsättningen af minuthandelsminimum. Visserligen

torde densamma leda till minskning i någon mån af den så kallade salningen; huruvida den skulle leda till minskning af brännvinsförbrukningen vore däremot högst tvifvelaktigt. Under sådana omständigheter syntes den ifrågakända reformen kunna betecknas som ett ytterst vågsamt experiment. I och med vidtagandet af en åtgärd, hvarigenom åtkomsten af brännvin skulle betydligt underlättas, toge man ett motsvarande stort afsteg från den väg, som den svenska brännvinslagstiftningen år 1855, efter en lika sorglig som lång erfarenhet om följderna af en alltför vidsträckt frihet inom hithörande område, omsider mera afgjort beträdde och allt sedan dess konsekvent följt med resultat, som, när det sammanställdes med tidigare förhållanden och utan att man underskattade värdet af det enskilda arbetet för nykterhetens främjande, torde få betraktas såsom framgångsrikt. Sedan det visat sig, att flera af dem, åt hvilka bolaget öfverlätit minuthandelsrättigheter, vid försäljningen af billigare s. k. bättre spirituosa, företrädesvis konjak — egentligt brännvin finge dessa rättsinnehafvare ej utminutera — förfarit på det sättet, att den köpta varan visserligen icke till en och samma köpare utlämnats i mindre belopp än det lagbestämda, eller en liter, men denna kvantitet tillhandahållits köparen, fördelad på två eller flera kärl, ett tillvägagående, som uppenbarligen vore ägnadt att underlätta den salning, lagen velat förbygga genom bestämmelsen, att mindre belopp än det minsta som finge säljas i minuthandel ej heller finge utlämnas eller mellan flera köpare fördelas, så hade bolaget, för att om möjligt minska den frestelse till drycken-skap, hvartill antydda förhållanden kunde anses leda, numera i öfverlåtelsekontrakten föreskrifvit, att vid försäljning under ett visst pris af annan spirituosa än punsch, varan icke finge utlämnas i mindre belopp än en liter i hvarje kärl. Enahanda förbehåll hade gjorts af Göteborgs och antagligen äfven andra städers utskänkningsbolag, och det vore i bolagets tanke godt, om en liknande bestämmelse intoges i en blifvande förordning.

Utskänkningsbolaget i Uppsala har ansett, att sänkning af minimikvantiteten vid utminutering möjligen torde kunna motverka salning, men att samma mål borde kunna nås, äfven om minimigränsen bestämdes till ett visst penningebelopp i stället för till en viss volym.

Bestämmelsen i § 3 af förslaget att minsta tillåtna försäljningsbelopp vid minuthandeln skulle utgöra en half liter i stället för nuvarande en liter vore enligt utskänkningsbolagets i Göteborg åsikt en af dem, rörande hvilkas ändamålsenlighet meningarna hos nykterhetsvännerna i vårt land vore mycket delade. Ett säkert omdöme, hvilken mening vore den rätta, torde kunna vinnas endast genom en längre tids erfarenhet.

Bolaget ansåge sig därför kunna tillstyrka förslaget med uttalande af den mening, att, om den nya ordningen på en sådan ort som Göteborg skulle medföra ogynnsamma verkningar, bolaget borde hafva fria händer att på sina försäljningsställen utfärda särskild föreskrift, hvarigenom minimikvantiteten där bestämdes till en liter.

Ifrågasatta sänkningar af minuthandelsminimum har tillstyrkts af utskänkningsbolaget i Gäfle och kommunalstämman i Sundbybergs köping äfvensom af åtskilliga andra myndigheter, däribland Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala, Hallands, Skaraborgs och Kopparbergs län.

En nedsättning af minimibeloppet vid minuthandel under nu bestämda en liter vore enligt Gäfle spritförsäljningsbolags förmenande i hög grad ägnad att icke blott befrämja minskning af rusdrycksförbrukningen utan också förekomma salning mellan flera köpare, hvilket nu försigginge i stor omfattning. Bestämmelsen om en liter såsom minimikvantitet medförde otvifvelaktigt, att mången nödgades köpa mera brännvin än han i själfva verket önskade. Därmed följde också gifvetvis i många fall, att konsumtionen blefve större än hvad den behöfde blifva, om en kund finge köpa endast det mindre belopp, som han önskade erhålla. Bolaget ville därför uttala sin lifliga anslutning till förslaget om sänkning af minimibeloppet vid utminutering, men hyste den åsikt, att ändamålet med en nedsättning skulle i ännu högre grad vinnas, om minimikvantiteten bestämmes till 0,35 liter.

Sundbybergs köpings kommunalstämma anser, att den föreslagna nedsättningen af minsta försäljningskvantum vid utminutering vore välbetänkt och ägnad att i många fall minska förbrukningen.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala, Hallands och Skaraborgs län hemställa, att minsta försäljningskvantiteten vid minuthandel måtte sättas till en tredjedels liter.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län håller före, att den föreslagna förändringen vore ett steg i rätt riktning.

Öfriga, nu ej särskildt omförmälta myndigheter, hvilka yttrat sig i ärendet, hafva ej haft något att erinra vid denna del af förslaget.

Gifvet är, att på förhand icke kan med full visshet beräknas, huru en sänkning af minuthandelsminimum kan komma att verka; de skäl, som tala för åsikten, att en dylik sänkning kommer att verka till förmån för nykterheten, synas mig emellertid vara öfvervägande, hvadan jag ansett mig böra föreslå en dylik sänkning.

I detta sammanhang anser jag mig böra nämna, att i Norge, där lägsta försäljningsbeloppet vid minuthandel utgör 0,35 liter, brännvinskonsumtionen är föga mer än en tredjedel så stor som i Sverige. Att

sänka minuthandelsminimum så långt som till 0,35 liter, hvilket vissa myndigheter föreslagit, anser jag mig dock icke böra tillråda, desto mindre som en dylik sänkning skulle nödvändiggöra införande af ett nytt målkärl, rymmande nyssnämnda myckenhet, utan har jag trott, att man bör stanna vid det mått, som i det remitterade förslaget angifvits, eller en half liter.

Då jag icke funnit tillräckliga skäl föreligga att, på sätt utskänkingsbolaget i Stockholm förordat, införa en bestämmelse om förbud för innehafvare af rättighet till utminuterung af brännvin att utlämna såldt brännvin å kärl, rymmande mindre än det minsta belopp, dylik rättighetsinnehafvare må försälja, har en sådan bestämmelse icke upptagits i förslaget.

§ 4.

På grunder, för hvilka jag förut redogjort, har jag ansett, att utskänkning bör innefatta endast försäljning till förtäring på stället. Bestämmelse därom har införts i förevarande § af förslaget, motsvarande § 3 i nu gällande förordning.

§ 5.

Första mom. i § 4 af nu gällande brännvinsförsäljningsförordning lyder: Ej må någon tillhandagå allmänheten med anskaffande af brännvin i mindre belopp, än han själf äger försälja.

Denna bestämmelse, den s. k. salningsparagrafen, har i sin nuvarande affattning ej sällan föranledt olika tolkningar. Svårigheten att afgöra hvad som förstås med allmänhet har nämligen mången gång vållat, att brännvinsförsäljning eller förmedlande af sådan kunnat försiggå i tämligen stor utsträckning utan att detta ledt till någon ansvarsåföljd. Särskildt har detta föranledt missbruk i sådana fall, då föreningar, sällskap eller andra dylika sammanslutningar, utan att äga tillstånd till brännvinsförsäljning, för gemensam räkning medelst sammanskjutna medel inköpt brännvin för att emellan föreningens eller sällskapets medlemmar fördelas i förhållande till det af en hvar tillskjutna beloppet. Då i sådana fall väckta åtal för oloflig brännvinsförsäljning ej sällan fått en frikännande utgång, innebär detta tydligen en lockelse för dem, som vilja genom salning anskaffa billigt brännvin, — att för ändamålet bilda föreningar. Det har ock för mig uppgifvits, att detta flerstädes, särskildt i Skåne, förekommit i ganska stor utsträckning; och gifvetvis är det att befara, att ett dylikt förfarande,

hvilket tydligen icke är förenligt med en god lagstiftning i ämnet, kan, om det får ostördt fortgå, blifva ganska allmänt. Ifrågavarande lagbud kräfver därför uppenbarligen, till förekommande af det omnämnda missbruket, ett förtydligande tillägg, hvilket ock i förslaget införts.

I § 18 mom. 3 af nu gällande förordning är bolag förbjudet att genom ombud till salu utbjuda eller upptaga beställningar å brännvin.

De förut omförmälda i förslaget upptagna bestämmelserna rörande särskiljande af utminuterung och utskänkning göra, att innehafvare af gästgifverier med utskänkingsrätt afvensom innehafvare af privilegierade rättigheter i städerna betagas rätten att utsända dylika ombud.

Innehafvare af på auktion inropad rättighet skulle icke heller vidare få utsända försäljningsombud, därest, på sätt förslaget innehåller, dylik rättighet hädanefter ej kommer att omfatta annan försäljning än den, som äger rum till förtäring på stället.

Rättighet att genom ombud till salu utbjuda eller upptaga beställningar å brännvin skulle sålunda återstå endast för personer, till hvilka bolag öfverlätit rättigheter till utminuterung.

Ett bibehållande af denna rättighet skulle innebära, att afsikten med indragningen af vissa gästgifvares och andras rätt till försäljning för afhämtning och borttagande af auktionsförfarandet med afseende å utminuteringsrättigheter skulle i väsentlig mån förfelas; det behof af spritdrycker, som innehafvare af gästgifveri- och auktionsrättigheter genom utsändande af ombud tillgodosett, skulle nämligen i sådant fall hädanefter komma att i väsentlig mån tillfredsställas — icke, till höjande af brännvinsförsäljningsafgiftens effektivitet, af bolagen — utan af vinhandlarne d. v. s. af dem, till hvilka bolagen öfverlätit utminuteringsrättigheter. Till försvar för denna rätt — en rätt, som medgifvits vara oegentlig, då från bolagen öfverlåtits en vidsträcktare rätt, än bolagen själfva innehafva — har visserligen anförts, att om densamma borttoges, franska handelstraktatens bestämmelse, rörande rätt för »franska handelsresande, som färdas inom de förenade rikena för franska handelshus», att där »upptaga beställningar, med eller utan prof», skulle verka ett gynnande af utlänningar på svenska medborgares bekostnad. Farhågorna i detta hänseende torde emellertid vara betydligt öfverdrifna och synas icke böra utgöra hinder för meddelande af ett förbud mot försäljning genom ombud, gällande för samtliga innehafvare af brännvinsförsäljningsrättigheter, därest ett sådant förbud eljest finnes önskligt och nyttigt.

På grund af hvad jag sålunda anført har jag ansett, att det för bolagen stadgade förbudet att genom ombud till salu utbjuda eller upptaga beställningar å brännvin bör utsträckas till alla innehafvare af rättig-

het till brännvinsförsäljning. I syfte att förhindra kringgående af ett dylikt förbud synes mig äfven böra meddelas bestämmelse, hvarigenom innehafvare af eller delägare i firma, till hvilken utminuteringsrätt öfverlåtits, förbjudas att själfva vid personligt besök utbjuda brännvin å annan ort än den, där firman utöfvar sin verksamhet. Dock synes förbudet i intetdera fallet böra gälla utbjudande af brännvin eller upptagande af beställningar hos dem, hvilka själfva innehafva rätt till försäljning af brännvin.

§ 6.

Denna § motsvarar § 5 och § 36 mom. 1 i nu gällande förordning. De ändringar, som vidtagits i mom. 2, åsyfta allenast förtydligande. Tilläggas bör dock, att enär enligt förslaget utskänkning och utminuteringsrätt skulle från hvarandra åtskiljas, utskänkning af brännvin väl ansetts lämpligen kunna förenas med försäljning af vin eller maltdrycker till föräring på stället men icke med försäljning af sådana drycker till afhämtning likasom, å andra sidan, utminuteringsrätt af brännvin ansetts böra förekomma förenad endast med sådan försäljning af vin och maltdrycker, som sker till afhämtning.

I förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin är stadgadt, att med dylik tillverkning följande personer ej må befatta sig: öfverståthållare, underståthållare, landshöfding, landssekreterare, landskamrerare, kronofogde, länsman, lands- och stadsfiskal, polistjänsteman, domare på landet, borgmästare eller annan magistratsperson i stad, ecklesiastik ämbets- eller tjänsteman, kyrkobetjänt, folkskollärare, i tjänst varande läkare, brännerikontrollör eller tillsyningsman, så ock i allmänhet ämbets- eller tjänsteman, som till följd af sin befattning kan komma att deltaga i beslut om brännvinstillverkning eller kontroll därå. I § 5 mom. 3 af gällande förordning angående försäljning af brännvin stadgas, att den, som enligt brännvinstillverkningsförordningen icke får befatta sig med tillverkning af brännvin, äfvensom apotekare ej må tilldelas rättighet till minut-handel med eller utskänkning af brännvin.

Gifvet är, att den, som på grund af sin ämbetsställning kan komma att deltaga i beslut om tillverkning eller försäljning af brännvin eller kontroll därå, icke bör, vare sig såsom enskild person eller som delägare i brännvinsförsäljningsbolag, kunna tilldelas rätt till detaljhandel med alkoholhaltiga drycker. Detsamma synes lämpligen böra gälla om präst. Likaså bör egenskapen af kyrkobetjänt, lärare och tjänsteläkare utgöra hinder för tillverkning eller försäljning för egen vinning af dylika

drycker. Däremot skulle det säkerligen vid flera tillfällen såväl i städerna som i synnerhet på landsbygden, hvarest, på sätt jag förut antydt, bolag för brännvinsförsäljning äfven skulle kunna inrättas, vara till vinning för det mål, lagstiftaren uppställt för dessa bolag — att i sedlighetens intresse handhafva brännvinsförsäljningen — om personer, anställda i befattningar af sistomförmälda slag, hvilka personer ofta till följd af sin verksamhet äro besjälade af intresse för nykterhetssträfvandet, icke utestängdes från deltagande i bolagens arbete.

I enlighet med af Kungl. Maj:t i särskilda mål godkänd praxis har i mom. 4 af förevarande § uttalats, att apotekare jämväl må vara delägare och styrelseledamot i brännvinsförsäljningsbolag.

§ 7.

Denna § är lika lydande med § 32 i nu gällande förordning.

§ 8.

§ 34 i 1895 års förordning, som motsvarar förevarande §, stadgar beträffande utskänkning, att betalning ej må sökas för brännvin i hvilken myckenhet som helst, som blifvit utborgadt. Då vid utskänkning utborgning af brännvin till större myckenhet än 50 liter torde förekomma allenast vid större fester eller tillställningar, där anledning saknas att betaga säljaren rätt att söka betalning för sin fordran, har jag ansett, att beträffande utskänkning bör i förevarande hänseende gälla detsamma som nu är stadgadt rörande utminuterung. Vidare har, för att syftet med stadgandet i förevarande § — att betalning ej må sökas för brännvin, som *på en gång* blifvit utborgadt i mindre post än 50 liter — må tydligare framgå, paragrafen undergått erforderlig redaktionsändring.

Andra hufvudafdelningen i förslaget, hvilken erhållit rubriken *Försäljningsrättigheter*, inrymmer stadganden, motsvarande dem, som innehållas i nuvarande § 6 mom. 1, §§ 7—11, § 13 mom. 1 och 2, §§ 14, 15 samt 18 mom. 1—3 och 5—10.

§§ 9 och 10.

Dessa §§ motsvara nuvarande § 6 mom. 1 och § 7. I fråga om dessa §§ torde, efter hvad jag anfört om privilegierade rättigheters och

vissa gästgifveriers förändrade ställning, någon vidare redogörelse ej tarfvas. Dock torde böra omförmälas, att lydelsen af § 9 blifvit i viss mån ändrad i syfte att förebygga ett tilläfventyrs möjligt återupplifvande af äldre privilegierade rättigheter, som ej utöfvats, sedan kungl. förordningen den 18 januari 1855 trädde i tillämpning. Då en bestämmelse i sådan riktning väl knappast torde böra möta någon betänklighet, lärer någon närmare motivering däraf ej vara erforderlig.

Bestämmelsen i nu gällande förordnings § 6 mom. 2 har såsom obehöflig uteslutits ur förslaget.

§ 11.

Denna § motsvarar § 8 i nuvarande förordning.

Stadgandet i sistnämnda § om skyldighet för magistraten att, äfven om brännvinshandeln i staden blifvit ordnad för en period af mer än ett år, årligen uppgifva antalet privilegierade brännvinsförsäljningsrättigheter och efter vederbörandes hörande afgifva utlåtande i fråga om brännvinshandelns ordnande har i förslaget borttagits. Vidare har frågan om inrättande af detaljhandel gjorts beroende af hos stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan väckt förslag, hvarjämte fråga härom ansetts böra hänskjutas till Kungl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning endast i det fall, att sådan handels inrättande beslutats. Den magistrat nu tillkommande vetorätt i fråga om försäljningsställens antal har därjämte uteslutits. Slutligen har föreslagits, att Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut i ämnet skall kungöras i den tidning i länets residensstad, där allmänna påbud för staden vanligen meddelas, äfvensom att besvärstiden öfver sådant beslut skall räknas från dagen för kungörandet.

§ 12.

Denna § är afsedd att träda i stället för nuvarande § 9. Ändringarna äro föranledda däraf, att, på sätt förut blifvit nämndt, auktion för upplåtande i stad af detaljhandel med brännvin ansetts icke vidare böra äga rum.

§ 13.

Denna § motsvarar § 10 i nu gällande förordning. I öfverensstämmelse med hvad som föreslagits rörande upplåtande af rätt till detalj-

handel med brännvin i stad har i förevarande § bestämmelse blifvit intagen, att försäljningsstälernas antal i socken ej må sättas högre än det, som kommunalstämman förordat; hvarjämte, i likhet med hvad som skett i § 11, bestämmelser föreslagits rörande sätt för delgifning af Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut om brännvinsförsäljningsrättighets upplåtande.

§ 14.

Bestämmelserna i denna §, som är afsedd att ersätta nuvarande § 11, äro föranledda af ofvan omnämnda förslaget att äfven å landsbygden inrätta bolag för försäljning af brännvin. Mom. 1, hvilket affattats i enlighet med grunderna för § 12 i förslaget, innehåller de bestämmelser, som skola tillämpas i socken, där endast utminuterings- eller såväl utminuterings- som utskänkningsrätt blifvit upplåtna; mom. 2 reglerar förhållandena i socken, där blott utskänkningsrätt blifvit upplåten. Enligt mom. 3, som handlar om brännvinsförsäljning i köping, skulle denna i hufvudsak ordnas lika med brännvinshandel i stad.

§ 15.

Denna § motsvarar § 18 mom. 1, 3 och 5—10 i 1895 års förordning.

Mom. 1. Det har ansetts lämpligt att bereda bolag möjlighet att öfvertaga detaljhandeln med brännvin icke blott å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte, utan äfven, om sådant i något fall må finnas ändamålsenligt, i annan kommun. Af denna anledning äfvensom med afseende därå, att enligt förslaget brännvinsförsäljning äfven inom socken på landet kan tillkomma bolag, har momentet fått i viss mån ändrad lydelse. Bestämmelsen i nuvarande mom. 1 om minsta antal delägare i bolag har flyttats till mom. 5.

Mom. 2. Då § 5 mom. 2 i förslaget innehåller förbud för alla innehafvare af brännvinsförsäljningsrättigheter att för försäljningen använda ombud, har det i mom. 3 af nuvarande § 18, som motsvarar mom. 2 af förevarande §, stadgade förbud i enahanda hänseende icke behöft där upptagas. Däremot har där införts hvad Riksdagen för sin del beslutat med afseende å villkoren för bolags förvärf af fastighet och företagande af större förändringar i fastighet, som äges af bolag.

I svenska nykterhetssällskapets förberörda skrifvelse den 26 september 1903 anmärktes, att i vissa städer bolags styrelse hyrt lokaler af

styrelseledamöter i bolaget. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i ett af de län, där anmärkta förhållandet ägt rum, anförde i sitt underdåniga utlåtande öfver skrifvelsen, att detta ingalunda vore i gällande brännvinsförsäljningsförordning förbjudet. Med affärsaftal afsåges i allmänt språkbruk icke hyresaftal; ej heller hade lagstiftarens mening varit att inrymma hyresaftal under de aftal, hvilka det förmenades bolagens styrelser att ingå med enskilda ledamöter af styrelserna.

Denna uppfattning läser icke vara den rätta. Anledningen till ifrågasvarande stadgande var just det förhållande, att flerstädes bolag hyrt lokaler af sina styrelseledamöter. Till förebyggande af missförstånd i detta hänseende har ordet »affärsaftal» blifvit utbytt mot orden »hyres- eller andra affärsaftal».

Bestämmelsen, att bolag ej må låta aflöningen vare sig till styrelsen eller till de hos bolaget anställda personer vara beroende på omsättningen af brännvin eller vin bör följdriktigt fullständigas med ett stadgande, att aflöningen ej heller må vara beroende på omsättningen af maltdrycker.

Mom. 3. I detta mom., som svarar mot mom. 5 i nu gällande förordnings § 18, har, liksom å andra ställen, där det är fråga om finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå, i stället för byrån satts chefen för densamma.

Mom. 4. I detta mom., som i öfrigt motsvarar § 18 mom. 6 i 1895 års förordning, har jämväl införts föreskrift om minsta antal delägare i bolag. Då enligt förslaget bolag inom en kommun må kunna utöfva verksamhet äfven i annan kommun, från hvilken i sådant fall delägare lämpligen böra ingå i bolaget, har antalet af de delägare, som skola vara bosatta å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte, blifvit nedsatt från sex till fem.

Mot bolagens sätt att fylla den dem anförtrödda uppgift hafva i svenska nykterhetssällskapets förberörda skrifvelse framställtts åtskilliga anmärkningar, nämligen:

att vissa bolags försäljningspris varit synnerligen låga, till stor del beroende på konkurrens med bolag i närbelägna städer, och att ett bolag under veckan närmast före jul nedsatt sina försäljningspris;

att vissa bolag öfverträdt bestämmelsen att delägarne ej finge bereda sig egen vinning utöfver årlig ränta med högst fem procent å de af dem tillskjutna kontanta medel; i ett bolag hade delägarne godtgjort sig sex procent ränta å rörelsekapitalet, i några andra bolag hade delägare utan att vara ledamöter i styrelsen dock erhållit arfvode;

att åtskilliga bolag användt en eller annan utskänkingsrättighet uteslutande till försäljning till afhämtning, således såsom en slags minuthandel, hvarifrån mindre kvantiteter än en liter försålts;

att ett bolag i strid mot förordningens uttryckliga föreskrift till andra personer öfverlätit samtliga utskänkingsrättigheter inom staden och själfvt endast utöfvat en minuthandelsrättighet;

att i den af utskänkingsbolaget i en stad förhyrda försäljningslokalen jämväl drifvits en verkställande direktörens enskilda vinaffär, vid hvilken den af bolaget anställda personalen blifvit använd; samt

att tvenne bolag emot föreskriften att utskänkingsbolag icke få förhyra andra lägenheter än dem, hvilka äro för bolagets egen rörelse behöfliga, förhyrt hotell och sedermera däri uthyrt lokaler åt de personer, till hvilka utskänkingsrättigheter öfverlätits.

Enligt nykterhetssällskapets åsikt gifve de anförda anmärkningarna vid handen, att hvarken revisorernas årliga granskning af bolags förvaltning och räkenskaper eller den tillsyn, Kungl. Maj:ts befallningshafvande enligt gällande brännvinsförsäljningsförordnings § 18 mom. 9 och 10 samt § 52 utöfvade, varit till fyllest för ernående af en kraftig kontroll öfver bolagens åtgöranden. De anmärkingar, som från finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrås sida framkomme, kunde ej heller i och för sig verka nödig rättelse, där de ej förenades med kontrollerande myndighet, som genom återkommande inspektioner på stället och åtalsrätt med eventuell påföljd af den lämnade oktrojens förverkande kunde gifva eftertryck åt sina ord. Då emellertid kontrollbyrån därtill icke torde äga vare sig befogenhet eller tillräckliga arbetskrafter, hemställde nykterhetssällskapet, att Kungl. Maj:t, med afseende å föreliggande frågas samhällsviktiga betydelse, täcktes vidtaga åtgärd för åstadkommande af en verksam inspektion öfver det sätt, på hvilket brännvinsförsäljningsbolagen vid utöfningen af sina uppgifter ställde sig gällande brännvinsförsäljningsförordning och dess i § 18 angifna syfte till efterrättelse.

Öfver nykterhetssällskapets skrifvelse ha yttranden afgifvits af Kungl. Maj:ts samtliga befallningshafvande; ehuru i flera af dessa yttranden vitsordas, att vissa af de anmärkta missförhållandena upphört, ha dock nästan alla befallningshafvande varit eniga om nödvändigheten af skarpt kontroll å bolagens verksamhet. Öfverståhållareämbetet samt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms, Kristianstads och Malmöhus län hemställa, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande måtte tillerkännas befogenhet att i styrelsen för hvarje brännvinsförsäljningsbolag utse en ledamot med samma befogenhet som öfriga styrelseledamöter och med skyldighet att, då något missförhållande yppade sig, omedelbart göra anmälan till Kungl.

Maj:ts befallningshafvande. En liknande anordning har föreslagits af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands, Kalmar, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älfsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro och Västernorrlands län, dock att länsstyrelsens ombud, som skulle hafva rätt att närvara vid bolagsstämmor och styrelsesammanträden samt utöfva tillsyn öfver bolagets verksamhet, icke skulle vara ledamot af bolagsstyrelsen. Flera af länsstyrelserna hafva ifrågasatt inspektion öfver bolagens verksamhet och utvidgande af den befogenhet, som enligt § 18 mom. 10 i gällande brännvinsförsäljningsförordning tillkommer Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

Om utskänkningsbolagen torde i allmänhet det omdöme med fog kunna fällas, att de fylla sin uppgift väl och sträfva att ställa sig till efterrättelse brännvinsförsäljningsförordningens föreskrifter och dess i § 18 uttalade syfte. Då likväl icke sällan missbruk förekommit, måste en skärpt kontroll å deras verksamhet anses vara af behovet påkallad. Än nödvändigare blir denna, om förslaget i § 25 rörande fördelning af brännvinsförsäljningsmedlen blir bifallet. Enligt detta skulle för städers, landstings och hushållningssällskaps andelar sättas ett visst maximum; om försäljningsafgiften, på grund af ofvan föreslagna bestämmelser blir mer effektiv än hittills, lära i allmänhet ifrågavarande andelar utan särskilda åtgärder eller svårighet stiga till maximum, i hvilken händelse nämnda korporationers intresse för detaljhandeln med brännvin, för så vidt detta intresse är af ekonomisk art, mångenstädes torde komma att svalna. Af denna anledning har föreslagits i förevarande mom., att Kungl. Maj:ts befallningshafvande må äga att tillsätta en ledamot i styrelse för brännvinsförsäljningsbolag, i mom. 5, att chefen för kontroll- och justeringsbyrån eller af chefen för finansdepartementet förordnad person må när som helst företaga granskning af bolags förvaltning och räkenskaper, samt i mom. 8, att vissa däri omförmälda åtgärder af Kungl. Maj:ts befallningshafvande kunna föranledas, icke endast, såsom nu, af vägrad ansvarsfrihet eller framställning af någondera af de i mom. 7 nämnda myndigheter, utan äfven af gjord revisionsanmärkning eller framställning från chefen för kontroll- och justeringsbyrån eller den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnade ledamoten af bolagets styrelse.

Mom. 5, motsvarar nuvarande mom. 7. Granskning af bolags räkenskaper och förvaltning skall enligt nu gällande bestämmelser äga rum i januari eller februari månad. Om, på sätt i § 18 föreslås, försäljningsåret kommer att sammanfalla med kalenderåret, lärer revisionstiden böra framflyttas till mars och april månader. Föreskriften att bolags styrelse skall lämnas tillfälle att förklara sig öfver gjorda revisionsanmärkningar är för-

anledd af framställning i utskänkingsbolagens förtroendenämnds ofvanberörda skrifvelse den 26 september 1903, till hvilken framställning samtliga Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt bifall. Rörande sista punkten i detta mom. har jag redan yttrat mig.

Mom. 6. Detta mom. motsvarar nuvarande mom. 8; förändringarna däri, hvilka äro af mindre betydighet, torde knappast tariffva någon förklaring.

Mom. 7. Detta mom. innehåller i sak detsamma som nuvarande mom. 9.

Mom. 8, motsvarar nuvarande mom. 10. Om skälen till föreslagna ändringar har jag redan förut uttalat mig.

Mom. 9 innehåller föreskrifter rörande de bolags förvaltning och räkenskaper, hvilka skulle komma utöfva verksamhet i mer än en kommun.

§ 16.

Det förut nämnda i förslaget intagna tillägget till § 5 mom. 1 var föranlett af nödvändigheten att hämma en särskild form af salning, hvilken under sista tiden flerstädes förekommit. Nämnda tillägg afser emellertid endast att förekomma en brännvinsförsäljning, som under viss form bedrifves utan tillstånd och följaktligen undandrager sig all kontroll. Däremot föreligger naturligen ej skäl att under alla omständigheter förbjuda all utskänkning inom klubbar eller föreningar. Men om sådan skall förekomma, bör detta endast kunna ske efter föregången pröfning af vederbörande myndighet och därpå grundadt tillstånd. I syfte af en härutinnan önskvärd kontroll synes dock tiden för ett dylikt tillstånd icke böra utsträckas öfver ett år i sänder. Bestämmelser härom hafva införts i mom. 1 af förevarande §.

Med hälsobrunnar och badorter äro i afseende å behovet att erhålla en ordnad brännvinsutskänkning likställda en del andra under senare tider uppkomna kurorter. Med anledning däraf ha i mom. 2 orden »hälsobrunn eller badort» utbytt mot orden »hälsobrunn, badort eller annan kurort».

Kungl. Maj:ts befallningshafvandes befogenhet att medgifva rätt till brännvinsutskänkning för kortare tid än år vid hälsobrunnar och badorter har någonstädes blifvit tillämpad sålunda, att i stad med badortsanläggning, där bolag öfvertagit all minuthandel med och utskänkning af brännvin, särskild rättighet på grund af § 13 i gällande brännvinsförsäljningsförordning meddelats till utskänkning å hotell. Till förekommande häraf ha i förslaget efter ordet »kurort» införts orden »å landet».

§ 17.

Mom. 1. Den ändring, som gjorts i mom. 1 af denna §, jämfördt med mom. 1 af § 15 i gällande förordning, betingas af förslaget att hädanefter endast vissa utskänkingsrättigheter å landsbygden må på auktion inropas.

Mom. 2 motsvarar § 18 mom. 2 i nu gällande förordning.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län har i sitt ofvan omförmälda yttrande anfört, bland annat, att bolagen icke borde få öfverlåta någon rättighet till utminuterings af brännvin; dylika rättigheter kunde bolagen själfva utan svårigheter utöfva.

Under försäljningsåret 1902—1903 voro enligt tillgängliga uppgifter utminuteringsrättigheter till nedan uppgifna antal öfverlättna från brännvinsförsäljningsbolagen:

a) i större städer: 52 i Stockholm, 23 i Göteborg, 6 i Malmö, 2 i Norrköping och 4 i Gäfle;

b) i städer med ett invånarantal mellan 20,000 och 30,000: 2 i Hälsingborg, 4 i Karlskrona och 1 i Uppsala; i Örebro och Jönköping voro inga dylika rättigheter öfverlättna:

c) i städer med ett invånarantal mellan 10,000 och 20,000: 3 i Lund, 1 i Sundsvall, 1 i Kristianstad och 3 i Uddevalla; i Borås, Halmstad, Landskrona, Linköping, Karlstad, Eskilstuna, Kalmar, Västerås, Söderhamn, Falun och Ystad voro ej några utminuteringsrättigheter öfverlättna;

d) i städer med ett invånarantal mellan 5,000 och 10,000: 2 i Karlshamn; däremot hade i rikets öfriga 16 städer af ifrågavarande kategori samt i alla mindre städer och köpingar, där bolag för detaljhandel med brännvin varit inrättade, dessa bolag själfva utöfvat alla upplättna och använda utminuteringsrättigheter.

Inalles funnos under sistnämnda år å sammanlagdt 100 orter bolag inrättade för detaljhandel med brännvin, å hvilka upplätits inalles 261 rättigheter till utminuterings af brännvin; af dessa voro å tillhopa 13 orter sammanlagdt 104 rättigheter öfverlättna.

För förverkligande af det mål, som är afsedt med bolagsinstitutionen, är det gifvetvis af vikt, att, såvidt möjligt är, all utminuterings af brännvin omhändertages omedelbart af utskänkingsbolagen. Förhållandena torde dock för närvarande icke medgifva en sådan anordning. Jag har därför icke ansett mig böra tillstyrka intagandet i nu förevarande förslag till förordning af någon bestämmelse i dylik riktning.

Mom. 3 och följande äro i hufvudsak lika lydande med motsvarande mom. i nuvarande § 15.

Då bland de allmänna bestämmelserna i § 1 förekommer en bestämmelse att i fråga om försäljning af punsch skall, utöfver de i denna förordning meddelade föreskrifter, gälla hvad särskildt är stadgadt, har den i § 17 mom. 5 af den nuvarande brännvinsförsäljningsförordningen intagna hänvisningen till de särskilda bestämmelser, som finnas meddelade rörande stämpelafgift för punsch, icke ansetts erforderlig och därför ur förslaget uteslutits.

§ 18.

Sedan äldre tid tillbaka räknas försäljningsåret i stad från den 1 oktober och å landet från den 1 november. Under erinran om den svårighet, som med afseende därå att revisionsberättelserna angående utskänkingsbolagen omfattade ett försäljningsår räknadt från den 1 oktober, under det landstingets räkenskaper omfattade kalenderår, vid revision af dessa räkenskaper förekomme vid beräkandet af landstingets största inkomstpost, brännvinsförsäljningsafgifterna, hemställde Stockholms läns landsting i underdånig skrifvelse den 18 september 1894 om sådan ändring i försäljningsförordningen, att försäljningsåret finge räknas från den 1 januari. Öfver denna skrifvelse hördes Kungl. Maj:ts befallningshafvande, af hvilka en del tillstyrkte, men flertalet afstyrkte den föreslagna ändringen. De skäl, som anfördes däremot, voro, att den af Stockholms läns landsting anförda olägenheten ej vore af någon nämnvärd betydelse och att den för öfrigt icke skulle afhjälpas genom ändringen, enär den öfverklagade svårigheten vid beräkningen af landstingets inkomst af brännvinsmedlen delvis berodde på bestämmelsen om fördelning efter folkmängden af de till statskontoret ingående medlen; att förslaget fordrade åtskilliga andra ändringar i förordningen, hvilka af landstinget icke ifrågasatts; att revisionen af utskänkingsbolagens räkenskaper icke skulle hinna afslutas före revisionen af landstingets räkenskaper; att bolagens vinstmedel skulle komma att levereras tre månader senare än förut; att svårighet skulle uppstå för innehafvare af försäljningsrättigheter vid förhyrande af lokaler, då ju flyttningstiden i stad infölle den 1 oktober, samt äfven vid anskaffande af tjänstfolk; att varuinköpen i allmänhet företoges på hösten och att detta, hvad särskildt de norrländska städerna beträffade, till följd af kommunikationerna vore alldeles nödvändigt; samt slutligen att städerna i december månad uppgjorde sin inkomst- och utgiftsstat för följande år och således vid nuvarande beräkning af försäljningsåret därvid exakt kände sin inkomst af utskänkingsbolagets vinstmedel, hvilket icke vidare skulle blifva

förhållandet, om försäljningsåret sammanföle med kalenderåret. De länsstyrelser, som förordade förändringen, ansågo däremot, att inga svårigheter skulle möta mot dess genomförande, och påpekade dessutom, att ordning och reda i räkenskaperna skulle vinnas genom densamma, äfvensom, ifall de nuvarande tidsbestämmelserna angående åtgärders vidtagande för försäljningsrätts vinnande bibehölles, längre tid erhöles för försäljningens ordnande, hvarjämte ett par af dessa länsstyrelser förklarade sig anse de mot förslaget gjorda invändningarna, däribland äfven den rörande hyresaftalen, icke äga någon afgörande vikt.

Några länsstyrelser hade, innan de afgifvit sina underdåniga utlåtanen, lämnat utskänkningsbolagens styrelser tillfälle att uttala sig i frågan. Af dessa hade några afstyrkt förändringen under anförande af ett eller flera af de ofvan omförmälda skälen, hvarjämte en framhållit, att den vid försäljningsårets slut nödvändiga, vid flera bolag ganska omständliga inventeringen af ineliggande lager skulle komma att infalla på den brådaste tiden. Däremot hade styrelserna för utskänkningsbolagen i Stockholm och fem andra städer samt två köpingar förklarat, att från bolagens sida intet hinder mötte mot förändringens genomförande. Slutligen hade magistraterna i några städer afstyrkt förändringen, under det att Stockholms stads drätselnämnds första afdelning förklarat, att från stadens sida intet finnes att erinra mot densamma, om blott bolagets vinstmedel inbetalades före den 1 augusti, hvarjämte två kronofogdar framhållit önskvärdheten af förändringen af det skäl, att större likformighet med kronoräkenskaperna därigenom vunnas, enär brännvinsförsäljningsmedlen vore det enda konto i nämnda räkenskaper, som icke redovisades efter kalenderår.

Stockholms läns landstings ifrågavarande framställning föranledde icke någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd vid aflåtande af nådiga propositionen till Riksdagen den 8 mars 1895 angående förändrad lydelse af vissa §§ i brännvinsförsäljningsförordningen. Flertalet af de hinder, som då uppställdes sig mot genomförande af den ifrågasatta ändringen, äro emellertid i förevarande förslag undanröjda; bolagens vinstmedel skola enligt detta redovisas inom samma tid, före februari månads utgång, som enligt nu gällande bestämmelser; landstingen skola erhålla sina andelar af brännvinsförsäljningsmedlen ensamt från statskontoret, som torde komma att verkställa utdelning däraf dels i mars eller april månad af bolagens nettovinst, afgifter för öfverlätna rättigheter samt årsavgifter för första halfåret och dels i juli eller augusti månad af årsavgifter för andra halfåret; något hinder att bilda bolag så tidigt, att det kan göra sina inköp under hösten före försäljningsåret, föreligger icke i förslaget. Då härtill kommer, att, om nytt bolag skall efterträda förutvarande, det nya svår-

ligen kan ha sina lokaler iordningställda samma dag försäljningen skall börja, hvadan det i de flesta fall torde vara en fördel, att försäljningsåret ej sammanfaller med hyresåret, har jag — med hänsyn särskildt till lämpligheten i räkenskaps- och statistiskt hänseende och äfven därtill, att det öfvervägande flertalet af de myndigheter, som yttrat sig öfver det remitterade förslaget, lämnat utan anmärkning den föreslagna bestämmelsen att försäljningsår skulle sammanfalla med kalenderår — ansett mig böra hemställa om intagande i förordningen af en dylik bestämmelse.

Den i § 12 af nuvarande förordning förekommande bestämmelse, att den, hvilken uppsagt eller förverkat rättighet till minuthandel med och utskänkning af brännvin, ej må å nyo vinna rättighet till dylik handel annorlunda än i § 9 eller § 11 af gällande förordning medgifves, har såsom obehöflig ansetts kunna utgå.

Tredje hufvudafdelningen *Afgifter* omfattar stadganden, svarande mot dem, som innehållas i nuvarande § 13 mom. 3, §§ 16; 17, 18 mom. 4 samt §§ 19—22.

§ 19.

Denna § innehåller enahanda föreskrifter som nuvarande § 16, dock att den i § 16 mom. 2 stadgade tid för uppsägning af brännvinsförsäljningsrättighet utsträcks till en månad, samt att, där uppsägning förut skolat ske hos kommunalnämnd, densamma enligt förslaget skall äga rum hos kronofogden.

§ 20.

Då bolag hädanefter torde komma att öfvertaga flertalet rättigheter till detaljhandel med brännvin, och i följd häraf det beräknade minsta litertalet för hvarje rättighet har föga betydelse, samt den nu befintliga skillnaden i förevarande afseende mellan stad och landsbygd näppeligen numera är af förhållandena påkallad, har minsta litertalet ansetts böra i båda fallen beräknas lika, eller till samma belopp, som för närvarande gäller beträffande landsbygden, d. v. s. 1,500 liter. I öfrigt innehåller § 20, där nu ifrågavarande stadganden förekomma, enahanda bestämmelser som nuvarande § 17.

§ 21.

Denna § motsvarar nuvarande § 18 mom. 4.

Enär enligt förslaget försäljningsåret sammanfaller med kalenderåret, innebär ifrågavarande §, att den tid efter försäljningsårets slut, inom hvilken bolag har att aflämna vissa bolaget åliggande afgifter samt nettovinsten å rörelsen, varder åtskilligt kortare än nu är fallet. Då revisionen af bolags räkenskaper skulle komma att äga rum under mars och april månader och bolagen således böra hafva upprättat sina bokslut för föregående år inom februari månads utgång, torde emellertid den föreslagna tidsfristen för aflämnande af bolagens afgifter och vinstmedel få anses tillräcklig.

§ 22.

Denna § har samma innehåll som nuvarande § 19.

§ 23.

Denna § motsvarar och har samma innehåll som § 13 mom. 3 och § 20 i 1895 års förordning.

§ 24.

§ 21 i nu gällande förordning, som svarar mot § 24 i förslaget, innehåller bland annat, att stad, magistrat, socken eller kommunalnämnd må anföra besvär öfver beslut, som taxeringsnämnd meddelar i fråga om beräkning af det litertal brännvin, för hvilket försäljningsavgift skall erläggas, eller rörande bestämmandet af sådan avgift. I öfverensstämmelse med hvad eljest gäller om anförande af besvär å kommuns vägnar öfver beslut af taxeringsnämnd har däremot i förslaget dylik rätt tillerkänts stadsfullmäktige eller i stad, där sådana ej finnas, allmän rådstuga samt kommunalstämma.

Nu gällande förordning bestämmer, att försäljningsavgiften skall utan hinder af fördr klagan utgå efter det af taxeringsnämnd bestämda litertal, intill dess ändring däri blifvit vidtagen genom beslut, som vunnit laga kraft. Om det af taxeringsnämnden åsatta litertal höjes af pröfningsnämnd-

den, kan pröfningsnämndens beslut sålunda ej bringas till verkställighet förr än det vunnit laga kraft. Om vederbörande rättighetsinnehafvare ser sin fördel i att fördröja dylik verkställighet, kan detta lätteligen ske genom öfverklagande af pröfningsnämndens beslut och sedermera, om anledning därtill gifves, af kammarrättens utslag i ärendet. Med anledning häraf och för att bringa förfarandet uti ifrågavarande hänseende i öfverensstämmelse med bevillningsförordningens föreskrifter med afseende å debitering och uppbörd har i förevarande §:s mom. 2 ordet »taxeringsnämnd» utbytt mot »pröfningsnämnd».

§ 25.

Denna § svarar mot § 22 i nu gällande förordning.

I Kungl. förordningen angående villkoren för försäljning den 24 augusti 1877 stadgades angående brännvinsförsäljningsmedlens fördelning:

att i stad, som deltagar i landsting, tre femtedelar skulle tillfalla staden, en femtedel landstinget och en femtedel hushållningssällskapet,

att i Stockholm brännvinsförsäljningsmedlen skulle i sin helhet tillfalla staden,

att i annan stad, som icke deltog i landsting, fyra femtedelar skulle tillfalla staden och en femtedel hushållningssällskapet, samt

att å landet en femtedel skulle tillfalla landstinget, en femtedel hushållningssällskapet och tre femtedelar fördelas mellan länets socknar efter deras folkmängd.

Med tillämpning af dessa bestämmelser tillfölla under försäljningsåren

	1877—1878 Kr.	1883—1884 Kr.
Stadskommunerna	3,700,696 25	3,593,830 25
Landstingen	746,130 24	632,916 13
Hushållningssällskapen	925,096 68	807,787 23
Landsbygdskommunerna	212,424 95	164,331 86

Genom Kungl. förordningen den 29 maj 1885 blefvo stadgandena härom förändrade. Dessa stadganden, hvilka icke undergått förändring vare sig genom kungl. förordningen den 31 december 1891 eller den 24 maj 1895, äro:

Brännvinsförsäljningsmedlen skola på följande sätt fördelas:

för Stockholms stad:

åtta tiondedelar tillfalla staden, såvida brännvinshandeln är öfverlåten åt bolag; i annat fall erhåller staden sju tiondedelar; återstoden insättes i statskontoret;

för annan stad, som ej deltagar i landsting:

- a) då brännvinshandeln i staden är öfverlåten åt bolag:
 sju tiondedelar tillfalla staden;
 en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap;
 två tiondedelar insätts i statskontoret;
- b) då brännvinshandeln i staden ej är öfverlåten åt bolag:
 sex tiondedelar tillfalla staden;
 en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap;
 tre tiondedelar insätts i statskontoret;

för stad, som deltagar i landsting:

- a) då brännvinshandeln i staden är öfverlåten åt bolag:
 fem tiondedelar tillfalla staden;
 två tiondedelar tillfalla länets landsting;
 en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap;
 två tiondedelar insätts i statskontoret;
- b) då brännvinshandeln i staden ej är öfverlåten åt bolag:
 fyra tiondedelar tillfalla staden;
 två tiondedelar tillfalla länets landsting;
 en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap;
 tre tiondedelar insätts i statskontoret;

för landsbygdskommunerna:

sju tiondedelar fördelas mellan länets samtliga landsbygdskommuner efter folkmängden;
 två tiondedelar tillfalla länets landsting;
 en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap.

I köping, där minuthandel med och utskänkning af brännvin blifvit åt bolag öfverlåten, skola brännvinsförsäljningsmedlen fördelas efter lika grunder som för stad, i hvilken brännvinshandeln är åt bolag öfverlåten.

De andelar af brännvinsförsäljningsmedlen, som ingå till statskontoret, skola fördelas på rikets samtliga landstingsområden efter folkmängden, med iakttagande af att folkmängden för hvarje landstingsområde,

inom hvilket ligger stad, som ej deltagar i landsting, minskas med samma stads folkmängd. Af det belopp, som efter denna fördelning tillfaller hvarje landstingsområde, äger landstinget och vederbörande hushållnings-sällskap att uppbära hvartdera en fjärdedel samt landsbygdskommunerna hälften. Fördelningen mellan dessa senare sker likaledes efter folkmängden.

Den sålunda stadgade fördelning har under försäljningsåren 1885—1886, 1890—1891, 1895—1896, 1900—1901 samt 1902—1903 medfört nedan upptagna inkomster för stadskommuner, landsting, hushållnings-sällskap och landsbygdskommuner:

Å r.	Stads-kommuner. Kr.	Landsting. Kr.	Hushållnings-sällskap. Kr.	Landsbygds-kommuner. Kr.
1885—1886	3,235,611·80	974,140·78	728,543·88	724,079·20
1890—1891	3,677,433·84	1,097,155·72	814,143·10	777,653·46
1895—1896	5,215,495·29	1,881,728·36	1,021,455·42	962,447·18
1900—1901	6,820,936·10	2,092,402·75	1,514,211·94	1,436,775·47
1902—1903	6,832 603·16	2,056,955·81	1,498,651·21	1,513,916·25

Tillväxten under ifrågavarande år af brännvinsförsäljningsmedlen har inneburit en ökad inkomst för städerna med omkring 2 kronor för invånare, eller från omkring 4 kronor till omkring 6 kronor, och för landsbygden med omkring 18 öre för invånare, eller från omkring 19 öre till omkring 37 öre. Den starka ökningen för städerna, som fortgått nästan oafbrutet under tiden efter år 1885, har gifvit anledning till upprepade motioner inom Riksdagen, afseende att till landsbygdens förmån göra ändring i den stadgade fördelningsgrunden. Sålunda väcktes vid 1889 och 1890 års riksdagar motioner med syfte att nedbringa de större städernas andelar från resp. 8, 7 och 6 tiondedelar till resp. 7, 6 och 5 tiondedelar samt de mindre städernas från resp. 5 och 4 till resp. 3 och 2 tiondedelar. En annan motion vid 1890 års riksdag innebar minskning af samtliga städers andelar med två af de till dem utgående tiondedelar. Vid 1891 års riksdag återupptogs yrkandet om ändring till landsbygdskommunernas förmån i två motioner, äsyftande, den ena att minska städernas andel med en af de till dem utgående tiondedelarna, den andra, jämte viss minskning af städernas andelar, att landstingens och hushållningssällskapens andelar skulle till beloppet fixeras. Sistnämnda motion återkom vid 1892 och 1893 års riksdagar. Vid 1896 års riksdag föreslogs i en motion likställighet mellan städerna och landsbygden; dock att de städer, som ej deltog i landsting, skulle

erhålla högre belopp än de öfriga. Denna motion framfördes ånyo vid 1898 års riksdag. I motion vid 1897 års riksdag föreslogs, att alla städer, äfven de som ej deltog i landsting, skulle åtnöjas med fyra tiondedelar af de medel, som i städerna inflöte. Samtliga dessa motioner hade väckts inom Andra kammaren. År 1898 föreslogo motionärer i Riksdagens bägge kamrar, att af de till städerna utgående tiondedelarna fyra skulle tillfalla landtkommunerna; landstingen och hushållningssällskapens andelar skulle icke få öfverstiga vissa belopp. En annan inom Andra kammaren väckt motion innehöll förslag till fullständig utjämning i ifrågakvarande hänseende mellan land och stad.

I flera motioner, däribland några af ofvan omförmälda, hade äfven yrkats, att brännvinsmedlen skulle, antingen till en del — 15, 20 eller 50 procent — ingå till statsverket eller ock i sin helhet successivt till statsverket indragas, hvarjämte en motionär vid 1898 års riksdag hemställde, att en del af samma medel skulle afsättas till arbetarförsäkringsfonden. Redan dessförinnan, vid 1889 års riksdag, framställdes i en inom Andra kammaren väckt motion, yrkande att hushållningssällskapens andelar af ifrågakvarande medel skulle öfverflyttas till landstingen.

Någon Riksdagens åtgärd föranledde emellertid ej någon af ofvan omförmälda motioner.

Den 18 maj 1900 tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté, den s. k. kommunalskattekommittén, med uppdrag bland annat att afgifva förslag till ändringar i gällande bestämmelser om kommunalbeskattningen i syfte, att de för fyllandet af kommunernas behof erforderliga skattemedel måtte kommunerna beredas i den för de skattskyldiga minst betungande och efter kommunernas egna förhållanden i möjligaste mån afpassade ordning.

Vid öfvervägande om och i hvilken utsträckning staten borde, utöfver hvad redan vore förhållandet, träda kommunerna till hjälp genom direkt understöd fäste kommittén uppmärksamheten därpå, att de utgiftsposter, hvilka hårdast tryckte särskildt de ekonomiskt svagare kommunernas budget, vore skolväsen och fattigvård, af hvilka staten, erkännande de ungas utdanning till dugliga medborgare vara lika mycket ett stats- som ett kommunalt intresse, redan funnit sig manad att kraftigt understödja den förra. Men alltmera började den åsikt göra sig gällande, att äfven omvårdnaden om de fattiga och orkeslösa i samhället icke vore blott och bart en kommunal angelägenhet, utan af hög betydelse äfven för statslifvets kraft och hälsa samt därför kunde göra anspråk på statens understöd. Kommittén hade emellertid ansett, att icke hvilka statsmedel som helst kunde utan åtskillnad användas. Men bland statens inkomstkällor finnes en, hvilken redan på grund af sitt ursprung syntes företrädesvis

ägnad att i mån af behof afledas från staten till kommunerna för att lämna bidrag till dessas utgifter för fattigvård, sjukvård samt ordningsväsen och som därför äfven redan till sin ena hälft, om än under särskild benämning, tillerkänts kommunerna, nämligen de s. k. brännvinsmedlen. Ty att den inkomst, som tillflöte det allmänna af brännvins tillverkning, och den, som härflöte af dess försäljning, skulle vara af så olika art, att den förra på grund af sin natur måste vara en statsinkomst, den senare en kommunal inkomst, borde icke rimligtvis kunna påstås. Då det gällde att ur nu befintliga statsinkomster tilldela kommunen något ökad understöd, hade därför kommittén hållit före, att härvid något bättre medel icke stode lagstiftningen till buds än att åt kommunerna inrymdes viss andel i brännvinstillverkningsskatten.

Denna utgjorde, då kommittén afgaf sitt utlåtande, för allt inom landet tillverkad brännvin med undantag af skattefria 2 procent 50 öre för hvarje liter af normalstyrka. Genom höjning af denna skatt från 50 till 60 öre och genom öfverförande därifrån af 20 öre till en särskild tillverkningsafgift, hvilken skulle fördelas mellan kommuner, landsting och hushållningssällskap, skulle, oaktadt en jämväl föreslagen nedsättning af brännvinsförsäljningsafgiften, eller från 15 till 5 öre för liter, de brännvinsmedel, som för tillverkningsåret 1897—1898 tillfallit städer och köpingar, landsbygdskommuner och landsting, enligt kommitténs beräkning ökas

för städer och köpingar:

från kronor 6,257,391 till kronor 6,827,197;

för landsbygdskommuner:

från kronor 1,299,428 till kronor 8,337,540; och

för landsting:

från kronor 1,835,114 till kronor 1,838,580.

Däremot skulle hushållningssällskapens andel minskas från kronor 1,352,669 till kronor 942,011.

Grunden för dessa medels fördelning skulle vara kommunernas (städers, socknars, landstingsområdets) folkmängd, dock att af bolags nettovinst hälften skulle gå till den kommun, där bolags verksamhet drefves. Uppginge nämnda hälft till högre belopp, än som motsvarade 5 kronor å hvar och en af kommunens invånare, skulle den kommunen tillkommande andel nedsättas till det belopp, som efter nämnda beräkningsgrund på kommunen belöpte. Hushållningssällskapens sammanlagda andel skulle icke få öfverstiga en million kronor.

Emot kommitténs förslag uti nu ifrågavarande hänseende anfördes emellertid af flera ledamöter reservationer, för hvilkas innehåll det dock skulle vara för vidlyftigt att här redogöra.

Öfver kommunalskattekommitténs förslag infordrades och afgåfvos yttranden af öfverståthållarämbetet och länsstyrelserna. Förslaget i den del, hvarom i förevarande hänseende är fråga, tillstyrktes därvid af länsstyrelserna i Kalmar och Gäfve och föranledde endast mindre detaljanmärkingar af länsstyrelserna i Malmö och Halmstad. Däremot ansågo samtliga öfriga länsstyrelser och öfverståthållarämbetet, att samma förslag icke borde läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Skälen till afstyrkandet voro hufvudsakligen,

att de i betänkandet framställda förslag ej föregåtts af en fullständig och allsidig utredning såväl angående kommunernas behof af statsunderstöd till bestridande af sina utgifter och lämpligaste sättet för beredande af dylikt understöd, som angående de sannolika verkningarna af de särskildt i stadskommunernas ekonomi djupt ingripande förslagen;

att statsverket ej vore i tillfälle att afvara så mycket som ifrågasatts, utgörande för år 1898 omkring 3,800,000 kronor, utan att nödgas uttaga ersättning genom nya skatter; samt

att, medan nu utgående bidrag till kommunerna beräknades icke efter kommunernas invånarantal utan afpassades efter deras olika behof, det af kommittén föreslagna bidraget skulle utgå till hvarje kommun efter antalet af dess medlemmar, oberoende af kommunens finansiella förhållanden, hvadan skattefria eller endast lindrigt beskattade kommuner skulle begåvas med medel, af hvilka de till äfventyrs icke hade behof, under det kommuner med stor fattigvårdstunga och hög kommunalskatt men ringare folkmängd i långt mindre grad komme i åtnjutande af den ifrågavarande förmånen.

En länsstyrelse framhöll äfven, att, om på föreslaget sätt kommunerna gjordes delaktiga af brännvinsmedlen, deras inkomster från denna källa inom kort skulle komma att betraktas såsom ett lifsvillkor för kommunernas ekonomiska bestånd och härigenom, till oberäknelig skada för vårt folks sunda utveckling och framåtskridande, mäktiga hinder resas mot arbetet för rusdryckskonsumtionens inskränkande.

Kommunalskattekommitténs förslag i fråga om afgifter å tillverkning och försäljning af brännvin gjordes till föremål för en motion, som år 1902 väcktes inom Riksdagens Andra kammare. Det var denna motion, som gaf anledning till Riksdagens ofvanberörda skrifvelse den 12 maj 1902.

I en af förut omförmälda motioner framhölls, att under tidernas lopp brännvinshandeln från att vara en binäring till jordbruket öfvergätt till att blifva en näringsgren, hvars afkastning under olika former hufvudsakligen komme städernas invånare till godo. Missbruket af brännvin vållade dock kostnader icke blott för städerna utan äfven för landsbygden,

hvars utskylder, jämförda med skatteförmågan, i allmänhet vore mer betungande än de, som åläge städernas inbyggare.

En jämförelse mellan uttaxeringar för kommunala ändamål år 1902 i stads- och landskommunerna visar:

Uttaxeringen utgjorde per bevillningskrona

i omkring	55	procent af	stadskommunerna	högst	5	kronor,
»	»	45	»	»	»	öfver 5 kronor.

Till mer än 7 kronor 50 öre per bevillningskrona belöpte sig uttaxeringen endast i 3 städer och 1 köping.

I landskommunerna utgjorde uttaxeringen per fyrk

i omkring	32	procent	högst	50	öre,
»	»	38	»	mellan	51 och 75 öre,
»	»	19	»	»	76 öre och 1 krona
»	»	10	»	öfver	1 krona.

Att den kommunala uttaxeringen i allmänhet tynger hårdare å landsbygden än i städerna, torde sålunda icke kunna förnekas. Tillströmningen af folk till städerna och hopningen af kapital därstädes göra äfven, att skillnaden i berörda hänseende mellan stads- och landskommuner blir för hvarje år större.

Till afhjälpan af detta missförhållande har, såsom ofvan nämnts, blifvit ifrågasatt att minska städernas nuvarande inkomster af brännvinsförsäljningsmedlen och i motsvarande grad öka landskommunernas. En sådan åtgärd synes dock vara förenad med stora betänkligheter. Städerna hafva med beräkning af dessa inkomsters fortsatta åtnjutande grundat företag, ofta till gagn äfven för landsbygden, och upptagit lån; om någon afsevärd minskning af samma inkomster skulle inträda, blefve följderna här af åtminstone för vissa städer en stegring af uttaxeringen, som för de skattskyldiga knappast blefve möjlig att bära. En minskning synes dock befogad, nämligen för Stockholms stad från åtta till sju tiondedelar af i staden inflytande brännvinsförsäljningsmedel. Städer, som icke deltaga i landstinget, böra gifvetvis bekomma de två tiondedelar, som annars skulle tillfalla landstinget; däremot synes Stockholm, som bör hafva samma intresse af jordbrukets utveckling och förkofran som Göteborg, Malmö och andra större städer, icke mer än dessa böra komma i åtnjutande af den tiondedel, som, därest staden legat inom området för ett hushållningssällskap, skolat tillfalla detta.

Om sålunda i allmänhet någon minskning af städernas andelar uti ifrågavarande medel icke ansetts tillräddig, torde däremot anledning icke förefinnas att låta städerna komma i åtnjutande af den ökade inkomst af brännvinsförsäljningsmedlen, som efter hand torde komma att inträda dels till följd af folkmängdens ökning och dels till följd af ofvan föreslagna åtgärder till höjande af brännvinsförsäljningsafgiftens effektivitet. I det remitterade förslaget infördes därför i förevarande § bestämmelse, att stad ej skulle få åtnjuta mer än hvad i en vid förslaget fogad bilaga angafs såsom högsta andel för hvarje stad, hvilken andel beräknats lika med inkomsten under försäljningsåret 1902—1903, därvid beloppen afrundats för städer, som under samma år åtnjutit ett belopp, motsvarande högst fem kronor för invånare, till närmast högre tusental och för öfriga städer till närmast lägre tusental. Skulle emellertid det sålunda bestämda maximum för någon stadskommun understiga hvad samma kommun skolat erhålla, om den icke haft stadsrättigheter, var i bilagan till förslaget införd bestämmelse, att beloppet skulle förhöjas med skillnaden. Beträffande ny stad var i samma bilaga föreslaget, att dess högsta andel af brännvinsförsäljningsmedlen skulle utgöra det belopp, som motsvarade fem kronor för hvarje invånare i staden vid utgången af första året, hvarunder stadsrättigheter åtnjutits. Vidare föreslogs i förevarande §, att stad, där rättighet enligt § 11 icke blifvit upplåten, skulle likställas med landskommun.

Då den beräknade ökade inkomsten af brännvinsförsäljningsmedlen ansetts böra odelad komma landskommunerna till godo, hade jämväl för landstingens och hushållningssällskapens andelar af dessa medel föreslagits maxima, för de förra sammanlagdt 2,000,000 kronor och för de senare sammanlagdt 1,500,000 kronor, hvilka belopp ungefärligen motsvara de andelar, som under de senare åren kommit landstingen och hushållningssällskapen till godo. För vissa landsting och hushållningssällskap komme enligt förslaget andelarna att ökas, för andra däremot att minskas; detta berodde därpå, att till grund för fördelningen lagts, icke hvad som inom de olika landstings- och hushållningssällsapsområdena influtit af brännvinsförsäljningsmedel, utan uteslutande områdenas folkmängd.

Af de utskänkningsbolag och myndigheter, hvilka yttrat sig i ärendet, hafva åtskilliga ej haft något att erinra mot de bestämmelser, som föreslagits med afseende å fördelningen af brännvinsförsäljningsmedlen; bland dessa äro Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Kristianstads, Älfsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Däremot hafva, jämte åtskilliga utskänkningsbolag, kommunalstyrelser, magistrater och kronofogdar, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hal-

lands län och öfverståthållareämbetet ansett, att nu gällande bestämmelser angående brännvinsförsäljningsmedlens fördelning borde lämnas orubbade.

De skäl, som till stöd för denna uppfattning anförts, äro hufvudsakligen följande.

Vore brännvinshandeln ett statsmonopol, kunde ju staten disponera öfver inkomsterna, huru den funne för godt, men så vore ej förhållandet. Försäljningsafgiften vore en afgift för att i en viss kommun få idka handel med brännvin i detalj och den erlades företrädesvis af kommunens invånare, vinsten vore resultatet af en inom kommunen idkad rörelse, som bedrefves af kommunens medlemmar. Rätteligen borde dessa medel tillfalla kommunen liksom den behållna inkomsten af viss, utaf städerna bedrifven industri eller verksamhet såsom vatten-, gas- och elektricitetsverk. Städerna, hvilka i olikhet med landsbygden själfva finge aflöna de för rättvisans handhafvande och kronouppbörden anställda tjänstemän, måste äfven, just för brännvinshandelns skull, för polis och gatubelysning m. m. vidkännas dryga uppoffringar, hvarjämte man syntes kunna antaga, att fattigvårdstungan inom städerna ökades till följd af denna handel. Med beräkning af inkomster utaf brännvinsförsäljningen hade städerna grundat företag, ofta till gagn för landsbygden, och upptagit lån, så att en afsevärd minskning af dessa inkomster skulle åtminstone för vissa städer medföra en ökad uttaxering, svår att bära. Det hade uppgifvits, att den kommunala uttaxeringen vore tyngre å landet än i städerna. Detta vore dock till stor del endast skenbart, beroende på den i allmänhet synnerligen låga bevillningstaxeringen å jordbruksfastighet; det kunde inträffa, att å landsbygden de kommunala utskylderna kunde till siffran vara dubbelt så höga som i staden, utan att de i själfva verket tyngde hårdare å den skattskyldige. För de mindre städerna kunde man ej tala om någon kapitalökning; för de större ökades ständigt invånarantalet och därmed utgifterna, medan samtidigt penningvärdet vore stadt i sjunkande. Det vore vidare icke blott obilligt utan jämväl principiellt oriktigt att för städer, som väsentligen finge draga tungan af en ökad brännvinsförsäljning, deras andelar af inkomsten därför en gång för alla fixerades, under det att kommuner, som icke hade det ringaste att göra med brännvinshandel, finge en ökad inkomst däraf blott därför att invånarantalet stege. Med ett fastslående af städernas vinstbelopp kunde äfven inträffa, att en stad, hvars folkmängd under ett tiotal af år nära fördubblades och hvars utvecklingskraft och utvecklingsmöjlighet vore långt större än en annan stads, hvilkens ökning i invånarantal under samma tid varit obetydlig eller ingen, erhöile ett proportionsvis lägre belopp än den stad, som hade hämmats eller blifvit efter i utvecklingen. Hvad särskildt anginge den

tionedel, som Stockholm åtnjöte på den grund att staden icke låge inom området för något hushållningssällskap, borde enligt öfverståhållare-ämbetets åsikt staden fortfarande få vara i besittning af densamma. Hushållningssällskapen borde väl främja icke endast jordbruk utan äfven andra näringar, och för främjande af näringar bidroge Stockholms stad till underhållande af tekniska skolan och borgarskolan. Vissa andra stadens utgifter såsom för veterinärer och kreaturshandel vore just sådana, till hvilka hushållningssällskapen plögade bidraga.

Åtskilliga af de myndigheter, som yttrat sig i frågan, medgifva billigheten af en ändrad fördelning af brännvinsförsäljningsmedlen men gilla icke det sätt, hvarpå frågan härom blifvit löst i det remitterade förslaget. Vissa af dessa myndigheter föreslå, att städer, landsting, hushållningssällskap och landskommuner fortfarande skola hvardera tilldelas vissa kvotdelar af dessa medel, därvid de städerna tillkommande kvotdelarna kunde minskas och de öfrigas däremot ökas; andra yrka i likhet med kommunalskattekommitén, att invånareantalet skall läggas till grund för fördelningen; ytterligare andra uttala beträffande stadskommunerna den åsikt, att de olika kommunernas behof skall härvidlag ensamt tillmätas betydelse; slutligen anse somliga, att vid fördelningen mellan stadskommunerna hänsyn bör tagas såväl till invånareantalet som till behofvet, bedömdt efter den kommunala uttaxeringen.

Att fastställa ett maximibelopp för de andelar, som skulle tillfalla städerna, synes åtskilliga vara i flera hänseenden mindre lämpligt. Försäljningsmedlens totalbelopp kunde, måhända till väsentlig del genom städernas bidrag därtill, stiga i sådan grad, att det skulle blifva en uppenbar obillighet att bibehålla det först bestämda andelsbeloppet. Enahanda blefve förhållandet, därest städernas folkmängd underginge en märklig förändring t. ex. genom inkorporering med staden af nya områden eller af annat skäl, eller om städernas näringslif af en eller annan anledning ändrade karaktär af beskaffenhet att öfva inflytande på brännvinshandeln. Vidare vore det vanskligt att använda brännvinsmedlens fördelning för ett enda år såsom norm för andelsbeloppet under all framtid, därför att konjunkturer och andra tillfälliga förhållanden kunde inverka på utfallet under det året, något som inträffat beträffande flera städer. Skulle något år härvidlag vara normgifvande, syntes enligt somligas mening försäljningsåret 1903—1904, enligt andras försäljningsåret 1906—1907 vara lämpligare än det föreslagna året 1902—1903. Äfven har yrkande framställts därom, att städerna vid bestämmande af maximum måtte få räkna sig till godo högsta försäljningsvinsten under den period, som omfattas af de fem sista försäljningsåren, innan förordningen träder i gällande kraft; vissa myndig-

heter vilja utsträcka denna tidrymd till tio år eller till alla de år, för hvilka städerna erhållit några vinstandelar af brännvinsförsäljningsmedlen. Vidare har den mening uttalats, att maximibeloppen borde bestämmas efter medeltalet af hvarje stads vinstandelar för en följd af år.

Vissa städers myndigheter hafva af olika anledningar hemställt om höjning af de maxima, som föreslagits för samma städer.

Stadsfullmäktige i Eskilstuna påpeka, att förslaget borde innehålla föreskrifter om ett förändradt beräkningssätt för vinstandelsmaximet för de städer, som uppnådde sådan folkmängd, att de ej vidare komme att deltaga i landsting.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus, Örebro, Kopparbergs och Jämtlands län m. fl. myndigheter hålla före, att, om en fixering af städernas andelar af brännvinsförsäljningsmedlen nu skulle äga rum, denna borde blifva bestämmande endast för en viss tidsperiod, efter hvilken ny fixering borde beslutas med hänsyn till de förändrade förhållanden, som kunde komma att göra sig gällande. Den tidsperiod, för hvilken fixeringen ansetts böra gälla, har varit fem eller tio år.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län, som anser, att till grund för medlens fördelning borde läggas det större eller mindre behovet och ej den större eller mindre folkmängden, föreslår, att landstingens, hushållningssällskapens och landsbygdskommunernas andelar måtte fördelas, med tre fjärdedelar efter folkmängden och med en fjärdedel efter ytvidden hos landstingens, hushållningssällskapernas och landskommunernas områden.

Med afseende å storleken af den andel af brännvinsförsäljningsmedlen, som ansetts böra utgå till landstingen i riket, har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län uttalat som sin mening, att denna icke, såsom i förslaget skett, borde begränsas utan utgå på samma sätt som hittills. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala län anser, att, då de förbindelser, landstingen iklädt sig, icke torde kunna regleras utan ökad landstingsskatt, ifall deras andelar af brännvinsförsäljningsmedlen afsevärdt minskades, landstingen vid fördelningen af dessa medel borde bibehållas vid åtminstone de inkomster, som de under de senaste åren uppburit.

Hvad hushållningssällskapens andel af brännvinsförsäljningsmedlen beträffar, hafva Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands, Blekinge, Kopparbergs och Jämtlands län samt Östergötlands läns hushållningssällskap såsom sin mening uttalat, att någon begränsning af denna andel till 1,500,000 kronor icke borde ifrågakomma.

Gottlands läns hushållningssällskap, med hvilket Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands län instämt, har ansett, att de för hushåll-

ningssällskapen afsedda medlen borde fördelas på ett sådant sätt, att först hvarje hushållningssällskap tilldelades ett lika stort belopp, exempelvis 25,000 kronor, och återstoden af medlen därefter fördelades emellan de olika hushållningssällskapen efter arealen af odlad jord inom hvarje sällskaps område, eller, om detta icke skulle kunna godkännas, efter invånareantalet inom hvarje sällskaps område. Sällskapet hemställer äfven, huruvida icke hushållningssällskapens maximiandel skulle kunna något ökas, detta särskildt med hänsyn till de många nya uppgifter, som alltmera komme att blifva föremål för hushållningssällskapens verksamhet, exempelvis främjandet af föreningsverksamheten och den nya egnahemslånerörelsen. Det lika stora bidraget till hvarje hushållningssällskap motiveras därmed, att för hvarje hushållningssällskap förekomme vissa utgifter, hvilka måste anses oundgängliga, såsom förvaltningskostnader, anslag, hvilkas anvisande utgör villkor för erhållande af statsbidrag äfvensom bidrag till åtskilliga andra för samtliga hushållningssällskap gemensamma ändamål.

Rörande landsbygdskommunernas andelar af brännvinsförsäljningsmedlen ifrågasätter Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län, huruvida icke den landsbygdskommun, där brännvinshandel finnes anordnad, skäligen borde tillkomma en viss andel utöfver det belopp, som enligt förslaget skulle tillfalla andra kommuner. Det vore nämligen att antaga, att en sådan kommun finge underkasta sig ekonomiska uppoffringar t. ex. för polisväsendet.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län hemställer, att de s. k. municipalsamhällena måtte tilldelas något understöd, då dessa samhällens invånare själfva få bekosta de utgifter, som betingas af tillämpningen af en del för städerna gällande stadgar och andra för större platser nödvändiga anordningar.

Hvad vissa utskänkningsbolag och myndigheter anfört till stöd för yrkandet, att nu gällande bestämmelser angående brännvinsförsäljningsmedlens fördelning borde lämnas orubbade, finner jag icke hållbart. Att till följd af den nyare brännvinslagstiftningen handeln med brännvin i allmänhet flyttats till städerna bör visserligen medföra och har äfven medfört en ökad inkomst för dessa af brännvinsförsäljningen. Däraf följer emellertid ingalunda, såsom man från vissa håll velat göra gällande, att inkomsten af den brännvinsförsäljning, som drifves i städerna, ovillkorligen också bör i sin helhet tillkomma dessa. Då lagstiftaren ansett, att vinsten af brännvinshandeln i viss mån bör tillgodokomma, icke den enskilde, som däraf skulle finna sig föranlåten att uppdrifva omsättningen

af brännvin, utan det allmänna, böra ock beträffande fördelningen af dessa vinstmedel andra synpunkter få göra sig gällande än frågan om platsen för handelns drifvande i det särskilda fallet. Redan vår nuvarande lagstiftning har ju därutinnan intagit en sådan ståndpunkt. Därigenom kunna ock de utgifter, som på grund af brännvinsförbrukningen drabba det allmänna tyngre än eljest skulle vara fallet, såsom för fattigvård, sjukvård, polis m. m., åtminstone delvis godtgöras. Den ofvan omnämnda stegringen af städernas andelar af brännvinsförsäljningsmedlen har emellertid utan tvifvel förorsakat, att dessa andelar blifvit vida större än hvad de skolat vara, om städernas och landsbygdens andelar af samma medel utmätts efter hvarderas behof. Vål må det vara sant, att kändedomen om uttaxeringen per fyrk icke är tillräcklig för bedömande af den kommunala uttaxeringens tyngd å vissa af de skattskyldige, nämligen ägarne af fastighet. Skatternas ganska starka stegring å landsbygden, medan de samtidigt minskas eller åtminstone ej ökas i städerna, och det förhållande jag förut berört, att städernas inkomst af brännvinsförsäljningsmedel för närvarande uppgår till omkring 6 kronor per invånare, under det att landsbygden ej når högre än till omkring 37 öre per invånare, ådagalägga, synes det mig, att Riksdagens begäran om en med rättvisa och billighet mera öfverensstämmande fördelning af samma medel än den nuvarande är till alla delar fullt befogad.

Att, på sätt åtskilliga myndigheter i likhet med kommunalskatteskommittén föreslagit, utan vidare bestämma städernas andelar af brännvinsförsäljningsmedlen i förhållande till deras folkmängd eller med visst belopp för hvarje invånare skulle för vissa städer förorsaka en af omständigheterna icke berättigad, ganska betydlig stegring af deras andelar, för andra städer däremot, om beloppet för invånare sattes exempelvis till 4 eller 5 kronor, välla en betänkelig rubbning af deras ekonomi. Sålunda skulle t. ex. staden Kungsbacka, som för året 1902—1903 af ifrågavarande medel erhöll 21,764 kronor 96 öre, få nöja sig, om beloppet sattes till 4 kronor för invånare, med omkring 4,000 kronor och, om beloppet sattes till 5 kronor för invånare, med omkring 5,000 kronor. Det mål, som genom en förändrad lagstiftning rörande fördelning af brännvinsförsäljningsmedlen torde böra eftersträvas, nämligen att öka landsbygdens andelar utan att äfventyra städernas förmåga att fullgöra åtagna förbindelser, synes mig därför icke kunna genom ett dylikt ordnande af frågan ernås.

För vinnande af den önskade förändringen härutinnan skulle under andra förhållanden enda möjliga utvägen vara att minska städernas och i samma mån öka landsbygdens andelar. De i §§ 4 och 5 föreslagna förändringarna i den nuvarande lagstiftningen, hvilka ändringar säkerligen i

icke oväsentlig grad komma att öka den behållna inkomsten af bolagens brännvinshandel och därmed äfven det allmännas behållning af brännvinsförsäljningen, torde dock möjliggöra ett tillgodoseende af landsbygdens intressen, utan att städernas berättigade kraf att få bibehålla så stor andel af brännvinsmedlen, som må anses behöflig för uppehållandet af vissa af städerna med beräkning af deras nuvarande inkomster grundade företag eller förräntande af för sådana ändamål tagna lån, därigenom äfventyras. En sådan förändring till förmån för landsbygden synes därför lämpligen kunna ske på sätt det remitterade förslaget innehåller. Enligt detta förslag skulle städerna behålla den kvotdel af brännvinsförsäljningsmedlen, de för närvarande åtnjuta, dock med den begränsning uppåt, att inkomsten icke skulle få öfverstiga det belopp, hvartill densamma uppgått under det senaste år, för hvilket granskade räkenskaper föreligga, eller försäljningsåret 1902—1903. För de städer, där medelinkomsten under de fem sista åren uppgått till högre belopp än inkomsten under året 1902—1903 men sistnämnda års inkomst understigit 5 kronor för invånare, har jag dock ansett mig böra föreslå den jämkning i de grunder för fördelningen, som det remitterade förslaget innehåller, att maximum i dessa städer skulle höjas till nämnda medelinkomst, dock icke till högre belopp än som motsvarar 5 kronor för hvarje invånare, som staden ägde den 31 december 1902.

Dessutom har den förändring vidtagits i det remitterade förslaget att maximum för städer, som uttråda ur landsting, blifvit höjd, så att den då kommer att motsvara den andel af ifrågavarande medel, sju tiondelar, hvilken städer, som ej tillhöra landsting, åtnjuta, hvarjämte nödig bestämmelse om sänkning af maximum för städer, hvilka återintråda i landsting, tillfogats.

Till belysning af huru en fördelning af brännvinsförsäljningsmedlen skulle hafva gestaltat sig, därest de i förslaget angifna grunder tillämpats år 1902—1903, har jag låtit uppgöra en tabell, hvilken torde såsom bilaga få åtfölja detta protokoll.

Om, i enlighet med hvad jag ofvan anført, för städernas andelar af brännvinsförsäljningsmedlen fastställes ett maximum, grundadt icke på folkmängd utan på förut uppnådd inkomst af detaljhandel med brännvin, blir däraf en gifven följd, att uppkommande ökning af folkmängden icke bör förorsaka höjning af ifrågavarande maximum. Detta synes mig böra gälla äfven om folkökningen är beroende på inkorporering med en stad af socken eller sockendel. Förbrukningen inom dylikt område af brännvin har säkerligen i de allra flesta fall blifvit tillgodosedd från den närgränsande staden och har sålunda redan före inkorporeringen bidragit till den

inkomst, staden åtnjutit af sin brännvinshandel, hvilken inkomst i sin ordning legat till grund för det i förslaget till förordning ifrågakända maximum.

Det från visst håll framställda förslaget, att landskommun, där detaljhandel med brännvin må komma att äga rum, bör tillerkännas högre andel af brännvinsförsäljningsmedlen än annan landskommun, anser jag mig böra på det bestämdaste afråda. Helt visst skulle en bestämmelse i sådan riktning inom ett stort antal landskommuner, där brännvinsförsäljning nu ej förekommer, medföra inrättande af sådan, något som ingalunda torde böra genom lagstiftningen befordras.

Gifvetvis kunna för fördelningen mellan de olika hushållningssällskapen och landstingen äfvensom landskommunerna utaf de andelar af brännvinsförsäljningsmedlen, som anses böra dem tillkomma, uppställas olika grunder, hvilka hvar för sig kunna hafva goda skäl för sig. Då någon tillförlitlig beräkning icke kan göras, huru mycket brännvin, som förtäres inom de olika orterna, kan man icke såsom fördelningsgrund uppställa den olika förbrukningen och däraf från de olika orterna uppkommande inkomst. Vid sådant förhållande torde någon rättvisare fördelningsgrund, gällande såväl fördelning mellan hushållningssällskapen och landstingen som mellan landskommunerna, än folkmängden icke finnas.

De yrkanden, som framställts rörande revision hvart femte eller tionde år af grunderna för fördelning af brännvinsförsäljningsmedlen, finner jag icke förtjäna afseende. Statsmakterna äro ju utan bestämmelse härom oförhindrade att, när helst sådant finnes lämpligt, öfverse och ändra dessa bestämmelser.

Fjärde hufvudafdelningen *Ordningsföreskrifter* omfattar stadganden, motsvarande dem, som nu inrymmas i §§ 23—31 och § 35.

§§ 26 och 27.

Dessa §§ äro af enahanda innehåll som nuvarande §§ 23 och 24.

§ 28.

I stället för orden »mönstring med beväringssmanskaf», äro i förevarande § insatta orden »inskrifningsförrättning eller mönstring med värnpliktige». I öfrigt öfverensstämmer paragrafen med § 25 i 1895 års förordning.

§ 29.

Enligt nuvarande § 26 må minuthandel med brännvin, som får äga rum endast å söckendagar, begynna tidigast klockan 8 förmiddagen och sluta senast klockan 7 eftermiddagen. I mom. 1 af förevarande § har föreslagits, att utminutering ej må begynna tidigare än utskänkning eller klockan 9 förmiddagen och å dagar före sön- och helgdag sluta senast klockan 5 eftermiddagen.

I nu gällande förordning finnes ej stadgadt, när utskänkning må begynna å sön- och helgdagar. Med afseende härå har det i gällande förordning befintliga stadgande om sådan tid i fråga om söckendagar utsträcks att gälla äfven för sön- och helgdagar.

§§ 30—33.

Stadgandena i dessa §§ äro lika lydande eller i sak öfverensstämmande med dem, som innehållas i nuvarande §§ 27—30.

§ 34.

Beträffande brännvinsutdelning utan betalning är i förevarande § föreslaget, att sådan, utom å de platser eller vid de tillfällen, som omförmälas i den nuvarande § 31, ej må äga rum vid torghandel och ej heller uti lägenheter hörande till i öppen salubod bedrifven handelsrörelse. Sistnämnda tillägg är föranledt af det flerstädes öfverklagade förhållande, att innehafvare af salubod ej sällan kringgått det i förevarande § meddelade förbud genom att i kontor eller magasin eller annan sådan, ej till själfva boden hänförlig lägenhet bjuda på brännvin utan att ett sådant förfarande enligt nu gällande bestämmelser ansetts kunna medföra straffpåföljd.

§ 35.

Förteckningen på de myndigheter, hvilkas anmälningar om oordningar vid utskänkning må föranleda vissa åtgärder, är i denna §, hvilken jämväl i 1895 års förordning bär ordningsnummern 35, fullständigad.

§§ 37 och 48 i 1895 års förordning innehålla vissa föreskrifter rörande försändning af brännvin. I fråga om dessa stadganden, hvilka förekommo redan i 1855 års brännvinsförsäljningsförordning, yttrade det särskilda utskott vid 1853—1854 års riksdag, som förehade hithörande frågor till behandling, att de »förklaras lätt utur den nödvändiga omtanken, att oloflig införsel må förekommas». Enär emellertid samma stadganden torde hafva sin rätta plats, icke i brännvinsförsäljningsförordningen, utan i tullstadgan, som i § 49 äfven innehåller föreskrifter i berörda hänseende, hafva de ur förslaget uteslutits.

Femte hufvudafdelningen *Ansvarsbestämmelser* innefattar med några mindre väsentliga ändringar de stadganden, som nu innehållas i §§ 38—47 samt 49—56.

§§ 36 och 37.

I dessa §§, hvilka motsvara §§ 38 och 39 i nu gällande förordning, ha gjorts tillägg rörande vissa påföljder för den innehafvare af utskänkningsrättighet, som gör sig skyldig till olaga utminuterings; tilläggen äro föranledda af utminuterings särskiljande från utskänkning.

Lydelsen af mom. 5 i nuvarande § 38 står icke väl tillsammans med mom. 1 och 2, enligt hvilka fängelsestraff kan ådömas för däri omnämnda förbrytelser; med anledning häraf har § 36 mom. 5 erhållit föreslagen ändrad lydelse.

§§ 38 och 39.

Dessa §§ innehålla i sak samma stadganden som nuvarande §§ 40 och 41.

§ 40.

I denna §, motsvarande nuvarande § 42, är gjordt ett tillägg om ansvar för den, som förbryter sig mot hvad i § 5 mom. 2 är stadgadt om utbudande till salu eller upptagande af beställningar å brännvin genom ombud.

§§ 41—49.

Dessa §§ innehålla samma bestämmelser som §§ 43—47 samt 49—52 i 1895 års förordning.

§ 50.

Denna § motsvarar nuvarande § 53. Enligt sistnämnda § tillkommer beträffande förbrytelser mot brännvinsförsäljningsförordningen åtalrätt äfven stads- och polisbetjante; dessas rätt härutinnan har i förslaget borttagits.

§§ 51—53.

Dessa §§ innehålla enahanda stadganden som §§ 54—56 i 1895 års förordning.

Öfvergångsstadganden.

Då flerstädes detaljhandeln med brännvin redan är ordnad för en tid, som i stad utgår med den 30 september 1907 och å landet med den 31 oktober samma år, har den nya förordningen icke ansetts böra träda i kraft förr än, i fråga om stad den 1 oktober 1907 och beträffande landet den 1 november samma år.

Särskilda utskottet vid 1853—1854 års riksdag anförde såsom skäl, hvarför vid fördelningen af brännvinsförsäljningsmedlen städerna tillagts större andelar än landskommunerna, dels den olika ställning, hvaruti städernas styrelse och förvaltning befunno sig emot landskommunerna, dels den vana och häfdvunna rätt, som städerna hade att hvar för sig omedelbart draga inkomsterna af starka dryckers försäljning. Om än dessa skäl fortfarande i viss mån äga giltighet i fråga om städerna, kunna de däremot svårligen åberopas med afseende å köpingarna. I det remitterade förslaget hade därför köpingarna uti ifrågavarande hänseende likställts med landskommunerna; dock föreslogs för underlättande af en dylik reglering en öfvergångstid af 20 år, under hvilken tid de köpingar, hvarest under försäljningsåret 1903—1904 bolag funnits inrättade, skulle i fråga om fördelningen behandlas lika med städerna.

Emot förslaget härutinnan ha invändningar gjorts af, bland andra, kommunalnämnden och kommunalstämman i Sundbyberg, municipalstyrelsen

och kommunalstämman i Malmköping samt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms och Kalmar län, hvilka framhållit, att köpingarna inrättat sina utgifter och sin ekonomi med beräkning af dem tillerkända andelar af brännvinsförsäljningsmedlen. Då just med hänsyn härtill öfvergångstiden föreslagits så lång som 20 år, har hvad nyssnämnda myndigheter sålunda anfört icke synts böra föranleda någon ändring af förslaget. Ej heller har jag ansett mig böra fästa afseende å en af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län gjord hemställan, att öfvergångstiden måtte sättas till 40 år. Däremot hafva enahanda jämkningar, som i det remitterade förslaget vidtagits i fråga om beräkningen af de städerna tillerkända maxima af brännvinsförsäljningsmedlen, tillämpats äfven beträffande de med städerna under öfvergångstiden likställda köpingarna.

Härefter uppläste föredragande departementschefen ett i öfverensstämmelse med de af honom sålunda uttalade åsikter upprättadt förslag till förordning angående försäljning af brännvin; och hemställde departementschefen, att detta förslag måtte genom nådig proposition för Riksdagen till antagande framläggas.

Denna af statsrådets öfriga ledamöter tillstyrkta hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen Regenten bifalla; och skulle nådig proposition af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:

Erik Ölander.

Brännvinsförsäljningsmedlens fördelning.

	I medeltal under åren 1893/94—1902/03.		I medeltal under åren 1898, 99—1902/03.		Under försäljningsåret 1902—1903			
					enligt 1895 års förordning.		enligt förslaget.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
Stockholms stad	1,851,790	54	2,051,686	97	2,107,609	77	1,844,158	55
Stockholms län.								
Städer	80,366	59	98,561	96	112,600	76	109,481	44
Landsting	52,807	12	62,916	36	69,270	58	77,990	84
Husbällningssällskap	35,709	79	42,135	58	45,789	69	55,255	20
Landsbygd	41,577	15	47,204	40	49,020	41	74,840	59
Summa	210,460	65	250,818	30	276,681	44	317,568	07
Uppsala län.								
Städer	114,395	77	126,132	09	116,133	72	115,470	17
Landsting	59,956	77	65,924	93	61,944	—	54,049	66
Hushållningssällskap	36,933	17	40,683	20	38,702	29	38,293	29
Landsbygd	28,830	23	30,990	11	31,025	91	44,941	25
Summa	240,115	94	263,730	33	247,805	92	252,754	37
Södermanlands län.								
Städer	182,998	42	205,882	22	193,382	69	190,431	89
Landsting	91,777	71	103,208	90	98,287	48	72,829	08
Hushållningssällskap	55,139	43	61,984	23	59,559	87	51,598	19
Landsbygd	37,272	52	41,856	69	42,021	91	65,155	12
Summa	367,188	08	412,932	04	393,251	95	380,014	28
Östergötlands län.								
Städer	308,453	74	339,067	45	379,037	40	378,349	40
Landsting	83,330	36	93,308	39	99,055	07	104,277	68
Hushållningssällskap	80,973	53	89,178	06	96,668	66	86,764	83
Landsbygd	71,434	05	78,233	67	83,866	53	101,118	16
Summa	544,191	68	599,787	57	658,627	66	670,510	07

Anm. I denna tabell äro de köpingar, i hvilka minuthandeln med och utskänkningen af brännvin under försäljningsåret 1902—1903 varit öfverlåten åt bolag, sammanförda med städerna.

	I medeltal under åren 1893/94—1902/03.		I medeltal under åren 1898/99—1902/03.		Under försäljningsåret 1902—1903			
					enligt 1895 års förordning.		enligt förslaget.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
Jönköpings län.								
Städer	89,389	24	99,394	98	95,022	32	94,355	66
Landsting	61,145	49	68,587	87	68,259	42	88,049	92
Hushållningssällskap	41,784	80	46,867	73	46,722	78	62,381	91
Landsbygd	55,190	38	63,183	14	68,097	45	81,473	06
Summa	247,509	91	278,033	72	278,101	97	326,260	55
Kronobergs län.								
Städer	62,442	67	72,457	70	69,751	13	69,000	—
Landsting	46,167	42	52,133	68	50,983	74	68,398	18
Hushållningssällskap	32,210	11	36,344	65	35,274	31	48,458	97
Landsbygd	47,868	66	52,356	73	51,444	23	69,555	71
Summa	188,688	86	213,292	76	207,453	41	255,412	86
Kalmar län.								
Städer	182,135	97	205,764	89	216,729	96	212,867	94
Landsting	98,892	01	110,818	12	114,898	15	98,607	94
Hushållningssällskap	62,264	88	69,567	91	71,552	16	69,862	08
Landsbygd	53,249	49	58,464	87	58,275	50	89,768	65
Summa	396,542	35	444,615	79	461,455	77	471,106	61
Gottlands län.								
Städer	37,102	17	37,949	65	34,057	30	34,057	30
Landsting	21,155	85	22,184	97	20,858	57	23,022	28
Hushållningssällskap	13,516	04	14,367	70	13,721	96	16,310	77
Landsbygd	13,288	16	14,692	27	15,446	81	20,718	06
Summa	85,062	22	89,194	59	84,084	64	94,108	41
Blekinge län.								
Städer	124,083	81	142,521	28	162,376	31	160,480	75
Landsting	67,027	80	75,878	34	84,043	12	63,856	94
Hushållningssällskap	41,657	92	47,023	85	51,154	49	45,241	58
Landsbygd	36,447	88	38,790	34	39,425	30	50,966	84
Summa	269,217	41	304,213	81	336,999	22	320,546	11

	I medeltal under åren 1893/94—1902/03.		I medeltal under åren 1898/99—1902/03.		Under försäljningsåret 1902—1903			
					enligt 1895 års förordning.		enligt förslaget.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
Kristianstads län.								
Städer	76,437	25	94,414	67	110,512	57	107,915	21
Landsting	67,176	72	78,585	16	80,479	48	94,866	32
Hushållningssällskap	45 915	53	52,916	39	53,807	68	67,211	22
Landsbygd	90,799	32	101,870	52	86,256	70	93,211	05
Summa	280,328	82	327,786	74	331,056	43	363,203	80
Malmöhus län.								
Städer	480,302	58	586,640	73	562,327	84	560,529	43
Landsting	153,423	58	174,366	32	186,648	94	152,537	30
Hushållningssällskap	128,229	41	144,679	52	151,283	—	127,890	47
Landsbygd	124,289	54	147,148	68	154,677	85	128,874	37
Summa	886,245	11	1,002,835	25	1,054,938	63	969,831	57
Hallands län.								
Städer	110,437	79	122,118	18	139,226	78	137,323	25
Landsting	65,432	83	75,215	41	85,412	52	61,081	12
Hushållningssällskap	40,608	69	46,400	57	51,442	17	43,274	96
Landsbygd	49,286	83	64,505	40	77,818	57	52,743	34
Summa	265,766	14	308,239	56	353,900	04	294,422	67
Göteborgs och Bohus län.								
Städer	754,858	84	817,002	70	817,964	38	815,000	—
Landsting	82,319	28	89,043	84	90,341	17	91,036	88
Hushållningssällskap	140,797	28	153,412	65	154,077	73	105,462	82
Landsbygd	61,494	89	70,624	88	71,674	48	88,881	10
Summa	1,039,470	29	1,130,084	07	1,134,057	76	1,100,330	80
Älfsborgs län.								
Städer	157,138	03	176,590	31	172,976	18	171,501	47
Landsting	103,061	21	114,242	52	110,819	55	121,051	06
Hushållningssällskap	67,106	51	74,466	88	72,722	72	85,762	67
Landsbygd	93,993	31	100,585	62	93,763	03	112,434	68
Summa	421,299	06	465,885	33	450,281	48	490,749	88

	I medeltal under åren 1893 94—1902 03.		I medeltal under åren 1898 99—1902 03.		Under försäljningsåret 1902—1903			
					enligt 1895 års förordning.		enligt förslaget.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
Skaraborgs län.								
Städer	174,556	71	206,192	25	222,592	58	218,547	87
Landsting	97,962	03	111,841	96	120,527	30	104,126	22
Hushållningssällskap	63,109	31	71,923	96	75,155	98	73,771	70
Landsbygd	57,614	47	62,198	26	62,547	22	100,397	90
Summa	393,242	52	452,156	43	480,823	08	496,843	69
Värmlands län.								
Städer	187,996	92	218,472	58	220,959	32	218,000	—
Landsting	104,418	65	119,832	60	120,792	89	110,272	38
Hushållningssällskap	66,460	79	75,726	17	76,167	81	78,126	15
Landsbygd	59,540	79	66,122	83	66,117	97	105,087	05
Summa	418,417	15	480,154	18	484,037	99	511,485	58
Örebro län.								
Städer	168,505	47	189,854	68	184,534	79	183,000	—
Landsting	91,900	60	103,385	72	101,344	43	85,419	50
Hushållningssällskap	56,747	01	63,811	31	62,889	10	60,518	30
Landsbygd	44,007	14	49,348	36	49,604	56	78,270	44
Summa	361,160	22	406,400	07	398,372	88	407,208	24
Västmanlands län.								
Städer	180,443	33	207,882	33	172,453	24	170,907	28
Landsting	88,793	74	101,858	17	87,742	87	64,543	20
Hushållningssällskap	52,574	34	60,116	38	53,102	52	45,727	79
Landsbygd	33,625	01	37,906	38	37,972	24	55,583	97
Summa	355,436	42	407,763	26	351,270	87	336,762	24
Kopparbergs län.								
Städer	71,988	91	89,846	16	87,004	54	86,470	40
Landsting	59,208	31	70,334	61	67,898	48	95,640	44
Hushållningssällskap	41,543	—	48,661	05	47,627	88	67,759	67
Landsbygd	69,417	37	79,524	67	74,802	34	96,628	36
Summa	242,157	59	288,366	49	277,333	24	346,498	87

	I medeltal under åren 1893/94—1902/03.		I medeltal under åren 1898/99—1902/03.		Under försäljningsåret 1902—1903			
					enligt 1895 års förordning.		enligt förslaget.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
Gälleborgs län.								
Städer	232,678	95	257,650	64	241,517	60	241,036	35
Landsting	61,014	58	68,327	96	67,215	98	91,782	—
Hushållningssällskap	61,225	15	68,440	11	66,608	12	74,388	51
Landsbygd	45,370	51	51,822	71	52,664	50	90,985	67
Summa	400,289	19	446,241	42	428,006	20	498,192	53
Västernorrlands län.								
Städer	193,905	33	212,173	33	194,039	03	192,000	—
Landsting	107,822	29	119,506	32	114,474	42	102,350	84
Hushållningssällskap	66,590	12	74,153	25	71,875	61	72,513	87
Landsbygd	67,873	67	78,029	29	85,090	65	97,533	57
Summa	436,191	41	483,862	19	465,479	71	464,398	28
Jämtlands län.								
Städer	56,257	80	64,171	40	63,273	20	63,000	—
Landsting	34,720	69	39,555	34	39,357	38	48,967	54
Hushållningssällskap	23,450	11	26,696	31	26,682	12	34,692	69
Landsbygd	24,509	68	27,847	80	28,158	07	49,323	25
Summa	138,938	28	158,270	85	157,470	77	195,983	48
Västerbottens län.								
Städer	66,459	09	80,158	64	75,486	96	75,000	—
Landsting	42,361	08	50,101	71	48,886	16	63,996	70
Hushållningssällskap	29,006	82	33,984	57	33,596	01	45,340	60
Landsbygd	31,742	21	36,332	74	37,961	03	66,067	77
Summa	169,569	20	200,577	66	195,930	16	250,405	07
Norrbotiens län.								
Städer	90,256	69	110,028	04	81,032	79	79,156	67
Landsting	52,973	17	65,705	12	67,414	11	61,245	98
Hushållningssällskap	33,560	10	41,169	28	42,466	55	43,391	76
Landsbygd	37,793	28	50,944	98	96,182	99	59,525	44
Summa	214,583	24	267,847	42	287,096	44	243,319	85

	I medeltal under åren 1893/94—1902/03		I medeltal under åren 1898/99—1902/03		Under försäljningsåret 1902—1903			
					enligt 1895 års förordning.		enligt förslaget.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
Hela riket.								
Städer	6,035,382	61	6,762,615	83	6,832,603	16	6,523,041	03
Landsting	1,794,849	29	2,036,864	32	2,056,955	81	2,000,000	—
Hushållningssällskap	1,317,113	84	1,484,711	31	1,498,651	21	1,500,000	—
Landsbygd	1,276,516	54	1,450,585	34	1,513,916	25	1,874,085	40
Summa	10,423,862	28	11,734,776	80	11,902,126	43	11,902,126	43